ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ :

ΕΤΟΣ ΚΑ΄.— ΑΠΡΙΛΙΟΣ ΜΑΪΟΣ ΙΟΥΝΙΟΣ 1946—ΤΕΥΧΟΣ 4-5-6

ὈΡΘΟΔΟΞΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ἨΘΙΚΟΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Κ(ΑΙ) ὙΠΕΥΘΥΝΟΣ

† Ο ΧΡΙΣΤΟΥΠΟΛΕΩΣ ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Ἡ ἐπὶ τῷ Πάσχα Πατριαρχικὴ Ἀπόδειξις:

† ΜΑΞΙΜΟΣ

ΕΛΕΩι ΘΕΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝ/ΠΟΛΕΩΣ ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ

Παντὶ τῷ Πληρώματι τῆς Ἐκκλησίας
χάριν καὶ εἰρήνην παρὰ τοῦ ἐνδόξως Ἀναστάντος Κυρίου
καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Χριστὸς Ἀνέστη! Τὸ μήνυμα τῆς μεγάλης Ἑορτῆς, τὸ φαιδρὸν τῆς Ἀναστάσεως κήρυγμα, πληροῖ καὶ πάλιν τοὺς ναοὺς τοῦ Ὑψίστου, ἐξαγγέλλον τὴν χαρὰν τῆς Λυτρώσεως, τὸν θρίαμβον τῆς ζωῆς κατὰ τοῦ θανάτου. Τὰ πλήθη τῶν πιστῶν, τὴν μέριμναν καὶ τὴν τύρβην τῶν βιοτικῶν πραγμάτων ἀποθέμενα, ἀθρόα συντρέχουσιν εἰς τοὺς οἴκους τῆς προσευχῆς, εἰς τὰ ἀγαπητὰ τοῦ Κυρίου σκηνώματα, ἀναζητοῦντα παρὰ τὸ ζωηφόρον μνῆμα ὅ,τι ὁ ὑλικὸς καὶ κατὰ κόσμον βίος ἀρνεῖται νὰ προσφέρῃ. Καὶ ἡ Ἐκκλησία, μάρτυς καὶ κῆρυξ τοῦ ἐξαισίου ἐκείνου Γεγονότος τῆς Ἱστορίας, εἰς ὃ ὀφείλει τὴν γένεσιν, τὴν ἐξάπλωσιν καὶ τὴν ἀνὰ τὸν κόσμον ἀνθρωπιστικὴν καὶ ἐκπολιτιστικὴν αὐτῆς δρᾶσιν, προσφωνοῦσα «ρήματα ζωῆς αἰωνίου», ἐπαγγέλλεται τὴν ἀσφάλειαν τῆς Πίστεως, τὴν χαρὰν τῆς Ἐλπίδος, καὶ τι μεῖζον τούτων, τὴν δημιουργικὴν πνοὴν τῆς Ἀγάπης. Φιλότεκνος καὶ φιλάνθρωπος, εἴπερ ποτὲ καὶ σήμερον, ἐξάγει ἐκ τοῦ ἀσύλου θησαυροῦ τῶν αἰωνίων αὐτῆς ἀξιῶν ὅ,τι παρέλαβε παρὰ τοῦ Ἀναστάντος Σωτῆρος Χριστοῦ διὰ τὴν στερέωσιν καὶ ἐπέκτασιν τῆς ζωῆς, διὰ τὴν ἐγγύησιν εὐδαίμονος βίου, καὶ προσφέρει ὅ,τι πολύτιμον ἔχει διὰ τὸν ἄνθρωπον, τὴν χάριν τῆς ἀπολυτρώσεως.

Πόσην παρηγορίαν καὶ ἐνθάρρυνσιν φέρει τὸ μήνυμα τῆς Ἀναστάσεως, πόσον δὲ ἐνθαρρυντικὴ φαίνεται ἡ προσφορὰ τῆς Ἐκκλησίας, ἰδίᾳ σήμερον, ὅτε καταφανὴς εἶνε εἰς πάντας ὁ ἀπὸ τοῦ πολέμου κάματος! Ὑπερτροφικὴ τοῦ Ἐγὼ ἀνάπτυξις—γέννημα παλαιοτέρων θεωριῶν περὶ αὐταρκείας καὶ αὐτονομίας τοῦ ἀνθρώπου—, ἐπιδίωξις κατὰ πάντα τρόπον τοῦ ἀτομικοῦ συμφέροντος, σύστημα βίου ἀγνοοῦν τὸν συνάνθρωπον, τὸν πλησίον, καὶ ὅλως εἰπεῖν, ἄρνησις καὶ ἀθέτησις τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, ἤγαγον, ὡς ἦτο φυσικόν, εἰς σύρραξιν ἐθνῶν, πρωτοφανῆ εἰς ἔκτασιν καὶ διεξαγωγήν, ἧς τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα ἐπὶ μακρὸν θὰ ὑφίσταται ἡ ἀνθρωπότης. Ἤδη τῶν ἐρειπίων ὁ ὑπέρογκος σωρὸς ἐπισκιάζει τὴν παραμυθίαν ἐπὶ τῇ καταπαύσει τῆς μεγάλης θλίψεως καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς ἐξαναστάσεως εἰς νέαν ζωὴν τείνει νὰ ὑπονομεύσῃ ἡ ἀβεβαιότης τοῦ παρόντος, ὁ φόβος τοῦ μέλλοντος. Καὶ ἐν τῇ ἀγωνίᾳ τῆς ἀβεβαιότητος «πολλοὶ λέγουσι· τίς δείξει ἡμῖν τὰ ἀγαθά;»

Καὶ ἀπαντᾷ ἡ Ἐκκλησία· τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ. Εἶνε ἡ ἀνακαινίζουσα καὶ σώζουσα δύναμις, ἡ ἀποκλείουσα τὴν ἔχθραν καὶ τὸν πόλεμον, ἡ τὰ πάντα κατευθύνουσα εἰς ἑνότητα καὶ ἁρμονίαν· διότι ὡς κέντρον τοῦ παντὸς δὲν ἀναγνωρίζει τὸν διαλυτικὸν ἄνθρωπον τοῦ ἀτομισμοῦ, ἀλλὰ τὸν Θεόν, τὸν ἐξ Οὗ καὶ δι' Οὗ καὶ εἰς Ὃν τὰ πάντα. Ὁ δὲ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν. Ἐν μόνῃ τῇ πίστει ταύτῃ ὁ ἄνθρωπος μορφοῦται εἰς λογικὴν προσωπικότητα, ἐλευθέραν μέν, ἐθελουσίως δὲ ὑποκειμένην εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἐναρμόνισις τῶν ἐπὶ μέρους θελήσεων πρὸς τὸν ὑπέρτατον τοῦτον νόμον, ἥτις καὶ συνιστᾷ τὴν ἀληθῆ ἐλευθερίαν, συνδέει τὰ ἄλλως ἀλληλομαχοῦντα ἄτομα εἰς ἀδελφότητα, ἐν ᾗ «οὐδεὶς ζητεῖ τὸ ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἑτέρου ἕκαστος», διότι ἡ ζωὴ δὲν ἐκλαμβάνεται ὡς αὐθαίρετος καὶ ἀσύδοτος ἐξουσία τοῦ Ἐγὼ πρὸς ἐκμηδένισιν παντὸς ὅ,τι εὑρίσκεται ἐκτὸς ἑαυτοῦ, ἀλλὰ πιστεύεται ὡς καθῆκον ἀλληλέγγυον καὶ κοινὴ ἀποστολὴ τελειώσεως τοῦ ἀνθρώπου. Ἐν τῇ πίστει δὲ ταύτῃ καὶ αἱ διάφοροι ἀξίαι τοῦ πολιτισμοῦ, εἰς ἑνότητα σκοποῦ συνδεδεμέναι, δὲν ἀντιμάχονται ἀλλήλας, ἀλλὰ τίθενται εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ἀνθρώπου, «εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος».

Ἡ τοιαύτη τῆς ζωῆς ἐκδοχὴ καὶ ἄσκησις, ἡ μόνη ἁρμόζουσα εἰς τὴν χριστιανικὴν εὐγένειαν, ἐπιβάλλεται, ἰδίᾳ σήμερον, ὅτε πάντες οἱ ἀγαπῶντες τὸν Θεὸν καὶ τὸν ἄνθρωπον καλούμεθα εἰς τὸ ἔργον τῆς οἰκοδομῆς καὶ τῆς ἀνορθώσεως. Πολλὰ εἶναι τὰ ἐρείπια. Ἀλλὰ μὴ πτοώμεθα. Ἡ ζωὴ ἀνεδείχθη ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἰσχυροτέρα τοῦ θανάτου. Τοῖς δὲ ἀγαπῶσι τὸν Θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθόν. Τὰ πανταχοῦ ἐπίσημα κέντρα τῆς χριστιανωσύνης, εἰς ἑνότητα προσπαθείας συνηρμοσμένα, ὀφείλουσιν, ἐν τῇ κρισίμῳ ταύτῃ καμπῇ τῆς Ἱστορίας, νὰ ἐμφανίσωσι τὸν Χριστιανισμὸν

οἶος πράγματι εἶνε, ἑστίαν μεγάλων δημιουργιῶν, δείκτην φαεινῶν κατευθύνσεων, παράγοντα εἰρήνης, ἁγιασμοῦ καὶ σωτηρίας. Δύνανται, ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ὀφείλουσι νὰ καταστήσωσι συνειδητὸν εἰς τὸν κόσμον, ὅτι δὲν ὑπάρχει εὐδαίμων βίος ἄνευ τῆς εἰρήνης μετὰ τοῦ Θεοῦ, ὅτι «ἐὰν μὴ Κύριος οἰκοδομήσῃ οἶκον, μάτην ἐκοπίασαν οἱ οἰκοδομοῦντες».

Χριστὸς Ἀνέστη! Τὸ μήνυμα τῆς μεγάλης Ἑορτῆς, τὸ σήμερον συναγεῖρον περὶ τὸν ζωηφόρον τάφον τὰ πλήθη τῶν Χριστιανῶν, τὸ φαιδρὸν τῆς Ἀναστάσεως κήρυγμα ἔστω σύνθημα ἐξαναστάσεως εἰς νέαν ζωήν, ἀφετηρία εἰς δημιουργίαν τῆς «καινῆς κτίσεως», ὑπὲρ ἧς ὁ Χριστὸς ἀπέθανεν.

Ἡ χάρις τοῦ Ἀναστάντος Σωτῆρος Χριστοῦ, σὺν τῇ παρ' ἡμῶν εὐχῇ καὶ εὐλογίᾳ, εἴη μετὰ πάντων τῶν ἐπικαλουμένων τὸ ὄνομα Αὐτοῦ.

Πάσχα τοῦ 1946.

† Ο ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ διάπυρος πρὸς Θεὸν εὐχέτης πάντων ὑμῶν.

Η ΑΣΦΑΛΗΣ ΝΙΚΗ

Α

Η ΑΣΦΑΛΗΣ νίκη εἶναι ἐκείνη ἡ ὁποία κατοικεῖ εἰς τοὺς σπόρους. Σιωπηλὸς μένει ὁ κόκκος τοῦ σίτου, καταβαίνει εἰς τὴν γῆν, διὰ νὰ ριζώσῃ καὶ νὰ βλαστήσῃ καὶ νὰ καρποφορήσῃ. Ὑπέροχο σύμβολον διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐπάνω εἰς τὴν γῆν, καλούμενον νὰ ριζώσῃ καὶ νὰ βλαστήσῃ καὶ νὰ καρποφορήσῃ, νὰ ἐπιζήσῃ. Ἡ νίκη του ἡ μεγάλη αὐτὴ εἶναι, ἡ σιωπηλή.

Ἀπὸ τὸν σιωπηλὸν κόκκον περνᾷ ἡ ζωή, ἡ ἀνάστασις, ἡ αἰωνιότης. Ἀπὸ ἡμᾶς περνᾷ κάτι ποὺ μᾶς ξεπερνᾷ καὶ μᾶς κατευθύνει, σιωπηλό, ἀσύλληπτο, ἀνέγγικτο, ἀλλὰ πρόδηλο, φωτεινό, θριαμβευτικό. Τροφοδοτεῖ αὐτὸ τὴν πίστιν μας τὴν ἡρωϊκὴν καὶ τὸ ἀνάβασμά μας. Κρημνίζει τὴν φυλακὴν τοῦ φυλακισμένου. Μᾶς σηκώνει ἐπάνω ἀπὸ τὴν πεῖνάν μας καὶ τὰς ἀσθενείας μας, ἐπάνω ἀπὸ τὴν τραγικότητά μας, καὶ μᾶς ὁδηγεῖ εἰς ὕψη μεγάλα, πρὸς τὴν κατάκτησιν τοῦ τελείου, τοῦ αἰωνίου.

Β

Σύμβολον τοῦ ἀνθρωπίνου μόχθου καὶ ἔμβλημα τῆς θείας προνοίας ὁ κόκκος τοῦ σίτου λάμπει ὅσο δὲν λάμπει ὁ χρυσός, ὑποβλητικά, καὶ εἶναι τὸ ἀσφαλὲς μέσον διὰ τοῦ ὁποίου οἱ ἄνθρωποι θὰ μᾶς ἀναγνωρίσουν. Θὰ προνοήσωμεν καὶ ἡμεῖς διὰ τοὺς ἀδελφούς μας καὶ θὰ δώσωμεν εἰς αὐτοὺς ἄρτον, ἄρτον χορτασμοῦ καὶ ἄρτον πνευματικόν. Θὰ κριθῶμεν ἀπὸ τὴν χρησιμότητά μας εἰς τοὺς ἄλλους. Καὶ αὐτοὶ τότε θὰ μᾶς ἀναγνωρίσουν, ὅταν μοιράσωμεν εἰς αὐτοὺς τὸν ἄρτον. Εἰς τοὺς Ἐμμαοὺς ἀνεγνώρισαν τὸν Χριστὸν τὴν ἑσπέραν ἐκείνην οἱ δύο συνοδοιπόροι Του μονάχα ὅταν ἐκάθησαν εἰς τὴν πτωχικήν των τράπεζαν καὶ ἀφοῦ ηὐλόγησεν ἐμοίρασεν εἰς αὐτοὺς τὸν ἄρτον.

Θὰ δώσωμεν, θὰ δώσωμεν ἐν ἀνάγκῃ καὶ τὴν ζωήν μας.

Γ

Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ χωρισθῶμεν ἀπὸ τοὺς ἄλλους, εἴμεθα ἀλληλέγγυοι μὲ αὐτούς. Καὶ τοῦτο ἀκόμη συμβολίζουν οἱ κόκκοι τοῦ σίτου. Διὰ νὰ γίνῃ ὁ ἄρτος, ὁ ὁποῖος θὰ στηρίζῃ τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ἕνας κόκκος ἑνώνεται μὲ τὸν ἄλλον καὶ ἀλέθεται. Θὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὸ σύνολον καὶ θὰ μοχθήσωμεν ἡνωμένοι, διὰ νὰ ξεπεράσωμεν τὸν ἑαυτόν μας,

καὶ θὰ γίνωμεν τροφὴ εἰς τὰ παιδιά μας. Θὰ χωρήσωμεν πρὸς τὴν αὐτὴν κατεύθυνσιν, θὰ περάσωμεν κάτω ἀπὸ τὴν αὐτὴν πέτραν, σιωπηλοί, ταπεινοί, θαραλέοι, γεμᾶτοι μὲ πίστιν ἡρωϊκήν. Διὰ νὰ ἑνωθῶμεν μὲ τὸν ἄρτον τῆς ζωῆς. Μᾶς ἑνώνει κοινὸς σκοπὸς μὲ τοὺς ἀδελφούς μας, κοινὸν ἔργον, κοινὴ κατεύθυνσις. Καὶ μεγάλος μεταξύ μας θὰ εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος θὰ μᾶς ἑνώσῃ καὶ θὰ γίνῃ φάρος εἰς τὸ σκοτάδι τῆς τρικυμίας μας.

Δ

Θὰ ἀγαπήσωμεν τοὺς ἰδικούς μας. Θὰ δεχθῶμεν καὶ τὴν ταπείνωσιν, ἀφοῦ προέρχεται ἀπὸ αὐτούς. Θὰ σιωπήσωμεν, ἀνήκομεν εἰς τὸ σύνολόν μας, νὰ μὴ διαιρεθῶμεν. Ἐάν ἔχουν διάφορον γνώμην, δὲν θὰ τοὺς ἀρνηθῶμεν. Ἐάν μᾶς ὑβρίσουν θὰ σιωπήσωμεν. Τὸ Γένος μας εἶχε πάντοτε καὶ τοὺς καλοὺς καὶ τοὺς κακούς. Καὶ τοὺς μικροὺς καὶ τοὺς μεγάλους. Καὶ οἱ πονηροὶ καὶ οἱ κακοὶ ἰδικοί μας εἶναι. Δὲν θὰ χωρισθῶμεν. Τὴν εὐθύνην δὲν θὰ τὴν ρίψωμεν εἰς τοὺς ἄλλους. Δὲν θὰ τοὺς δικάσωμεν χωρὶς δικαστάς. Θὰ μείνωμεν σιωπηλοί, ὡσὰν τὸ δένδρον, τὸ ὁποῖον ξεύρει νὰ δίδῃ τὸν καρπόν του, ὅταν ἔρθῃ ὁ καιρός.

† Ο ΠΡΙΓΚΗΠΟΝΝΗΣΩΝ ΔΩΡΟΘΕΟΣ

† Μ. ΠΡΩΤΟΣΥΓΚΕΛΛΟΥ ΜΑΞΙΜΟΥ

ΛΟΓΟΣ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΕΓΑΛΗΝ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΝ [1]

«Ἐντολὴν καινὴν δίδομι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς, ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀγαπᾶτε ἀλλήλους.» (Ἰωαν. 13, 34).

ΝΥΞ τῆς Μεγάλης Πέμπτης. Ζωηρὰ εἶνε ἡ κίνησις εἰς τοὺς οἴκους τῶν Γραμματέων καὶ τῶν Φαρισαίων. Τὰ ὄργανά των, ἐφωδιασμένα μὲ φονικὰ ὅπλα καὶ ἀναλόγους ἐντολάς, ἐξῆλθον ἤδη καὶ διασχίζουν τοὺς δρόμους τῆς προφητοκτόνου πόλεως, πρὸς ἀναζήτησιν καὶ σύλληψιν τοῦ θύματός των. Εἰς ἓν ὑπερῷον, ἀμυδρῶς φωτιζόμενον μὲ τὰ πρωτόγονα μέσα τῆς ἐποχῆς, ὁ Ἰησοῦς προκάθηται εἰς τὸ τελευταῖον τῆς ἐπιγείου ζωῆς Του μὲ τοὺς μαθητὰς δεῖπνον. Πόσον ἐπίσημος εἶνε ἡ στιγμή! Γνωρίζει καὶ προλέγει τὸ τί θὰ ἐπακολουθήσῃ, καὶ ὅμως εἶνε τόσον ἤρεμος, τόσον γαλήνιος! Τὸ δεῖπνον τοῦτο δὲν ὁμοιάζει μὲ κανὲν ἀπὸ τὰ προηγούμενα. Ἔχει ἱερουργικὸν χαρακτῆρα. Εἶνε θεσμός· εἶνε σύστασις τοῦ ἱερωτάτου μυστηρίου τῆς θείας Εὐχαριστίας, τοῦ ὁποίου ἡ τέλεσις θὰ διαιωνίζῃ εἰς τὴν μνήμην τῶν πιστῶν «τὴν πολλὴν ἀγάπην, ἣν ἠγάπησεν ἡμᾶς ὁ Θεός», καὶ τὸ καθῆκον τῆς ἀμοιβαίας ἀγάπης τῶν ἀνθρώπων. Πόσον δὲ ἐναρμονίζονται πρὸς τὴν περίστασιν οἱ τελευταῖοι λόγοι τοῦ Διδασκάλου, αἱ τελευταῖαι ὑποθῆκαι Του πρὸς τοὺς μαθητάς! Ἡ ἀγάπη εἶνε τὸ θέμα των, ἡ ἀγάπη ποὺ θὰ ἔπρεπε νὰ συγκρατῇ εἰς ἕνωσιν ὄχι μόνον τοὺς ἕνδεκα, ἀλλὰ καὶ τοὺς μαθητὰς ὅλων τῶν αἰώνων.

Τί ἐπηκολούθησε μετὰ τὸ δεῖπνον ἐκεῖνο; Ὅ,τι πρὸ ὀλίγου παρηκολουθήσαμεν μὲ συντριβὴν καρδίας· σύλληψις τοῦ Ἀθώου, τοῦ Δικαίου, προσαγωγὴ ἐνώπιον ἑνὸς ἀδίκου καὶ παρανόμου δικαστηρίου καὶ καταδίκη ὑπὸ τὰς βλασφήμους ἰαχὰς ἑνὸς μαινομένου ὄχλου, καὶ ἔπειτα, προσήλωσίς Του ἐπάνω εἰς ἕνα σταυρόν, ἐν μέσῳ θαυμαστῶν καὶ ὄντως καταπληκτικῶν θεοσημείων, ποὺ φέρουν αὐθόρμητον εἰς τὰ χείλη τοῦ ἑκατοντάρχου τὴν ἀναφώνησιν—τὴν ὁμολογίαν δηλαδὴ ὅλων τῶν αἰώνων – «ἀληθῶς Θεοῦ

---

[1]) Ἐξεφωνήθη ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ τὴν Ἁγίαν καὶ Μεγάλην Παρασκευήν, κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ Ἑσπερινοῦ, χοροστατούσης τῆς Α.Θ. Παναγιότητος μετὰ τῶν σεβ. Ἁγίων Συνοδικῶν Ἀρχιερέων.

Υἱὸς ἦν οὗτος». Πράγματι δέ, ἔπρεπε νὰ εἶναι Θεοῦ Υἱὸς καὶ Θεὸς Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐδίδαξε καὶ ἔζησε τὴν ἀγάπην· ἔπρεπε νὰ εἶναι Θεοῦ Υἱὸς καὶ Θεὸς Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ὑπέδειξεν εἰς τὸν κόσμον τὴν ἀγάπην, ὡς τὴν ζωογόνον ἀρχὴν τῆς ζωῆς· ἔπρεπε νὰ εἶναι Θεοῦ Υἱὸς καὶ Θεὸς Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος διὰ τὴν ἀγάπην τῶν ἀνθρώπων δὲν ἐδίστασε νὰ ὑποστῇ τὸν ἀτιμωτικώτερον θάνατον, τὸν σταυρικὸν θάνατον. Εἶνε λοιπὸν τόσον ἐπίκαιρον καὶ τόσον προσφυὲς πρὸς τὸν Σταυρὸν τὸ θέμα τῆς ἀγάπης, εἰς τὸ ὁποῖον καὶ ἐπικαλοῦμαι τὴν προσοχὴν τῶν ἀκροατῶν μου.

Ἡ εἰ ὼν τοῦ Ἐσταυρωμένου ἂς ὁδηγήσῃ τὴν σκέψιν μας, ἂς ὑψώσῃ τοὺς στοχασμούς μας, ἂς γλυκάνῃ τὴν καρδίαν μας καὶ ἂς γίνῃ καὶ πάλιν ἀφορμὴ νὰ ἁγιασθῇ ἡ ψυχή μας ἀπὸ τῆς μετανοίας καὶ τῆς ἀγάπης τὰ δάκρυα, διὰ νὰ ἔλθῃ ἡ σωτηρία, ὑπὲρ ἧς Χριστὸς ἀπέθανε.

* * *

Παναγιώτατε Δέσποτα, Σεβασμιώτατοι Ἱεράρχαι,
φιλόχριστον Ἐκκλησίασμα.

Ὁ Κύριος ἀναπαύεται ἐπὶ τοῦ ξύλου, καθὼς ἄλλοτε ἐπὶ τῆς πλώρης τοῦ πλοιαρίου τῶν Ἀποστόλων εἰς τὴν τεταραγμένην λίμνην Γεννησαρέτ. Δὲν τὸν λικνίζουν τὰ ἀφρισμένα κύματα, ἀλλ' ἡ μανιώδης λύσσα τῶν ὁμογενῶν του. Ἀτάραχος καὶ πρᾶος ἐπεμβαίνει καὶ πάλιν, ὄχι ὅμως διὰ νὰ ἐπιτιμήσῃ τὴν θάλασσαν μὲ τὸ «σιώπα, πεφίμωσο», ἀλλὰ διὰ νὰ ἱκετεύσῃ τὸν ἐν Οὐρανοῖς Πατέρα, ἵνα μή, ἐν τῇ δικαίᾳ ὀργῇ Του, συντρίψῃ τοὺς ἐχθρούς Του «ὡς σκεύη κεραμέως». Οἱ θαλασσοπόροι ἐν καιρῷ τρικυμίας χύνουν ἔλαιον ἐπὶ τῆς ταραχώδους θαλάσσης καὶ ἁπλοῦται γαλήνη. Εἰς τὴν στιγμὴν τῆς σοβαρωτέρας ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς κρίσεως, ὁ Σωτὴρ χύνει τῆς ἀγάπης τὸ ἔλαιον καὶ ἁπλοῦται εἰς τὸν κόσμον ἡ γαλήνη τῆς σωτηρίας. Ἡ ἀνάπαυσίς Του ἐδῶ εἶνε ἡ προσευχή, διότι οὐδεμίαν ἄλλην ἀνάπαυσιν ἐγνώρισε τὸ ταλαιπωρημένον σῶμα Του ἀπὸ τῆς φάτνης τῆς Βηθλεέμ ἕως εἰς τὸν Σταυρὸν τοῦ Γολγοθᾶ καὶ «οὐκ εἶχε ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ». Δὲν ἦλθεν ἐπὶ τῆς γῆς διὰ νὰ ζητήσῃ ἄσυλον ἀναπαύσεως δι' ἑαυτόν, ἀλλὰ διὰ νὰ δώσῃ τοιοῦτο εἰς τοὺς κοπιῶντας καὶ πεφορτισμένους ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ὁ Κύριος ἔθραυσε τὴν λάγηνον τῶν δακρύων μας καὶ ἐξηυγένισεν τὸν ἀνθρώπινον πόνον. Ὁ στεναγμός Του, ποὺ ἦτο προσευχὴ διὰ νὰ παύσουν οἱ στεναγμοὶ τῶν ἀνθρώπων, οὔτε τοῦ πόνου Του τὸ μέγεθος ἐλαττώνει, οὔτε τοῦ κακουργήματος τὸ βάρος. Κάμνει ἔκκλησιν εἰς τὰ πατρικὰ σπλάγχνα τῶν ἀπείρων οἰκτιρμῶν, ἵνα ἡ θεία ἀγάπη ἐλεήσῃ τὴν ἀνθρωπίνην πτωχείαν. Μεσιτεύει νὰ ἀνοιχθοῦν οἱ καταρράκται τῆς θείας ἀγάπης, διὰ νὰ εὐεργετήσουν τὴν

δυστυχίαν τοῦ κόσμου, νὰ συμπαθήσουν εἰς τὴν ἀθλιότητά μας, καὶ νὰ λευκάνουν τὰς ψυχάς μας εἰς τὸ ἐξαγνιστικὸν ρεῦμα των. Ὁ Σταυρὸς δὲν ἦτο ἐπιθανάτιος κλίνη, ἀλλὰ θρόνος δικαιοσύνης καὶ χάριτος. Ἐξ αὐτοῦ ἐπήγασεν ἡ σωτηρία, ἐξ αὐτοῦ ἀνέβλυσεν ἡ ἀγάπη. Ἰδοὺ τὸ παρήγορον μήνυμα, τὸ ὁποῖον φθάνει ἀπὸ τὸ πένθιμον κενοτάφιον τοῦ Ἐσταυρωμένου καὶ ἀπαντᾷ εἰς τοὺς μελαγχολικοὺς δισταγμοὺς τῆς καρδίας μας. Ὁ Θεὸς εἶνε ἀγάπη. Θαρσεῖτε ἁμαρτωλοί, δι' ὅλους ὑπάρχει ἔλεος. Ἀναπνεύσατε δυστυχεῖς. Οὐδεὶς ἂς μὴ ἀπελπίζηται, διότι ὑπάρχει Θεία Πρόνοια. Ἡ ἀπογοήτευσις καὶ ἡ ἀπόγνωσις εἶνε ξένα πρὸς τὴν Χριστιανικὴν ζωήν. Αἴσθημα νέον καὶ ἱερόν, ἡ ἀγάπη, εὐωδιάζει χριστιανικὸν ἄρωμα καὶ φέρει τὴν σφραγίδα τοῦ Να ωραίου. Ἡ ἀγάπη εἶνε ἡ τελευταία θέλησίς Του, ἡ παραγγελία Του, ἡ διαθήκη καὶ κληρονομία Του: «ἐντολὴν καινὴν δίδομι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς, ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀγαπᾶτε ἀλλήλους».

Φυλάσσομεν ὅμως ἆράγε, ἀδελφοί μου, τὴν διαθήκην τοῦ θείου Λυτρωτοῦ; Σεβόμεθα τὴν τελευταίαν θέλησίν Του; Τὸ τραγικὸν θέαμα, τὸ ὁποῖον παρουσιάζει ἡ ἀνθρωπότης, ὁ κόσμος ὅλος ἡ θλιβερὰ ὄψις, τὴν ὁποίαν ἐμφανίζει ἡ καθ' ἡμέραν ζωή μας, δὲν μαρτυρεῖ ὅτι ἔπαυσεν ἡ ἀγάπη νὰ ρυθμίζῃ τὰς σχέσεις καὶ τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς μας, ὅτι ἔπαυσεν ἡ παραγγελία καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Μάρτυρος τοῦ Γολγοθᾶ νὰ ἐμπνέῃ τὰς σκέψεις, τὰ αἰσθήματα καὶ τὰς πράξεις μας;

Εἶνε διδασκαλία τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας μας, ὅτι ὅλοι οἱ εἰς Χριστὸν πιστεύοντες ἀποτελοῦν ἕνα σύνολον, ἕνα σῶμα -ὅπως λέγει ὁ ἀπόστολος Παῦλος—,τοῦ ὁποίου σώματος κεφαλὴ εἶνε ὁ Χριστὸς καὶ μέλη ὅλοι οἱ πιστοί. Διδασκαλία ἁπλῆ καὶ ἴσως ἀρκετὰ κοινή. Ἐμελετήσαμεν ὅμως ἄραγε τὸ βάθος τῆς διδασκαλίας αὐτῆς, ἐνεβαθύναμεν εἰς τὸ ἀπόρρητον μυστήριον τῆς ἐννοίας της; Ὅλον τὸ ὑπέροχον ἔργον τῆς θείας ἀπολυτρώσεως, τὸ ὁποῖον ἐπετέλεσεν ὁ Σωτὴρ Χριστὸς καὶ ἐσφράγισε διὰ τοῦ τιμίου αἵματός Του σκοπὸν εἶχε νὰ συνενώσῃ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ὅλων τῶν αἰώνων καὶ ὅλων τῶν φυλῶν εἰς ἓν σῶμα, νὰ δημιουργήσῃ μίαν νέαν κοινωνίαν, μίαν νέαν ἀνθρωπότητα, εἰς τὴν ὁποίαν θὰ ἐκυριάρχει καὶ θὰ ἐβασίλευε τὸ πνεῦμα τῆς νέας διδασκαλίας, τὸ πνεῦμα τῆς ἀγάπης. Καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν αὐτὴν ὅλοι εἶνε ἴσοι, ὅλοι ἀδελφοί, ὅλοι τέκνα ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ Πατρός, ὅλοι «κληρονόμοι Θεοῦ, συγκληρονόμοι δὲ Χριστοῦ», ὅπως λέγει ὁ τῶν Ἐθνῶν Ἀπόστολος.

Ἐν τῇ παραβολῇ τοῦ καλοῦ Σαμαρείτου ἐρωτᾶται ποῖος ὑπῆρξεν ὁ πλησίον τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς λῃστὰς καὶ τετραυματισμένου, καὶ δίδεται ἡ ἀπάντησις: «ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος μετ' αὐτοῦ». Ὥστε κάθε ἄνθρωπος δύναται νὰ εἶναι ὁ πλησίον. Ἡ φυλή, ἡ ἐθνότης, αἱ θρησκευτικαὶ πεποιθή-

σεις, ἀκόμη δὲ καὶ ἡ ἠθικὴ κατάστασις οὐδεμίαν ἔχουν σημασίαν. Ὁ καλὸς Σαμαρείτης, πρὶν ἀσχοληθῇ μὲ τὴν περιποίησιν τοῦ πληγωμένου ἀγνώστου, δὲν τὸν ἠρώτησε οὔτε ποῖος ἦτο, οὔτε εἰς ποίαν φυλὴν ἀνῆκεν, οὔτε ποῖον ἦτο τὸ παρελθόν του. Ἐν τῷ προσώπῳ του ἔβλεπεν ἕνα δυστυχισμένον ἀνθρώπινον πλᾶσμα, καὶ αὐτὸ ἦτο ἀρκετὸν διὰ νὰ αἰσθανθῇ τὴν συγκινητικὴν ἐκείνην πρὸς τὸν συνάνθρωπόν του ἕλξιν. Ὑπέροχον δίδαγμα ἀνθρωπισμοῦ, ὅταν μάλιστα προέρχεται ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Χριστοῦ, τοῦ κατ' ἐξοχὴν καλοῦ Σαμαρείτου, καὶ ἀπευθύνεται πρὸς ἕνα διδάσκαλον τοῦ Νόμου καὶ προφανῶς Φαρισαῖον.

Ὅλοι λοιπὸν οἱ ἄνθρωποι ἀνεξαιρέτως εἶναι ἢ πρέπει νὰ εἶναι οἱ πλησίον μας, δὲν ὑπάρχει δὲ λόγος ἐξαιρέσεως καὶ ὅταν ἀκόμη μερικοὶ μᾶς φαίνονται ἀνάξιοι τῆς τοιαύτης τιμῆς. Καὶ ὅταν μᾶς εἶναι ἐντελῶς ἄγνωστος; Καὶ τότε ἐπίσης. Ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, ἀδελφοί μου, ὑπάρχουν ἐκτάσεις ἠρεμούντων ὑδάτων, τὰ ὁποῖα ἐκβιάζουν τὴν ἔξοδόν των καὶ ἀρκεῖ μία μικρὰ διάτρυσις, διὰ νὰ ἐκπηδήσουν τὰ ὕδατα, ἐκεῖ ὅπου κανεὶς δὲν ὑπώπτευε τὴν παρουσίαν των, διὰ νὰ δροσίσουν τὸ περιβάλλον καὶ νὰ γονιμοποιήσουν τὴν ξηρὰν γῆν. Εἰς τὸ φυσικὸν αὐτὸ φαινόμενον δὲν ἐμβλέπετε τὴν εἰκόνα τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας, ἡ ὁποία πρέπει νὰ εἶναι πλημμυρισμένη ἀπὸ ἀγάπην; Εἰς κάθε παρουσιαζομένην εὐκαιρίαν πρέπει νὰ εἴμεθα ἕτοιμοι εἰς ἀγάπην. Ἡ ἀγάπη, ὅταν καταλαμβάνῃ τὴν θέσιν τοῦ ἐγωϊσμοῦ, καὶ γεμίζῃ ὁλόκληρον τὸ εἶναι μας, πρέπει νὰ ἀναβλύζῃ ἀπὸ τὴν καρδίαν μας χωρὶς δυσκολίας, φυσικῶς, ὅπως τὰ ὕδατα ἀπὸ τὸ ἔδαφος, καὶ νὰ δροσίζῃ τὰς ψυχὰς ἐκείνων, τοὺς ὁποίους ὁ Θεὸς κατευθύνει πρὸς ἡμᾶς. Καὶ ἐὰν μᾶς εἶναι ἀντιπαθητικοί, καὶ ἐὰν εἶναι ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι ἐφάνησαν κακοὶ ἀπέναντί μας; Τοῦτο ἀκριβῶς εἶνε εἷς ἐπὶ πλέον λόγος νὰ ὑποβοηθήσωμεν τὸν θρίαμβον τῆς ἀγάπης. Διότι «ἐὰν ἀγαπῶμεν τοὺς ἀγαπῶντας ἡμᾶς, ἐὰν ἀγαθοποιῶμεν τοὺς ἀγαθοποιοῦντας ἡμᾶς, ποία ἡμῖν χάρις ἐστί;»

Ποῖος δὲ γνωρίζει ἐὰν ὁ Θεὸς δὲν μᾶς ἔθεσεν εἰς ἕνα κόσμον, ὡς τὸν ἰδικόν μας, ὁ ὁποῖος πολλάκις παρουσιάζει τόσα ἐμπόδια εἰς τὴν ἀγάπην, ἀκριβῶς διὰ νὰ μᾶς ἐκγυμνάσῃ καὶ νὰ μᾶς τελειοποιήσῃ εἰς αὐτήν; Αἱ ἀντιπάθειαι, τὰ μίση, αἱ ἐχθρότητες, δὲν εἶναι ἆράγε ὡς τόσαι ἀσκήσεις ἀπὸ μέρους τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ τὴν ἀγάπην καὶ νὰ μᾶς μεταμορφώσῃ κατ' εἰκόνα Ἑαυτοῦ; Ἂς μὴ λησμονῶμεν δὲ ὅτι εἰς τὴν προσπάθειάν μας αὐτὴν προσέρχεται βοηθὸς αὐτὸς ὁ Θεὸς καὶ μᾶς δίδει μὲ τὴν θυσίαν Του τὸ τελειότερον παράδειγμα ἀγάπης. Ἡ ἐπέτειος τοῦ σωτηρίου πάθους μᾶς δίδει ὅλην τὴν τραγικότητα τῶν παθημάτων Του. Καὶ ὅμως ὅσο ηὔξανον οἱ ἐμπτυσμοί, τὰ ραπίσματα, αἱ μαστιγώσεις, α πληγαί, τόσον περισσότερον ηὐξάνετο ἡ ἀγάπη τοῦ Σωτῆρος πρὸς τοὺς ἀνθρώπους.

Εἰς τὴν ὑπερτάτην δὲ ἀκμὴν τοῦ μαρτυρίου, φλεγόμενος ἀπὸ ἀγάπην, ἀνεφώνει: «Πατερ, ἄφες αὐτοῖς, οὐ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσι.» Ἀπὸ τὸ κέντρον τῆς ἱστορίας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἀκτινοβολεῖ μοναδικὸν παράδειγμα ἀπολύτου ἀγάπης πρὸς τὸν πλησίον. Ἐφ' ὅσον δὲ αἱ γενεαὶ τῶν ἀνθρώπων διαδέχονται ἀλλήλας καὶ παρελαύνουν μὲ εὐλαβῆ χαιρετισμὸν ἐνώπιον τῆς ἀγάπης ταύτης, ὑποχρεοῦνται νὰ ἀναγνωρίσουν ὅτι εἰς αὐτὴν ἐνυπάρχει ἡ ἠθικὴ ἀλήθεια, ὅτι εἰς αὐτὴν ἐγκρύπτεται ὁ νόμος, τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ τηρήσῃ πᾶς ὁ θέλων νὰ ζήσῃ, ὁ νόμος, τοῦ ὁποίου ἡ παράβασις μετέτρεψε τὸν ἐπίγειον παράδεισον εἰς ἀληθῆ κόλασιν. Ὁ Ἰησοῦς Χριστός, διὰ τοῦ ζῶντος αὐτοῦ παραδείγματος, μᾶς διδάσκει, ὅτι δὲν εἶνε ἀδύνατος ἡ τήρησις τοῦ νόμου τούτου, ὁ ὁποῖος εἶνε καθῆκον κάθε ἀνθρώπου. Καὶ εἰς τὸ καθῆκόν μας αὐτὸ μόνον ὁ Σωτὴρ δύναται νὰ μᾶς βοηθήσῃ εἰς ἀναγέννησιν, νὰ μᾶς δώσῃ σαρκίνην καρδίαν ἀντὶ τῆς λιθίνης, νὰ μᾶς ἀναδείξῃ νέους ἀνθρώπους, διὰ τοὺς ὁποίους «τὰ πάντα γέγονε καινά».

Κύριε ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ Ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ Υἱὸς τοῦ Πατρός, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. Πρόσδεξαι τὴν δέησιν ἡμῶν, ἐν τῇ ἱερᾷ ταύτῃ ἐπετείῳ τοῦ Σωτηρίου Πάθους Σου, ὅπερ ἐξ ἀγάπης ὑπέμεινας ἀνθ' ἡμῶν καὶ ὑπὲρ ἡμῶν. Ἐμφύτευσον ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν τὴν ἀγάπην Σου. Ἀνάδειξον αὐτὴν δημιουργικὴν ἔργων ἀλληλεγγύης, ἔργων ἁγιασμοῦ καὶ πολιτισμοῦ καὶ κοινῆς ὠφελείας καὶ συνεκτικὴν τῆς πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς Σὲ ἑνότητος τῶν ἀνθρώπων. Δίδαξον ἡμᾶς, ὅτι ἐν τῇ ἀγάπῃ κρύπτεται ἡ μυστικὴ καὶ πλουσία πηγὴ τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀληθοῦς εὐδαιμονίας, ἵνα ἐν τῇ ἀγάπῃ ἑδραῖοι ἱστάμενοι, προκόπτωμεν εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν καὶ Σοὶ εὐάρεστον καὶ δοξολογῶμεν τὸ Πανάγιόν Σου Ὄνομα, «τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα», καὶ ὁμολογῶμεν ὅτι Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρός. Ἀμήν.

ΕΠΙΣΗΜΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

ΑΠΑΝΤΗΤΙΚΑ ΕΙΣ ΤΑ ΕΝΘΡΟΝΙΣΤΗΡΙΑ ΤΗΣ Α. Θ. ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΑ.

Τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Ἀντιοχείας :

Παναγιώτατε, Θειότατε καὶ Σεβασμιώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης, καὶ Οἰκουμενικὲ Πατριάρχα, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ λίαν ἀγαπητὲ καὶ περισπούδαστε ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν Μετριότητος, κύριε ΜΑΞΙΜΕ, τὴν Ὑμετέραν σεβασμίαν Παναγιότητα ἀδελφικῶς ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενοι, ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Μετὰ μεγάλης καὶ ἀφάτου χαρᾶς ἐκομισάμεθα τὰ ἀπὸ 1 Μαρτίου 1946 καὶ ὑπ' ἀριθμὸν 164 τίμια Γράμματα τῆς Ὑμετέρας Θεοφρουρήτου Παναγιότητος, δι' ὧν ἠγγέλθη ἡμῖν τὸ τηλεγραφικῶς ἤδη γνωστὸν χαροποιὸν γεγονὸς τῆς, θείᾳ μὲν ἐπινεύσει, γνώμῃ δὲ καὶ ψήφῳ τῆς σεβασμίας χορείας τῶν Ἱεραρχῶν, ἐκλογῆς καὶ ἀνόδου Αὐτῆς ἐπὶ τὸν Ἁγιώτατον Ἀποστολικὸν καὶ Πατριαρχικὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον καὶ τῆς ἀναλήψεως τῶν καθηκόντων τοῦ ἀνωτέρου Ποιμενάρχου τῆς πρεσβυγενοῦς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας.

Διὸ καὶ ἐδοξάσαμεν τὸν Δοτῆρα παντὸς ἀγαθοῦ, τὸν καταξιώσαντα τὴν Ἁγιωτάτην Ἐκκλησίαν Κωνσταντινουπόλεως μὴ βαρέως θλιβῆναι ἐπὶ τῇ εἰς τὰς αἰωνίους μονὰς μεταστάσει τοῦ μακαρίας μνήμης προκατόχου Ὑμῶν Βενιαμίν, Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, ἀλλὰ παρηγορεῖσθαι διὰ τὴν γενομένην ἀνύψωσιν Αὐτῆς ἐπὶ τοῦ περιβλέπτου Θρόνου τούτου, τὸν ὁποῖον ἐκλέϊσαν τόσοι ἥρωες τοῦ πνεύματος καὶ ἐκτελεσταὶ τοῦ ἱεροῦ καθήκοντος Ποιμενάρχαι.

Ἔμπλεοι ὅθεν χαρᾶς τείνομεν χεῖρα κοινωνίας τῇ Ὑμετέρᾳ πεπνυμένῃ Παναγιότητι, ἐπικαλούμενοι τὴν θείαν ἐνίσχυσιν ἐπὶ τὰ θεάρεστα ἔργα, τὰ κυοφορούμενα ἐν τῇ νοερᾷ Αὐτῆς διανοίᾳ, πρὸς πραγματοποίησιν καὶ καρποφόρον διαπηδαλιούχησιν τοῦ σκάφους τῆς ἐμπεπιστευμένης τῇ σοφῇ Αὐτῆς διοικήσει Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας.

Ὡς ἐχέγγυον δὲ τῆς ἐμπράκτου καὶ καρποφόρου Πατριαρχείας, ἧς ἡ Ὑμετέρα περινουστάτη Παναγιότης ἐδείχθη ἄξιος ἐκλεκτός, τίθεται πρὸ

ἡμῶν ἡ ἐκ παίδων ἀφιέρωσις Αὐτῆς εἰς διακονίαν τοῦ ἔργου τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἐπιδειχθεῖσα καθ' ὅλας τὰς περιόδους τῆς διακονίας ταύτης δεξιότης καὶ ὁ ἔνθεος ζῆλος ὑπὲρ τῆς δόξης τῆς Ἐκκλησίας, ὡς καὶ ἡ ἀκούραστος ἀγωνιστικὴ Αὐτῆς δύναμις ὑπὲρ τῆς διασώσεως καὶ κατοχυρώσεως τῶν τῆς Ὀρθοδόξου πίστεως δογμάτων καὶ παραδόσεων.

Τοῦτο δ' ἄλλωστε προβλέπεται καὶ ἐν τῷ ἐνθρονιστηρίῳ Αὐτῆς λόγῳ, ἐν τῷ ὁποίῳ ἀποκατοπτρίζονται αἱ σύμφυτοι Αὐτῇ ἀρεταὶ καὶ ἀγαθαὶ διαθέσεις ὑπὲρ τῆς ἐξυψώσεως τοῦ γοήτρου τῆς Ἐκκλησίας, εἴτε διὰ τῆς ὑποστηρίξεως τῶν θεολογικῶν σπουδῶν καὶ τῆς ἀναδείξεως εὐπαιδεύτου καὶ ἱεροπρεποῦς κλήρου, εἴτε διὰ τῆς ἀπὸ κοινοῦ συνεννοήσεως καὶ συνεργασίας μετὰ τῶν ἀδελφῶν Αὐτοκεφάλων καὶ ἄλλων Ἐκκλησιῶν, πρὸς ἐπίλυσιν τῶν ἐκκρεμῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ κοινωνικῶν ζητημάτων, καὶ εἴτε διὰ τῆς ἐγκαίρου θεραπείας τῶν ἑκάστοτε ἀναφυομένων σπουδαίων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ προβλημάτων.

Εὐελπιστοῦντες δ' ὅτι ἡ μετὰ τῶν κατὰ μέρος Ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν στενὴ καὶ συνεχὴς ἐπικοινωνία ἀποβήσεται ὠφέλιμος καὶ λυσιτελὴς πρὸς ἀποσόβησιν μὲν τῶν ἀντιθέτων συνθηκῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἐξυπηρέτησιν δὲ τῶν κοινῶν συμφερόντων καὶ ἐπιδιόρθωσιν τῶν κακῶς κειμένων, ἐπευχόμεθα τῇ Ὑμετέρᾳ Γερασμίᾳ Παναγιότητι ὑγιείαν ἀσάλευτον καὶ μακροημέρευσιν πρὸς τελειοποίησιν τῶν θεαρέστων Αὐτῆς σχεδίων, βοηθουμένη πρὸς τοῦτο ὑπό τε τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ τῆς Θεοσώστου Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, οἷς πᾶσιν αἰτοῦμεν ἐνίσχυσιν καὶ φωτισμὸν παρὰ Κυρίου.

Ἐν Δαμασκῷ, τῇ 15ῃ Ἀπριλίου 1946,

Τῆς Ὑμετέρας γερασμίας Παναγιότητος
ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς
καὶ ὅλως πρόθυμος,
† Ὁ Ἀντιοχείας ***Ἀλέξανδρος.***

* * *

Τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Ρουμανίας:

(Μετάφρασις ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ)

Βουκουρέστιον, τῇ 23ῃ Ἀπριλίου 1946,
Ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Μεγάρῳ.

Τῷ Παναγιωτάτῳ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ τῆς Κωνσταντινουπόλεως κ. ΜΑΞΙΜΩι, λίαν ἀγαπητῷ καὶ τετιμημένῳ ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ, ἀσπασμὸν εἰρήνης καὶ ἀγάπης ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ.

Τηλεγραφικῶς ἐκφράσαντες τὴν χαρὰν ἡμῶν ἐπὶ τῇ ἀγγελίᾳ τῆς

ἐπὶ τὸν Ἁγιώτατον Ἀποστολικὸν Πατριαρχικὸν καὶ Οἰκουμενικὸν Θρόνον, βουλῇ καὶ εὐδοκίᾳ τοῦ Οὐρανίου τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν Δομήτορος καὶ ὁμοφώνῳ κανονικῇ ψήφῳ τῆς Ἁγίας Πατριαρχικῆς Συνόδου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀνόδου τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος, ἐπὶ τῇ λήψει νῦν τῆς τιμίας ἐπιστολῆς Ὑμῶν σπεύδομεν ὅπως ἐκφράσωμεν καὶ αὖθις τὰ αἰσθήματα τῆς ἀδελφικῆς ἡμῶν ἀφοσιώσεως.

Ἡ πανηγυρικὴ βεβαίωσις τῆς ὁμολογίας τῆς Πίστεως, τῆς τεθεμελιωμένης ἐπὶ τῶν δογμάτων, τῶν ἱερῶν Κανόνων καὶ τῶν θεσμίων τῆς ἡμετέρας Ὀρθοδόξου Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, βαθέως συγκινεῖ ἡμᾶς. Αὕτη ἀποτελεῖ καὶ ἡμῶν τὴν Πίστιν, τὰς πεποιθήσεις καὶ τὰ βαθύτερα αἰσθήματα.

Ἡ σύσφιγξις τῶν δεσμῶν, τῶν συνδεόντων τὰς Ἁγίας ἡμῶν Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας, ὑπομιμνήσκεται ἡμῖν κατὰ τρόπον λίαν συγκινητικόν, ἡ δὲ διάνοια ἡμῶν στρέφεται εἰς πᾶσαν στιγμὴν πρὸς τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου: «Πάτερ ἅγιε, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου, οὓς δέδωκάς μοι, ἵνα ὦσιν ἓν καθὼς ἡμεῖς» (Ἰωάν. ιζ', 12). Ἡ σύσφιγξις αὕτη ἐπιβάλλεται ἡμῖν ὡς ἱερώτατον καθῆκον, οὐδέποτε δὲ λησμονοῦμεν τοὺς συνδέοντας ἡμᾶς πρὸς τὴν Ἕδραν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου δεσμούς.

Ἐμφορούμεθα ὑπὸ τῶν αὐτῶν μετὰ τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος σκέψεων, ὡς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ σῶμα, οὗ κεφαλὴ ἐστὶν ὁ Χριστός.

Τὴν ἑνότητα ταύτην τῶν σκέψεων καὶ τῶν αἰσθημάτων ἐντέλλεται καὶ φιλεῖ ὁ Θεός. Αὕτη τυγχάνει ἀπαραίτητος, ἰδίᾳ κατὰ τοὺς χρόνους τούτους τῆς δυστυχίας. Αὕτη ἀποτελεῖ τὸν ὅρον τῆς ἠθικῆς ἐνισχύσεως καὶ τῆς παρηγορίας, ἣν ἀναμένουσι παρ' ἡμῶν «οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι». Αὕτη θὰ αὐξήσῃ ὡσαύτως τὴν ἀλληλεγγύην τῶν λαῶν καὶ θὰ προλάβῃ τὰς ἐκ τῶν ἀνθρωπίνων ἀδικιῶν προερχομένας συγκρούσεις.

Ἡ προσωπικὴ ἡμῶν γνωριμία καὶ οἱ ἐξ αὐτῆς ἰδιαίτεροι δεσμοί, περὶ ὧν εὐμενῆ ποιεῖται μνείαν ἡ Ὑμετέρα Παναγιότης, παρέχει ἡμῖν ἰσχυρὰν παραμυθίαν.

Καθ' ἣν στιγμὴν ἡ Ὑμετέρα Παναγιότης ἀναλαμβάνει τὰς εὐθύνας τῆς ὑπάτης ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ διακονίας, εἴμεθα λίαν εὐτυχεῖς διαβεβαιοῦντες τὸν λίαν ἡμῖν τετιμημένον καὶ ἀγαπητὸν Ἀδελφὸν περὶ τῶν αἰσθημάτων τῆς βαθείας καὶ ἀδελφικῆς ἡμῶν ἀφοσιώσεως. Ἐκφράζομεν ἐξ ὀνόματος τῆς Ρουμανικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡμῶν ἐγκαρδίους εὐχὰς ὑπὲρ ὑγιείας καὶ μακροημερεύσεως τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος. Κύριος ὁ Θεὸς χαρίζοιτο Ὑμῖν, Παναγιώτατε, δαψιλῆ τὰ δωρήματα τῆς Χά-

ριτος Αὐτοῦ καὶ πᾶσαν ἐπιτυχίαν πρὸς ὡς οἷόν τε μείζονα δόξαν τοῦ Πατριαρχικοῦ Θρόνου τῆς Ἁγιωτάτης Οἰκουμενικῆς Ἐκκλησίας.

Κατασπαζόμενος τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα ἐν φιλήματι ἁγίῳ, διατελῶ λίαν ἀφωσιωμένος ἀδελφὸς Αὐτῆς καὶ συλλειτουργός,

Νικόδημος,
Πατριάρχης Ρουμανίας.

* * *

Τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Πάφου,

Τοποτηρητοῦ τοῦ χηρεύοντος Ἀρχιεπισκοπικοῦ Θρόνου Κύπρου:

Παναγιώτατε καὶ Θειότατε Ἀρχιεπίσκοπε Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὲ Πατριάρχα, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν λίαν ἡμῖν ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργέ, Κύριε, Κύριε ΜΑΞΙΜΕ, τὴν Ὑμετέραν Σεβασμιωτάτην Παναγιότητα εὐσεβάστως ἐν Κυρίῳ Ἰησοῦ κατασπαζόμενοι ἀδελφικῶς προσαγορεύομεν.

Ἐν μεγίστῃ ψυχῆς συγκινήσει ἐδεξάμεθα καὶ μετὰ παλμῶν ἀφάτου χαρᾶς ἀνέγνωμεν τὰ ἀπὸ 1 Μαρτίου 1946 Εἰρηνικὰ Γράμματα τῆς Ὑμετέρας Γερασμιωτάτης Παναγιότητος, ἐν οἷς Αὕτη, τὴν, εὐδοκίᾳ Θεοῦ καὶ κανονικῇ ψήφῳ τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, εἰς διαδοχὴν τοῦ αἰδίου μνήμης πρoκατόχου Αὐτῆς, Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κυροῦ Βενιαμίν, ἀνάρρησιν Αὐτῆς ἐπὶ τὸν Πρῶτον τῆς Ὀρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας Ἁγιώτατον Οἰκουμενικὸν Θρόνον ἀγγέλλει, καὶ τὸν ἀδελφικὸν τῆς κοινωνίας ἀσπασμὸν τῇ Ἁγιωτάτῃ Ἐκκλησίᾳ ἡμῶν ἀπευθύνουσα καὶ τὴν καλὴν τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν πίστεως Ὁμολογίαν ὁμολογοῦσα, σὺν τῇ ἐπαγγελλίᾳ τοῦ σπουδάζειν ἄθικτα καὶ ἀπαράγραπτα πάντοτε τηρεῖν ὅσα ὀρθοδόξως περί τε τὰ θεῖα δόγματα καὶ τοὺς ἱεροὺς κανόνας εἰσὶ παραδεδομένα, παρέχει τὴν διαβεβαίωσιν περὶ τονώσεως τῆς τῶν Αὐτοκεφάλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν συνεργασίας, ἧς τὸ ἔργον ἀνεκόπη πως ἐκ τῆς ἄνευ προηγουμένου λαίλαπος τοῦ Μεγάλου Πολεμου καὶ τῆς ἐκ τούτου παγκοσμίου ἀνωμαλίας, εἰς ἧς τὴν ἄρσιν καὶ τὴν ἐν τῷ κόσμῳ ἐπικράτησιν τῆς εἰρήνης ἐν Χριστῷ δύνανται καὶ ὀφείλουσιν, ἵνα ἐργασθῶσιν ἐν ἀγάπῃ καὶ συντελέσωσιν αἱ Χριστιανικαὶ Ἐκκλησίαι.

Ταύτας τὰς χρηστὰς ἐπαγγελλίας καὶ τὰς ἐπισήμους διαβεβαιώσεις καὶ τοὺς ἐκ βαθέων καρδίας ὑψηλοὺς λόγους τῆς Ὑμετέρας Θεοτιμήτου Κορυφῆς ἐν ὁλοκαρδίῳ ἀγαλλιάσει ἀναγνόντες ἐν τοῖς εἰρημένοις Εἰρηνικοῖς Αὐτῆς Γράμμασιν, εὐχαριστοῦμεν ὁλοψύχως ἐν πρώτοις, τῷ ἐν Τριάδι Θεῷ ἡμῶν, τῷ χαριταμένῳ Αὐτήν, ἐν τῇ ἀπείρῳ Αὐτοῦ πανσοφίᾳ καὶ παναγαθότητι, τῇ Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ δεξιὸν χριστοφρούρητον

οἰακοστρόφον, ὅστις, πεποίθαμεν, ὅτι μετὰ μεγίστης ἱκανότητος χειριζόμενος τοὺς οἴακας τῆς τε Ἁγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὁλοκλήρου τοῦ τῆς Ὀρθοδοξίας Θεοφρουρήτου Σκάφους, ὁδηγήσει τοῦτο, τοῦ Κυρίου πάντοτε συνεργοῦντος, εἰς τὸν ἐπιθυμητὸν σωτήριον λιμένα καὶ τὴν ἐν αἴγλῃ κραταίωσιν καὶ ποθεινὴν πρόοδον.

Ἀσμένως, ἐπὶ τούτοις, ἰδόντες ἐν τοῖς Ἐνθρονιστηρίοις Αὐτῆς Γράμμασιν, ὅτι «ἡδέως ἀναμιμνησκομένη τῶν ἰδιαιτέρων δεσμῶν, τῶν συνδεόντων Αὐτὴν μετὰ τῆς ἡμῶν ταπεινότητος καὶ τῆς Ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, χαρὰν ἡδεῖαν αἰσθάνεται» ἐπὶ τούτῳ, βεβαιοῦμεν καὶ ἡμεῖς, ἐν βαθυτάτῃ παρηγορίᾳ, ὅτι ἐκ τῆς ἐκλογῆς Αὐτῆς εἰς τὴν ὑπάτην διακονίαν τῆς Χριστιανικῆς κατ' Ἀνατολὰς Ἐκκλησίας πολλὴν τὴν ἐνίσχυσιν ἀντλοῦμεν καὶ τὴν ἐνθάρρυνσιν ἐν ταῖς συνεχούσαις ἡμᾶς θλίψεσιν, ἀνακούφισιν αἰσθανόμενοι ἀπὸ τοῦδε μεγάλην ἐπὶ τῇ βεβαιότητι ὅτι ἀπὸ τῆς Πανσέπτου Αὐτῆς Παναγιότητ ς ἰδιάζουσαν ἕξομεν τὴν συμπάθειαν καὶ φιλάδελφον τὴν διάθεσιν, ὡς καὶ ἀπὸ τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας τὴν φιλοστοργίαν καὶ κραταιὰν προστασίαν, ἐπιρωννύουσαν τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν καὶ κρατύνουσαν τὰς δυνάμεις ἐν ταῖς ταλαιπωρίαις ἡμῶν, Παράκλητον τοὐτ' αὐτὸ ἡγούμενοι Αὐτὴν ἐν τῇ παμπενθίμῳ ὀρφανίᾳ τῆς Ἐκκλησίας, ᾗ διακονοῦμεν καὶ ἧς, παρὰ τὸ βαρύτατον, ἐν ᾧ διατελεῖ πένθος, ἅπαντες οἱ κώδωνες ἤχησαν χαρμοσύνως καθ' ἅπασαν τὴν Μεγαλόνησον ἡμῶν, ἐν τῇ βεβαιότητι ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τῶν δεινῶν τῇ Αὐτῆς ὑπερμάχῳ βοηθείᾳ, εὐχαριστήρια ἐπὶ ταύτῃ τοῦ εὐσεβοῦς ἐν Κύπρῳ λαοῦ ἐκ τῶν προτέρων Αὐτῇ ἀναγράφοντος, ἐπὶ τῇ προσδοκωμένῃ, τῇ μερίμνῃ Αὐτῆς, αἰσίᾳ διευθετήσει τῶν καθ' ἡμᾶς καὶ λύσει τῶν ἀπὸ μακροῦ ἤδη χρόνου ἀλύτων δεσμῶν.

Ἀποδιδόντες δὲ τῇ Ὑμετέρᾳ Περιποθήτῳ Παναγιότητι τὸν τῆς κοινωνίας ἀδελφικὸν ἀσπασμὸν ἐκ μέρους τοῦ ἐν χηρείᾳ ὄντος Ἀρχιεπισκοπικοῦ Θρόνου Κύπρου, διάπυρον τῷ Παντοκράτορι καὶ Παναγάθῳ Θεῷ ἀναπέμπομεν ὑποκάρδιον δέησιν, ὅπως ἀείποτε περιφρουρῶν ἀσφαλῶς διαφυλάττῃ Αὐτὴν ἐπὶ ἔτη ὅ,τι πλεῖστα, ἐν βαθείᾳ εἰρήνῃ, σῶαν καὶ ἔντιμον, ἐν σταθερᾷ ὑγιείᾳ, τὴν λαμπρὰν τοῦ ἐν Φαναρίῳ Ἐκκλησιαστικοῦ ἡμῶν Κέντρου πανένδοξον ἱστορίαν συνεχίζουσαν καὶ εἰς κάλλιστον πλοῦν τὴν ηὐλογημένην τῆς Ὀρθοδοξίας ναῦν κατευθύνουσαν, ὡς καὶ τὸ ἴδιον Αὐτῆς ποίμνιον καὶ τὸ πανορθόδοξον εἰς νομὰς σωτηρίους ὁδηγοῦσαν, ὁλόφωτον λαμπάδα καθισταμένην καὶ πάγκαλον σέμνωμα τῆς περὶ Αὐτὴν Ἱερᾶς Συνόδου τῶν Ἁγίων Ἀρχιερέων καὶ ἐν Χριστῷ ἀγαπητῶν ἡμῶν Ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν.

Ἀνταποκρινόμενοι, ἐν τέλει, τοῖς ὑπ' Αὐτῆς γεγραμμένοις, ὁλοψύχως διαβεβαιούμεθα τὴν Ὑμετέραν σοφὴν Κορυφὴν ἐξ ὀνόματος τῆς ἱερᾶς καθ' ἡμᾶς νήσος, ὅτι αὕτη πᾶσαν καταβαλεῖ προσπάθειαν πρὸς ἐπικράτησιν τοῦ

πνεύματος τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ καὶ πᾶσαν δυνατὴν ὁλοθύμως παρέξει συναντίληψιν πρὸς πραγμάτωσιν τῶν μεγάλων Αὐτῆς ἐφέσεων, ἀποσκοπουσῶν εἰς τὴν ὡς οἷόν τε αἰσιωτέραν λύσιν τῶν τε γενικῶν καὶ τῶν ἐπὶ μέρους τῆς Ὀρθοδοξίας ζητημάτων καὶ τὴν εὐόδωσιν τῶν πανορθοδόξων ὑποθέσεων, ὡς καὶ τὴν ἐξύψωσιν παρὰ τοῖς ἔθνεσι καὶ τοῖς λαοῖς τοῦ τῆς φιλαλληλίας αἰσθήματος, «ᾧ καὶ μόνῳ μετριασθήσεται καὶ δὴ καὶ παντελῶς ἐκλιπεῖν δυνήσεται ἡ πλείστας ἔσας τὰς ἀφορμὰς πρὸς αἱματηρὰς συρράξεις καὶ βροτολοιγοὺς πολέμους ἐγκλείουσα θεοστυγὴς παρὰ τοῖς ἀνθρώποις ἐχθρότης», ὡς ὀρθῶς πάνυ σημειοῖ, ἐν σοφίᾳ, ἡ παρὰ τοῦ Πανσόφου Θεοῦ σοφιζομένη Παναγιότης Αὐτῆς.

Ταῦτα γράφοντες ἐκ μέρους τῆς παλαιφάτου Ἐκκλησίας τοῦ Ἀποστόλου Βαρνάβα, θερμότατα δ' εὐχαριστοῦντες ἐπὶ ταῖς ὑπὲρ τῆς ἡμῶν ταπεινότητος θεοπειθέσιν εὐχαῖς τῆς Ὑμετέρας Γερασμιωτάτης Παναγιότητος, παρακαλοῦμεν ἐκ μέσης ψυχῆς, ὅπως ἐκτενῶς Αὕτη εὔχηται ἰδίᾳ ὑπὲρ τῆς ἀπὸ τοσούτου ἤδη χρόνου ἐμπεριστάτου Κυπριακῆς Ἐκκλησίας, παρέχουσα αὐτῇ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὴν Αὐτῆς συναντίληψιν καὶ ἐπικουρίαν, ἵνα ὡς τάχιστα ἐξέλθῃ τοῦ ἀδιεξόδου, καὶ φιλήματι ἁγίῳ κατασπαζόμενοι τὴν θεόστεπτον Αὐτῆς Κορυφήν, ὡς καὶ τὴν πανσέβαστον αὐτῆς δεξιάν, διατελοῦμεν,

Ἐν τῇ Ἱερᾷ Ἀρχιεπισκοπῇ Κύπρου, τῇ 3ῃ Ἀπριλίου 1946,

ἐλάχιστος καὶ ὅλος πρόθυμος ἐν Χριστῷ ἀδελφός,

† Ὁ Πάφου ***Λεόντιος***,

Τοποτηρητὴς

τῆς Ἁγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς Κύπρου.

* * *

Τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Καντουαρίας:

Λάμπεθ Πάλας, 15 Ἀπριλίου 1946.

Πρὸς τὴν Αὐτοῦ Παναγιότητα, τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης κ. ΜΑΞΙΜΟΝ.

Λίαν ἀγαπητὲ καὶ τετιμημένε ἀδελφὲ ἐν Χριστῷ ἡμῶν, χάρις καὶ εἰρήνη ἀπὸ τοῦ Πατρὸς Θεοῦ καὶ ἀπὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Μετὰ μεγάλης εὐχαριστήσεως ἔλαβον τὴν ὑπ' ἀρ. 215 ἐπιστολὴν Ὑμῶν ἀπὸ 19ης Μαρτίου 1946, ἀγγέλλουσαν τὴν ἀνάβασιν Ὑμῶν ἐπὶ τὸν Ἁγιώτατον, Ἀποστολικὸν καὶ Πατριαρχικὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐπληροφορήθην ὅτι, προνοίᾳ καὶ χάριτι Θεοῦ, ἐξελέγητε, ἵνα καταλάβητε τὸ ὕπατον ἀξίωμα ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Χριστιανωσύνῃ, εἰς διαδοχὴν τοῦ μακαρίας μνήμης Βενιαμὶν τοῦ Α'.

Ἅμα λαβὼν τὸ ἄγγελμα τοῦτο σπεύδω ὅπως ἀπευθύνω τὰς προσρήσεις καὶ εὐχάς μου, ἵνα ὁ Θεὸς εὐλογῇ καὶ κατευθύνῃ Ὑμᾶς ἐν τῷ πλήρει εὐθυ-

νῶν ἔργῳ, τὸ ὁποῖον ηὐδόκησε νὰ ἐμπιστευθῇ Ὑμῖν, καὶ εἶτα ὅπως διαβεβαιώσω Ὑμᾶς ὅτι ἡ εὐημερία, ἡ εὐδαιμονία καὶ ἡ εὐτυχία τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας εἶνε ὑπόθεσις ἐγγυτάτη εἰς τὴν καρδίαν μου καὶ προσφιλὴς εἰς τὴν Ἀγγλικανικην Ἐκκλησίαν. Μετ' ἰδιαιτέρας εὐχαριστήσεως καὶ ἱκανοποιήσεως ἀνέγνων τοὺς ἀδελφικοὺς Ὑμῶν λόγους περὶ τῶν σχέσεων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου καὶ τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν μετὰ τῆς Ἀγγλικανικῆς ἡμῶν Ἐκκλησίας. Λίαν ἐπιθυμῶ ὅπως αἱ σχέσεις αὗται ὁλονὲν βαθύτερον διακριθῶσιν ἐπὶ ἀμοιβαίᾳ κατανοήσει καὶ ἀγάπῃ μεταξὺ τῶν δύο ἡμῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ὅπως ἄνευ ἀναβολῆς ἐπισπεύσωμεν τελικὴν καὶ πλήρη ἕνωσιν, περὶ πολλοῦ ποιούμενοι τὴν προσευχὴν τοῦ Κυρίου «ἵνα πάντες ἓν ὦμεν, ὡς Αὐτὸς καὶ ὁ Πατὴρ ἕν εἰσι».

Ἡ σοβαρὰ κατάστασις τοῦ κόσμου σήμερον, διερρηγμένου ὑπὸ ὑποψίας καὶ μίσους καὶ ὑφ' ὅλων τῶν σκληρῶν συνεπειῶν τοῦ πολέμου, δεικνύει ὅτι τὸ μέλλον μόνον διὰ τῆς θείας διδασκαλίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῆς μεταδοθείσης εἰς τὸν κόσμον διὰ τῆς Ἐκκλησίας, δύναται νὰ παρέχῃ ἐλπίδας εἰρήνης, δικαιοσύνης καὶ ἀδελφοσύνης μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Ὑποδέχομαι ἐγκαρδιώτατα τοὺς φιλικοὺς Ὑμῶν λόγους καὶ διαβεβαιῶ Ὑμᾶς, ὅτι τὸ ἐπ' ἐμοί, θὰ πράξω ὅ,τι δύναμαι, ἵνα ἐνισχύσω τοὺς δεσμοὺς τοὺς συνάπτοντας τὰς δύο ἡμῶν Ἐκκλησίας πρὸς δόξαν Θεοῦ καὶ ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἀνθρωπότητος.

Θεωρῶ ἐμαυτὸν εὐτυχέστατον πληροφορούμενος παρὰ τῆς Ὑμετέρας Θ. Παναγιότητος τὸν ἀναδιορισμὸν τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Θυατείρων κ. Γερμανοῦ, Ἐξάρχου Δυτικῆς καὶ Κεντρῴας Εὐρώπης, ὡς Ἀποκρισιαρίου Ὑμῶν ἐνταῦθα. Ἀγαπᾶται οὗτος γενικῶς καὶ θαυμάζεται ὑπὸ τῶν μελῶν τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας καὶ ἐγὼ μεγάλως ἐκτιμῶ τὴν φιλίαν αὐτοῦ. Δὲν θὰ ἠδυνάμην νὰ εὐχηθῶ, ὅπως ἔχω καλλίτερον καὶ μᾶλλον ἀρωγὸν Ἱεράρχην, ὡς σύνδεσμον μεταξὺ τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος καὶ ἐμοῦ. Ἐπετέλεσεν ἔξοχον ἔργον ὑπὲρ τῆς χριστιανικῆς ἀλληλεγγύης καὶ ἀποτελεῖ ἕνα τῶν λίαν τιμωμένων χριστιανῶν ἡγετῶν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Χώρᾳ. Εἶμαι εὐτυχὴς ὅτι μοὶ παρέχεται ἡ εὐκαιρία αὕτη, ἵνα δείξω τὴν ὑψηλὴν ἐκτίμησιν, ἣν ἔχω περὶ αὐτοῦ.

Βεβαιώθητε, Παναγιώτατε, ὅτι προσεύχομαι ὑπὲρ τοῦ ὅλου σώματος τοῦ χριστιανικοῦ λαοῦ, ἐν ᾧ ἐκλήθητε ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἵνα ἀναλάβητε οὕτω μεγάλην εὐθύνην. Προσεύχομαι ἵνα αἱ εὐλογίαι τοῦ Θεοῦ ἀφθόνως ἐπιδαψιλεύωνται, παρέχουσαι Ὑμῖν πληρότητα ὑγιείας καὶ δυνάμεως, σωματικῆς καὶ πνευματικῆς, καὶ πιστὴν ἐπὶ μακρὰ ἔτη, διακονίαν τῷ Θεῷ καὶ τῇ Ἁγίᾳ Αὐτοῦ Ἐκκλησίᾳ.

Δέχθητε, παρακαλῶ τοὺς θερμοὺς ἀδελφικοὺς ἀσπασμούς.

Διατελῶ τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος

ἀγαπητὸς ἀδελφὸς ἐν Χριστῷ,

Τζόφφρεϋ

Ἀρχιεπίσκοπος Κανтουαρίας,
Πριμᾶτος πάσης Ἀγγλίας καὶ Μητροπολίτης.

ΑΙ ΕΜΦΑΝΙΣΕΙΣ
ΤΟΥ ΑΝΑΣΤΑΝΤΟΣ ΧΡΙΣΤΟΥ

ΕΝ ΤΗι ΚΑΙΝΗι ΔΙΑΘΗΚΗι ἡ 'Ανάστασις τοῦ Κυρίου, ἀπό γε τῶν ὑπερφυῶν αὐτῆς προϋποθέσεων καὶ ἐπαγγελιῶν, παρίσταται ὡς τὸ θεμελιῶδες ἐκεῖνο ἱστορικὸν γεγονός, ἀφ' οὗ ἐξαρτᾶται ἡ μέλλουσα τῶν ἀνθρώπων τύχη [1]). 'Εντεῦθεν καὶ ἀπέβη τὸ πρυτανεῦον θέμα τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος. Καταφαίνεται δὲ ἡ τοιαύτη σημασία τῆς 'Αναστάσεως ἐκ τῆς πρώτης χριστιανικῆς διδαχῆς ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς Πεντηκοστῆς [2])· ἐκ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Ματθίου, ὡς δωδεκάτου, ἐν τῇ χορείᾳ τῶν ἀποστόλων, μάρτυρος καὶ κήρυκος τοῦ μεγάλου γεγονότος [3])· ἐκ τῆς βεβαιώσεως τοῦ Παύλου ὅτι «εἰ Χριστὸς οὐκ ἐγείγερται, κενὸν ἄρα τὸ κήρυγμα ἡμῶν, κενὴ δὲ καὶ ἡ πίστις ἡμῶν» [4]).

Τὰ γενόμενα ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις μνημονεύονται περιληπτικῶς ἐν τῇ αὐτῇ πρὸς τοὺς Κορινθίους ἐπιστολῇ τοῦ Παύλου, ἱστοροῦνται δὲ ὑπὸ τῶν τεσσάρων εὐαγγελιστῶν. 'Αλλ' αἱ ἀφηγήσεις ἐκεῖναι, ὡς ἐκ τῆς πλοκῆς των φαίνεται, ἦσαν ἁπλαῖ καὶ ἀπέριττοι τῶν «συμβεβηκότων» ἐπιτομαὶ καὶ βοηθητικὰ ὑπομνήματα· ἀναμφιβόλως δέ, οἱ πιστοί εἶχον μάθει πολὺ περισσότερα παρὰ τῶν 'Αποστόλων διὰ ζώσης φωνῆς· καὶ ἦσαν ταῦτα ἐπαρκῶς πειστικά, ὥστε νὰ καταγγέλληται ἡ πίστις εἰς τὸν 'Αναστάντα Κύριον ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ. [5]) Μόνον δὲ πολὺ βραδύτερον, ὅτε δὲν ὑπῆρχε πλέον ἡ ζῶσα λεπτομερὴς πληροφορία, ἀπέμειναν δὲ μόναι αἱ βεβαιώσεις τῶν γραπτῶν μνημείων, ἤρξατο ἀφυπνιζομένη ἡ πολυπραγμοσύνη τῶν μεταγενεστέρων, διὰ νὰ ἀνακαλύψῃ ὅτι αἱ ἱστορικαὶ αὗται βεβαιώσεις δὲν συνεφώνουν πρὸς ἀλλήλας· οἱ περὶ τὰς μυθικὰς ἐξηγήσεις ἐνασμενίζοντες, ἀντιπαρερχόμενοι τὴν ἱστορικὴν ἀξίαν τοῦ μεγάλου Γεγονότος, τὴν ἀδιάσειστον, δηλονότι, πεποίθησιν, τὴν αἰχμαλωτίσασαν εἰς Χριστὸν τὰ πλέον ἀδιάφορα, τὰ πλέον ξένα καὶ πολέμια πνεύματα, πασχίζουσι νὰ ἀνεύρωσι ἀντιφάσεις εἰς τὰς λεπτομερείας καὶ τὸ βάθος· ταύτας δὲ θεωροῦσιν ὡς τόσα στάδια ἐξελικτικὰ ἑνὸς θρύλου βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον διαμορφωθέντος. Κατ' αὐτοὺς ἡ μόνη ἱστορικὴ ἀλήθεια εἶνε ἡ ἑξῆς:

Μετὰ τὸ μαρτύριον τοῦ Διδασκάλου, ἔμφοβοι οἱ μαθηταὶ φεύγουσιν

---

1) Α'. Κορ. 15, 17 κ. ἑ.
2) Πραξ. 2, 14—36.
3) Πραξ. 1, 22,
4) Α'. Κορ. 15, 14—15.
5) Ρωμ. 1, 8.

εἰς τὴν πατρίδα των, τὴν Γαλιλαίαν. Ἐκεῖ ἐπανευρίσκουσι τὸ θάρρος των· αἱ ἀναμνήσεις τῆς πίστεως, διεγηγερμένης εἰσέτι ἐκ τῶν νωπῶν συγκινήσεων, παράγουσι παρ' αὐτοῖς ψευδαισθητικὰς ὀπτασίας, καθ' ἃς βλέπουσι τὸν Ἰησοῦν παρόντα ἐν τῷ κύκλῳ των. Πεπεισμένοι περὶ τούτου, ἐπανέρχονται εἰς Ἱερουσαλήμ, κηρύττουσι τὴν Ἀνάστασιν, τὴν προσεχῆ Παρουσίαν, ποιοῦσι προσηλύτους. Ἦτο δὲ εὐχερὴς ἡ προσηλύτισις· διότι κατ' ἀρχὰς ***ἡ ἀνάστασις δὲν ἐνοεῖτο σωματικῶς, ἀλλὰ πνευματικῶς, ὡς ἐπιβίωσις τοῦ πνεύματος τοῦ Ἰησοῦ***, δεδοξασμένου μὲν ἤδη ἐν ἑτέρῳ τινὶ κόσμῳ καὶ παντοδυνάμου, ἀπηλλαγμένου δὲ τῆς φθαρτῆς σαρκός· βραδύτερον, ὅτε ἡ χρονικὴ τῶν γεγονότων ἀπόστασις κατέστησεν ἀδύνατον πάντα ἔλεγχον, ἡ πνευματικὴ ἐκείνη πεποίθησις ἤρξατο πυκνουμένη, ὑλοποιουμένη ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε νὰ γίνηται πλέον λόγος περὶ σωματικῆς τοῦ Ἰησοῦ ἀναστάσεως· ἡ δὲ ἐνσυνείδητος ἢ ἀσυνείδητος ἐπεξεργασία τῆς πεποιθήσεως ταύτης ἐδημιούργησε τὴν μυθιστορίαν τοῦ κενοῦ μνημείου, τῶν ἐμφανίσεων ἐν Ἱερουσαλήμ, τῆς συνήθους μετὰ τοῦ ἀναστάντος Διδασκάλου ἀναστροφῆς, τῆς Ἀναλήψεως. Τὰ θρυλήματα ταῦτα ὑπῆρξαν αἱ προϋποθέσεις καὶ τὸ θέμα τῶν Εὐαγγελίων. Ἀλλ' αἱ διακρινόμεναι ἐν αὐτοῖς ***ἀντιφάσεις περὶ τὸν τόπον τῶν ἐμφανίσεων*** ἀποκαλύπτουσι τὸ ἀνυπόστατον τῶν ἱστορουμένων· ταύτας δὲν αἴρει οὔτε ὁ Μᾶρκος, δι' ὅσων λέγει ἐν κατακλεῖδι, οὔτε ὁ Ἰωάννης.

Καὶ τοιαύτη μὲν εἶνε ἡ προτεινομένη «ἐπιστημονικὴ» τῆς Εὐαγγελικῆς Ἱστορίας ἀποκατάστασις. Ἀλλὰ δὲν εἶνε καὶ ἡ μόνη· ὑπάρχει καὶ ἄλλη τις διάφορος μὲν ***ἐκείνης***, πλεονεκτοῦσα δὲ κατὰ τοῦτο, ὅτι οὔτε ἀπορρίπτει τι ἐκ λόγων ἐπιστημονικῆς προκαταλήψεως, οὔτε διαπράττει αὐθαιρέτους προσθήκας ἢ ἀλλοιώσεις εἰς τὰ περισωθέντα γραπτὰ μνημεῖα. Πρὶν διατυπώσωμεν ταύτην, κρίνομεν ἀπαραίτητον νὰ ἀποσαφήσωμεν δύο σημεῖα, τὴν ἔννοιαν τῆς Ἀναστάσεως ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ καὶ τὴν θέσιν τῶν ἱερῶν Εὐαγγελίων ἐξ ἐπόψεως ἱστοριογραφικῆς.

* * *

Καὶ πρῶτον μέν, οὐδαμοῦ τῆς Ἁγίας Γραφῆς παρίσταται ἡ Ἀνάστασις ὡς ἁπλῆ τοῦ πνεύματος ἐπιβίωσις, πάντοτε δὲ λαμβάνεται ἐν ἐννοίᾳ σωματικῇ, ὡς ἀναζωογόνησις, δηλαδή, ὡς ἐπανεμψύχωσις, ὡς ἔγερσις τοῦ νεκροῦ σώματος. Τὰ ἀποστολικὰ ἰδίᾳ χωρία, ἅτινα καὶ ἐπικαλοῦνται οἱ ἐναντιοφρονοῦντες πρὸς κατοχύρωσιν τῆς θέσεώς των, πᾶν τοὐναντίον λέγουσιν· ὁσάκις ὁ ἀπόστολος Παῦλος ὁμιλεῖ περὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου ἢ περὶ ἐγέρσεως νεκρῶν, τὸ ἀνιστάμενον σῶμα, καίπερ ἠλλαγμένον ἤδη καὶ δεδοξασμένον, εἶνε ὅμως πάντοτε αὐτὸ ἐκεῖνο, ὅπερ ὑπέκειτό ποτε

εἰς τὸν νόμον τῆς φθορᾶς καὶ διῆλθε διὰ τοῦ θανάτου. Ἀλλὰ καὶ οἱ λοιποὶ ἱεροὶ συγγραφεῖς, ***οἱ ἀνεξαρτήτως καὶ ἐν χρονικῇ ἀπ ἀλλήλων ἀποστάσει*** τὸ μέγα γεγονὸς ἱστορήσαντες, εἶναι τόσον σοφεῖς καὶ κατηγορηματικοὶ ὡς πρὸς τὴν ἔννοιαν τῆς Ἀναστάσεως, ὥστε νὰ ἀποκλείηται πᾶσα ὑπόνοια περὶ ἐξελίξεως τῆς πνευματικῆς ἐπιβιώσεως εἰς σωματικὴν ἀνάστασιν.

Ἔπειτα δέ, δὲν πρέπει νὰ ἐκλαμβάνωνται τὰ Εὐαγγέλια ὡς πλήρης καὶ συστηματικὴ περὶ τοῦ Ἰησοῦ ἱστορία. Ἡ Εὐαγγελικὴ ἱστορία εἶνε σύγγραμμα τετραπλοῦν, ἀφορῶν εἰς οἰκοδομὴν τῶν πιστῶν διὰ διηγήσεων ἀληθῶν μέν, οὐχὶ ὅμως καὶ ἐξαντλητικῶν τοῦ θέματος· περιλαμβάνει ἀποσπάσματα τοῦ ἤδη γενομένου προφορικοῦ κηρύγματος. Ἕκαστος τῶν ἱερῶν συγγραφέων ἀπετύπωσε χαρακτηριστικά τινα σημεῖα ἐκ τοῦ βίου τοῦ Ἰησοῦ, ἐκεῖνα, δηλαδή, ὅσα ἐφαίνοντο ὡς τὰ μάλιστα συνάδοντα πρὸς ὃν ἐπεδίωκε σκοπόν, μὴ προσέχων εἰς τὴν σύνταξιν πλήρους ἱστορίας καὶ εἰς ἀδιάβλητον, ἐξ ἐπόψεως τῆς νεωτέρας κριτικῆς, διατύπωσιν τῶν πραγμάτων, ἀκόμη καὶ ἐν τῇ ἱστορήσει γεγονότος κεφαλαιώδους σημασίας, οἷα ἡ Ἀνάστασις· διότι δὲν ἐσκόπουν νὰ κατασκευάσωσιν ἀποδείξεις, ἀλλὰ μόνον νὰ ὑπομνήσωσι, νὰ ἐγχαράξωσιν εἰς τὴν μνήμην τῶν ἀναγνωστῶν τὸ μέγα γεγονός. Αἱ ἀποδείξεις — δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἐζητοῦντο — ἤδη εἶχον δοθῇ εἰς προφορικὰς ἀνακοινώσεις τῶν αὐτοπτῶν μαρτύρων, ἀπὸ στόματος εἰς στόμα, ἐξ ἐκκλησίας εἰς ἐκκλησίαν μεταβιβαζομένας. Γνωρίζομεν δὲ ὁπόσον ἐφρόντισεν ὁ Παῦλος, ἐν ἀρχῇ τοῦ κηρύγματος, διὰ τὴν σχετικὴν διαφώτισιν τῶν Κορινθίων [6]· τὴν αὐτὴν φροντίδα ἀναμφιβόλως εἶχον καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι. Οὐδὲν λοιπὸν ἦτο τόσον οἰκεῖον εἰς τοὺς πιστούς, τόσον γνωστὸν ἐν λεπτομερείαις, ὅσον ἡ Ἀνάστασις.

Δι' ὅσων μετὰ ταῦτα ἔγραψαν οἱ ἱεροὶ Εὐαγγελισταί, δὲν ἐπεδίωκον νὰ παραγάγωσι βεβαιότητα περὶ πραγμάτων ἤδη γνωστῶν καὶ πιστευομένων, ἀλλὰ νὰ συντηρήσωσι ζωηρὰν ἐν τῇ μνήμῃ τῶν πιστῶν τὴν ἐν τῷ κηρύγματι διαγραφεῖσαν εἰκόνα τοῦ Σωτῆρος των, ὡς τοῦ Μεσσίου τοῦ πληροῦντος πάσας τὰν ἐπαγγελίας (Ματθαῖος), ὡς τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦ μεταδιδόντος εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν (Μᾶρκος), ὡς τοῦ σωτῆρος τῶν ἀπολωλότων προβάτων (Λουκᾶς), ὡς τοῦ αἰωνίου καὶ παντουργοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ τοῦ ἐξ ἀγάπης πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἐνανθρωπήσαντος (Ἰωάννης).

Τὸ αὐτὸ ῥητέον εἰδικώτερον περὶ τῆς Ἀναστάσεως. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἱστορικοῦ, εἰς πάντας τοὺς βεβαπτισμένους γνωστοῦ καὶ οἰκείου, συνόλου, ὡς συνοψίζεται παρὰ Παύλῳ [7]), ἕκαστος τῶν ἱερῶν συγγραφέων ἐξέλεξε

[6]) Α΄. Κορ. 15, 1—11.
[7]) Α΄. Κορ. 15.

τὰ διάφορα ἐπεισόδια, κατὰ τὸν ἰδιάζοντα εἰς αὐτὸν σκοπόν· ὁ Ματθαῖος, ὁ καὶ «ἐκκλησιαστικώτερος» τῶν λοιπῶν, τὴν μεταναστάσιμον ἐκείνην ἐμφάνισιν, ἥτις ἐσημείωσε τὴν ἐπίσημον σύστασιν τῆς «βασιλείας τοῦ Θεοῦ», τῆς ὁρατῆς Ἐκκλησίας, τῆς διὰ τοῦ βαπτίσματος κατακτώσης τὸν κόσμον [8]· ὁ Μᾶρκος τὴν εἰς τοὺς Ἀποστόλους μετάδοσιν τῆς ὑπερφυοῦς δυνάμεως τοῦ ἀναστάντος Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ [9]. ὁ Λουκᾶς τὰς ἐμφανίσεις, αἵτινες διήγειραν τὴν μεγαλυτέραν ἔκπληξιν καὶ χαρὰν παρὰ τοῖς μαθηταῖς καὶ παρήγαγον τὴν ἠθικήν των ἐξανάστασιν [10]· ὁ Ἰωάννης δ,τι ἤγαγε τοὺς μαθητὰς εἰς πλήρη ὁμολογίαν τῆς θεότητος τοῦ Ἰησοῦ διὰ στόματος τοῦ κατ' ἐξοχὴν ἐν τῇ χορείᾳ των ἀπίστου, τοῦ Θωμᾶ [11]. Τὴν σημασίαν τῆς παρατηρήσεως ταύτης κατανοεῖ τις, ἐὰν ἀντιπαραβάλῃ τὸ τέλος τοῦ τρίτου εὐαγγελίου πρὸς τὸς πρόλογον τῶν Πράξεων, ἀμφοτέρων, κατὰ τὴν κοινὴν ὁμολογίαν, παρὰ τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως προερχομένων· οὐδεὶς ἀναγινώσκων τὸ Εὐαγγέλιον τοῦτο θὰ ὑπώπτευεν ὅτι οἱ ἀπόστολοι ἔσχον τόσον πολλὰς ἐμφανίσεις τοῦ Ἰησοῦ, μετὰ τὴν Ἀνάστασιν, ὅσας ἀναφέρουσιν αἱ Πράξεις [12].

* * *

Ἀλλ' αἱ ἰδιάζουσαι αὗται περὶ τὴν ἀφήγησιν ἀποχρώσεις συνιστῶσιν ἄραγε διαφοράς, μέχρις ἀνατροπῆς τῶν ἱστορουμένων, ἀσυμβιβάστους; Πολλοῦ γε καὶ δεῖ.

Ἡ κυριωτέρα, ἡ μόνη κατ' οὐσίαν πραγματική, δυσκολία ἔγκειται ἐν τούτῳ, ὅτι ὡς μοναδικὸν θέατρον τῶν ἐμφανίσεων ὁ μὲν Ματθαῖος ἀναφέρει τὴν ***Γαλιλαίαν*** [13]· ὁ δὲ Λουκᾶς τὴν ***Ἱερουσαλήμ***. [14]. Ὡσαύτως ἐν τῇ προρρήσει τοῦ τελευταίου δείπνου Διδασκάλου καὶ μαθητῶν, καθ' ἥν, πατασσομένου τοῦ ποιμένος θὰ διεσκορπίζοντο τὰ πρόβατα, [15] ἡ Γαλιλαία ὁρίζεται ὡς τόπος τῆς μεταναστασίμου συναντήσεως τοῦ Ἰησοῦ μετὰ τῶν μαθητῶν. Κατὰ τοὺς εὐαγγελιστὰς Ματθαῖον καὶ Μάρκον, ὁ ἄγγελος τοῦ μνημείου συνιστᾷ εἰς τὰς ἁγίας γυναῖκας νὰ ὑπάγωσι καὶ νὰ εἴπωσιν εἰς τοὺς μαθητάς, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἀνέστη, καὶ ὅτι, κατὰ τὴν δοθεῖσαν ἐν τῷ δείπνῳ ἐπαγγελίαν, «προάξει αὐτοὺς εἰς τὴν Γαλιλαίαν—ἐκεῖ

---

8) Ματθ. 28, 16—20.
9) Μαρκ. 16, 15—20.
10) Λουκ. 24, 13 κ. ἑξ.
11) Ἰωαν. 20, 19—29.
12) Πραξ. 1, 3.
13) Ματθ. 28,16.
14) Λουκ. 24, 13 κ. ἑ.
15) Ματθ. 26,31,32.

αὐτὸν ὄψονται». 16). Τὴν λύσιν τῆς διαφορᾶς πορίζει εἰς ἡμᾶς αὐτὸ τὸ ρῆμα *προάγειν*, ὅπερ ὀρθῶς ἐννοούμενον καὶ ἀποδιδόμενον, δὲν ἀποκλείει καὶ ἄλλας, καὶ δὴ προγενεστέρας, ἐκτὸς τῆς Γαλιλαίας, ἐμφανίσεις.

Ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ, ἡ συνήθης ἐκδοχὴ τοῦ *προάγειν* εἶναι ἡ τοῦ *πορεύεσθαι ἔμπροσθεν* ἢ *πρό τινος ἄλλου*, εἴτε ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ ἁπλῶς *προβαδίζειν* εἴτε ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ *ὁδηγεῖν*. Ἐὰν ἤδη συνδέσωμεν τὰ λόγια τῆς ἐπαγγελίας πρὸς τὰ περὶ καλοῦ ποιμένος ἀλλαχοῦ παραβολικῶς λεγόμενα, 17) δυνάμεθα νὰ συμβιβάσωμεν τὰ ἐκ πρώτης ὄψεως ὡς διάφορα φαινόμενα. Ἡ ἔννοια, δηλαδή, τῆς πρὸ τοῦ Πάθους ἐπαγγελίας εἶναι ἡ ἑξῆς· μετὰ τὴν (ἕνεκεν τοῦ πάθους) διασπορὰν τῶν προβάτων, ὁ ποιμὴν θὰ ἀναστῇ καὶ θὰ ἐπαναφέρῃ αὐτὰ εἰς τὴν Γαλιλαίαν «πορευόμενος ἔμπροσθεν αὐτῶν», κατὰ τὴν ὡραίαν ἀλληγορίαν τοῦ Ἰωάννου, καὶ δεικνὺς τὴν ὁδόν. Ἀνάλογος εἶναι καὶ ἡ ἔννοια τῶν λόγων τοῦ ἀγγέλου· ἡ ἐν καιρῷ δοθεῖσα ἐπαγγελία πληροῦται ἤδη· ὁ Διδάσκαλος ἐμφανισθεὶς καὶ αὖθις πλήρης ζωῆς, θὰ ἐπαναφέρῃ τὴν μικρὰν ποίμνην εἰς τὰς ἀγαθὰς νομὰς τῶν εὐτυχῶν ἡμερῶν, εἰς τοὺς τόπους τῶν ἁγνοτέρων ἀναμνήσεων, τῆς γαλήνης, τῶν ἀδιαψεύστων, παρὰ τοὺς προσκαίρους φόβους, ἐνθουσιασμῶν, πρὸς τὴν Γαλιλαίαν ἐκείνην, ὅπου εἶχον μυηθῇ εἰς τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ.

Ἀλλὰ πρὸ; τοῦτο καὶ πρὸ τούτου ἔδει νὰ φανερώσῃ ἑαυτὸν ἐκ τῶν προτέρων εἰς τὰ ἴδια πρόβατα (ἐν Ἰουδαίᾳ), πρὸς βεβαίωσιν τοῦ γενομένου θαύματος καὶ ἐνθάρρυνσιν, πρὸς ἐπισυναγωγήν, ἀνασυγκρότησιν καὶ καθοδήγησιν αὐτῶν εἰς Γαλιλαίαν. Οὕτως ἐννοουμένου τοῦ πράγματος, ἐξηγεῖται καὶ ἡ πρὸς τὰς γυναῖκας ἐμφάνισις. Ἐὰν δὲ ὁ ἄγγελος προσεπιλέγει εἰς αὐτὰς «ἐκεῖ (ἐν Γαλιλαίᾳ) αὐτὸν ὄψεσθε», τοῦτο δὲν ἀναφέρεται εἰς τὰς γυναῖκας, οὔτε ἀποκλείει πᾶσαν προγενεστέραν ἐν Ἱερουσαλὴμ συνάντησιν· ἁπλῶς προσδιορίζει τὸν τόπον, ὃν ὤφειλον αὗται νὰ ὑποδείξωσι πρὸς οὓς ἀπεστέλλοντο (εἴπατε αὐτοῖς: ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε)· ἄλλως, ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος, ὁ μετὰ τὴν προειδοποίησιν ἐκείνην τοῦ ἀγγέλου ἀναφέρων τὴν πρώτην παρὰ τὸ μνῆμα ἐμφάνισιν τοῦ Ἀναστάντος, θὰ περιέπιπτεν εἰς ἀσυγχώρητον ἀνακολουθίαν. Πράγματι, ἡ προειδοποίησις τοῦ ἀγγέλου ἀναφέρεται ὡς ἄθροισμα ὅλον ἀνθρώπων μὴ συμπαρισταμένων κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην διὰ νὰ ἀκούσωσιν αὐτήν· ἀναφέρεται «τοῖς ἀδελφοῖς» 18) «τοῖς μαθηταῖς» 19) «τοῖς ἕνδεκα καὶ πᾶσι τοῖς λοιποῖς» 20),

16) Ματθ. 28, 7—8 Μαρκ. 16,7—8.
17) Ἰωαν. 10,3.
18) Ματθ. 28,10.
19) Μρκ. 16,7.
20) Λουκ. 24,8.

εἰς πάντας, δηλαδή, ὅσοι ἠκολούθησάν ποτε τὸν Ἰησοῦν. Τί λοιπὸν τὸ παράδοξον, ἐὰν ὁ Ἀναστὰς Κύριος ἐφανέρωσεν ἑαυτὸν ἐκ προοιμίων εἴς τινας ἐξ αὐτῶν;

* * *

Μετὰ τὰς διασαφήσεις ταύτας, εὔκολον εἶνε νὰ ἀντιτάξωμεν εἰς τὴν «ἐπιστημονικὴν ἀποκατάστασιν» μεθοδικὴν τῶν γεγονότων διάταξιν, οὐχὶ ἀναλήθη διὰ πάντα μὴ ἀπορρίπτοντα ἐκ τῶν προτέρων τὸ ὑπερφυσικόν.

1. Μετὰ τὸ Πάθος οἱ Ἀπόστολοι εὑρίσκονται συνηγμένοι ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐν Ἱερουσαλήμ· δὲν φαίνεται πιθανὸν ὅτι ἀπῆλθον εἰς Γαλιλαίαν κατὰ τὰς ἑορτάς· ἡ πίστις των οὐδεμίαν παρουσιάζει ἔξαψιν· τοὐναντίον εἶνε ἀποτεθαρρημένοι. Πάντες οἱ Εὐαγγελισταὶ συμφωνοῦν εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο.

2. Τῇ μιᾷ τῶν Σαββάτων, ὄρθρου βαθέως, ὁ τάφος ἠνεώχθη ὑπὸ δυνάμεως ἀγγελικῆς· οἱ φύλακες πίπτουσι πρηνεῖς ἐκ φόβου, μετ' ὀλίγον δὲ διασκορπίζονται πρὸς ἐξαγγελίαν τοῦ γεγονότος. Εἶδον ἄραγε τὸν ἄγγελον ἢ μήπως ἡ ἐν Ματθ. 28,8 παρεχομένη περιγραφὴ ἀναφέρεται κατὰ πρόληψιν εἰς τὴν ὀπτασίαν τῶν γυναικῶν; Ὡς ἐκ τῆς ἀσαφείας τοῦ Ματθαίου περὶ τὴν διαδοχὴν τῶν γεγονότων, δύσκολος εἶνε ἡ ἀπάντησις.

3. Ἐν τῷ μεταξὺ καταφθάνουσι αἱ μυροφόροι ὅλως ἀνύποπτοι περὶ τῶν γενομένων. Οἱ Εὐαγγελισταὶ ἀναφέρουσι ἄλλος μίαν καὶ ἄλλος πλείονας. Ὁ Ἰωάννης ὁμιλεῖ μόνον περὶ τῆς Μαγδαληνῆς (πιθανῶς ἐλθούσης ἰδιαιτέρως)· παρὰ Ματθαίῳ μνημονεύεται ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία ἡ τοῦ Ἰακώβου μήτηρ. Κατὰ τὸν Μάρκον καὶ τὸν Λουκᾶν ἦσαν καὶ ἄλλαι.

4. Καθ' ἣν στιγμὴν ἔρχονται ὁ τόπος εἶνε ἔρημος. [21]) Εὑρίσκουσι τὸν τάφον ἠνεωγμένον· εἰσέρχονται καὶ βεβαιοῦνται ὅτι εἶνε κενός· διαπορουμένη ἡ Μαγδαληνὴ σπεύδει νὰ ἀναγγείλῃ τὸ πρᾶγμα εἰς τοὺς μαθητάς. ([22]).

5. Ἔντρομοι αἱ λοιπαὶ ἵστανται ἐν τῷ μνημείῳ ἢ περὶ αὐτό. Κατὰ τὸν Λουκᾶν εἰς τὰς στιγμὰς ἀκριβῶς ἐκείνας τῆς ἀγωνιώδους ἀπορίας, ἀξιοῦνται ὀπτασίας ἀγγελικῆς καὶ λαμβάνουσι τὴν ἐντολὴν νὰ ἀναγγείλωσι εἰς τοὺς μαθητὰς ὅτι πάντες (ὄχι μόνον ὁ Πέτρος ἢ οἱ ἕνδεκα, ἀλλ' «οἱ ἀδελφοὶ» γενικῶς ἢ «πάντες οἱ λοιποὶ») θὰ ἀξιωθῶσι νὰ ἐπανίδωσι τὸν Ἀναστάντα Ἰησοῦν ἐν Γαλιλαίᾳ.

6. Αἱ γυναῖκες ἀναχωροῦσιν ἐκ τοῦ μνημείου καὶ ἀναγγέλλουσιν ὅσα ἤκουσαν καὶ εἶδον· ἡ ἀπὸ κοινοῦ αὕτη ἀναγγελία δὲν διακρίνεται παρὰ Λουκᾷ τῆς κομισθείσης ὑπὸ τῆς Μαγδαληνῆς. Ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἰωάννης τρέχουσιν εἰς τὸ μνημεῖον πρὸς διακρίβωσιν τῶν ἐξαγγελλομένων· δὲν βλέπουσιν ἀγγέλους—οὐδὲν λοιπὸν ἐννοοῦσιν.

---

[21]) Ἐν Ματθ. 28,11 ὑποδηλοῦται ὅτι οἱ φύλακες εἶχον φύγῃ.

[22]) Ἰωάν. 20,2.

Ὁ Μᾶρκος—ἂν ἐξαιρέσωμεν τὸ τέλος τοῦ κατ' αὐτὸν Εὐαγγελίου—καὶ ὁ Λουκᾶς οὐδὲν ἄλλον ἐπεισόδιον περὶ τὸν τάφον ἀναφέρουσιν· οἱ εἰς Ἐμμαοὺς πορευόμενοι «ἀντιβάλλουσι πρὸς ἀλλήλους» μόνον τὰς ἀφηγήσεις «γυναικῶν τινων» διατεινομένων ὅτι εἶδον ὀπτασίας ἀγγέλων, καὶ τὴν γενομένην ὑπό τινων ἐκ τῶν μαθητῶν ἐξακρίβωσιν ὅτι τὸ σῶμα εἶχεν ἐξαφανισθῇ. Ἀλλὰ κατὰ Ματθαῖον καὶ Ἰωάννην, ἐμεσολάβησε καὶ μία ἐμφάνισις αὐτοῦ τοῦ Ἰησοῦ περὶ τὸν τάφον.

Κατὰ τὸν δεύτερον, ταύτης ἠξιώθη μόνον ἡ Μαγδαληνὴ Μαρία· αὕτη ἐπανελθοῦσα κατόπιν τοῦ Πέτρου καὶ τοῦ Ἰωάννου, καὶ μόνη ἑστῶσα, ἀπελπις καὶ ἐκτὸς ἑαυτῆς, εἶδε τοὺς ἀγγέλους, τοὺς ὁποίους ἐν τῇ ταραχῇ της δὲν ἀνεγνώρισεν ἀμέσως ὡς ὄντα ὑπεράνθρωπα, ὡς δὲν ἀνεγνώρισεν ἐν ἀρχῇ καὶ τὸν Ἰησοῦν. (23)

Κατὰ τὸν πρῶτον (24) ὁ Ἰησοῦς ἐνεφανίσθη εἰς δύο γυναῖκας, τὴν Μαγδαληνὴν καὶ τὴν Μαρίαν, τὴν μητέρα τοῦ Ἰακώβου. Εἶνε ἐνδεχόμενον ὅτι ἡ τελευταία αὕτη, παραμείνασα ἐν τῷ μεταξὺ εἰς τὸ μνημεῖον ἢ ἐπανελθοῦσα παρέστη ἐν μέρει εἰς τὴν προηγηθεῖσαν σκηνὴν ἤ, ὅπερ πιθανώτερον, ὁ Ματθαῖος, μὴ διατρίβων συνήθως περὶ λεπτομερείας, ἀναφέρει καὶ εἰς τὰς δύο ὅ,τι ἐν τῇ πραγματικότητι συνέβη εἰς τὴν μίαν. Ἀλλ' ὁ Ἰωάννης ὅστις τὴν πρώτην περὶ τῆς Ἀναστάσεως εἴδησιν ὤφειλεν εἰς τὴν Μαγδαληνήν, ἐφιλοτιμήθη νὰ ἐξιστορήσῃ ἐπακριβῶς ὅτι ἀφεώρα εἰς τὴν γυναῖκα ταύτην· ὥστε αἱ δύο διηγήσεις δὲν εἶναι ἀσυμβίβαστοι.

Τὰ δὲ διαδοχικῶς ἐπακολουθήσαντα γεγονότα ἔχουσιν ὡς ἑξῆς: μία ἐμφάνισις πρὸς τὸν Πέτρον, 25) ἄλλη πρὸς τὸν Ἰάκωβον, 26) ἄλλη πρὸς τοὺς πορευομένους εἰς Ἐμμαούς, 27) ἄλλη κατὰ τὴν ἑσπέραν τοῦ Πάσχα πρὸς τοὺς μαθητὰς ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνηγμένους ἐν Ἱερουσαλήμ· κατὰ ταύτην πολλὰ γεγονότα συμπλέκονται εἰς μίαν σκηνήν. 28)

Ἀναμφιβόλως, μετὰ τὴν ἐμφάνισιν ταύτην οἱ μαθηταὶ ἀναχωροῦσιν εἰς Γαλιλαίαν, «προαγόμενοι» ἢ καὶ αὖθις «ἀποστελλόμενοι», ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ, ποιμένος τῆς ἤδη ἀνασυνταχθείσης ποίμνης. Ὁ Λουκᾶς δὲν μνημονεύει τῆς πορείας ταύτης· ἀλλ' ἡ περίοδος τῶν τεσσαράκοντα ἡμερῶν, ἡ ἐν Πρξ. 1,3, ἄνευ τινὸς διακοσμητικῆς λεπτομερείας, ὑπ' αὐτοῦ ἀναφερομένη, παρεῖχεν ὅλον τὸν ἀπαιτούμενον χρόνον πρὸς ἀναχώρησιν εἰς Γαλιλαίαν, διαμονὴν ἐκεῖ ἐπί τινας ἑβδομάδας καὶ ἐπάνοδον.

---

23) Ἰωάν. 20,11—28. Μαρκ. 16,9=11.
24) Ματθ. 28,9.
25) Λουκ. 14,31,1 Κορ. 15,5.
26) Κορ. 15,7.
27) Λουκ. 24,13 35. Μαρκ. 16,12 13.
28) Λουκ. 24,36-49. Μαρκ. 16,14-18. Ἰωάν. 20,19-23. Πρβλ. 1 Κορ. 15,7.

Ἀκολουθεῖ μία ἐμφάνισις μεθ' ἡμέρας ὀκτὼ ἀπὸ τοῦ Πάσχα, παρόντος καὶ τοῦ Θωμᾶ· ὁ ἄπιστος ἀνομολογεῖ τὴν θεότητα τοῦ Ἰησοῦ. 29)

Ἐν Γαλιλαίᾳ συμβαίνουσι διάφοροι ἐμφανίσεις· μία εἶνε καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου μνημονευομένη 30) ἐνώπιον τῶν ἑπτά· εἶνε δὲ αὕτη ἡ τρίτη, τὴν ὁποίαν ἠθέλησεν ὁ Εὐαγγελιστὴς οὗτος νὰ ἀναφέρῃ· ἄλλωστε αἱ ἐμφανίσεις ἐκεῖναι ἦσαν ἀπρόοπτοι καὶ διακεκομμέναι. Ἀκολούθως ὁ Ἰησοῦς φανεροῦται εἰς ὁλόκληρον ἄθροισμα μαθητῶν καὶ ἐπισήμως ἐντέλλεται εἰς τοὺς Ἀποστόλους, ἵνα «πορευθέντες μαθητεύσωσι πάντα τὰ ἔθνη. 31)». Ὁ Ματθαῖος εἰδικῶς ἀναφέρων ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ, ὅτι οἱ Ἀπόστολοι ἐπὶ τούτῳ «ἐπορεύθησαν» εἰς τὸν τόπον «οὗ ἐτάξατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς», καὶ μὴ προσημειώσας τὴν γνωστὴν ἐν τῷ τελευταίῳ δείπνῳ ἐπαγγελίαν, φαίνεται δεχόμενος, ὅτι ὁ Ἰησοῦς προεφανερώθη (ἐν Ἰουδαίᾳ βεβαίως) διὰ νὰ καθορίσῃ τὸν τόπον τῆς συναντήσεως ἐκείνης. Πιθανῶς ἡ ἐμφάνισις αὕτη ταυτίζεται πρὸς τὴν ἐν 1 Κορ. 15,6 μνημονευομένην, ἥτις καὶ ἐγένετο αἰσθητὴ «ἐπάνω πεντακοσίοις ἀδελφοῖς ἐφάπαξ».

Βραδύτερον οἱ Ἀπόστολοι ἐπανέρχονται, κατ' ἐντολὴν τοῦ Ἰησοῦ, εἰς Ἱερουσαλήμ. Ὑπολείπεται ἤδη ἡ ὑστάτη μετὰ τῶν ἰδίων συνάντησις, μεθ' ἣν ὁ Ἰησοῦς εἰσέρχεται εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ διὰ τῆς Ἀναλήψεως· αὕτη κλείει τὴν περίοδον τῶν αἰσθητῶν ἐν μέσῳ τῶν μαθητῶν ἐμφανίσεων.

* * *

Ὁμολογοῦμεν, ὅτι οἱ ἱεροὶ Εὐαγγελισταὶ δὲν εἶνε πλήρεις, δὲν εἶνε σαφεῖς εἰς τὰς διηγήσεις των· Οἱ δὲ λόγοι τῆς ἰδιορρυθμίας ταύτης ἔχουσιν ἤδη προεκτεθῆ. Ἀλλ' ἕτερον ἀτέλεια καὶ ἀσάφεια καὶ ἕτερον ἀντίφασις καὶ πλαστότης. Ἐάν τις μελετᾷ αὐτοὺς ἄνευ τῶν προκαταλήψεων τῆς ἀρνητικῆς κριτικῆς, ἔχῃ δὲ καὶ στοιχειώδη γνῶσιν τῶν συγγραφικῶν αὐτῶν σκοπῶν καὶ μεθόδων, αἱ διηγήσεις ὄχι μόνον δὲν φαίνονται ἀντιφάσκουσαι, ἀλλὰ καὶ συμπληροῦσιν ἀλλήλας καὶ καθιστῶσι κατάδηλον τὴν ἀλήθειαν, ὅτι ἕκαστος τῶν ἱερῶν συγγραφέων ἐπραγματεύθη «τὰ συμβεβηκότα» ἐκ τῆς ἐπόψεως καὶ ἐντὸς τῆς ἀκτῖνος τῆς εἰδικῆς αὐτοῦ διδαχῆς· ὄχι διὰ νὰ προορίσῃ τὴν ἀποσπασματικὴν διήγησίν του εἰς ἀπόδειξιν τοῦ γεγονότος τῆς Ἀναστάσεως πρὸ τῶν ἐναντιοφρονούντων τῶν ἐπαρχομένων γενεῶν· ἀλλὰ διὰ νὰ ἀναθερμάνῃ τὴν ἐν ταῖς καρδίαις τῶν πιστῶν ἐνυπάρχουσαν πίστιν.

Διὰ μὲν τοὺς συγχρόνους ἡ ἀπόδειξις, κατὰ τὰ ἀνθρώπινα αὐτῆς

29) Ἰωάν. 20,24-29.

30) Ἰωάν. 21.

31) Ματθ. 28, 19.

στοιχεῖα, ἐγίνετο διὰ τῶν προφορικῶν ἀνακοινώσεων τῶν αὐτοπτῶν μαρτύρων, διὰ τῆς φλογερᾶς πεποιθήσεως τῶν κηρύκων ἐκείνων, ὧν ἀνομφισβήτητος ἦτο ἡ ἁγιότης καὶ πρόδηλα τὰ ὑπερφυῆ χαρίσματα. 32) Δι' ἡμᾶς δὲ τοὺς κατέχοντας τὴν μαρτυρίαν ἐκείνων εἰς γραπτὰ μνημεῖα, ἡ ἀπόδειξις ἐπιρρωνύεται ὑπὸ τῆς δισχιλιετοῦς ἱστορίας, ἥτις ἐξεκολάφθη ἐκ τῆς πεποιθήσεως ἐκείνης· αὕτη δὲν θὰ ἦτο οἷα εἶνε, ἱστορία, δηλαδή, ἠθικῆς τοῦ κόσμου ἀναγεννήσεως καὶ πολιτισμοῦ, ἐὰν τὸ κήρυγμα τοῦ Ἀναστάντος Χριστοῦ ἐβασίζετο εἰς ψευδαισθητικὰς ὀπτασίας καὶ ἀναμνήσεις μυστικοπαθεῖς. Τὰ γραπτὰ ταῦτα μνημεῖα, ὑπὸ τὸ φῶς τῆς ἱστορίας καὶ ἄνευ προκαταλήψεως πρὸς τὸ ὑπερφυσικὸν μελετώμενα, παρίστανται ὡς τεκμήρια ἱστορικά, ἱκανὰ νὰ καταδείξωσι τὴν κενότητα τῆς ὑποτιθεμένης ἐξελίξεως ἐν τῇ πίστει εἰς τὴν Ἀνάστασιν. Ἐὰν σημεῖα τινὰ παραμένωσι σκοτεινά, ταῦτα ὑπ' οὐδεμιᾶς μὲν ὀρθολογιστικῆς ἑρμηνείας ἐξηγοῦνται ἱκανοποιητικῶς, ἐμμέσως δὲ ἀποκαλύπτουσι τὴν γνησιότητα τῆς ἡμετέρας πίστεως· διότι οὐδεὶς σωφρονῶν θὰ παραδέχετο, ὅτι Γεγονὸς τόσον μεγαλειῶδες εἰς ἀποτελέσματα καὶ δημιουργικὸν ἠδύνατο νὰ ἐπιβληθῇ εἰς τὴν συνείδησιν τῆς Ἐκκλησίας, εἰς τὴν πίστιν ἡμῶν διὰ κειμένων ἀμφιβόλων, ἀσυμβιβάστων, ὑπὸ τοῦ θρύλου ἠλλοιωμένων, ὡς ἀξιοῖ ἡ ἀρνητικὴ κριτική.

Ἀλλ' ἀνεξαρτήτως τῆς ἐνστάσεως περὶ τοῦ τόπου τῶν ἐμφανίσεων, ἀδιάσειστος θὰ παραμένῃ πάντοτε ἡ βεβαιότης περὶ τοῦ κενοῦ τάφου καὶ τῶν ἐπανειλημμένων ἐμφανίσεων ἑνὸς ἀληθῶς ζῶντος σώματος 33), μετὰ σαρκὸς καὶ ὀστῶν 34), ἐν τῷ ὁποίῳ οἱ μαθηταὶ ἀνεγνώρισαν αὐτὸ τὸ ἐπὶ Σταυροῦ ἀνυψωθὲν καὶ ἐν τάφῳ κατατεθὲν σῶμα τοῦ Διδασκάλου· καὶ ἡ βεβαιότης αὕτη, προερχομένη παρὰ μαρτύρων ἀδιαβλήτου ἠθικοῦ χαρακτῆρος καὶ σωφρονοῦντος λογισμοῦ, ἑτοίμως ἐχόντων νὰ ἀποθάνωσιν ἐπὶ ταύτῃ, ἀποτελεῖ διὰ τὴν πίστιν ἡμῶν ἱστορικὴν ἐγγύησιν τοιαύτην, οἵαν ἀπετέλει καὶ διὰ τοὺς ὑπὸ τοῦ Παύλου εἰς Χριστὸν ἐπιστραφέντας.

† Ο ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΣ

32) Ὅρα ἐν Πρξ. τὰ τελούμενα σημεῖα.
33) Πρξ. 1, 3.
34) Λουκ. 24, 39.

Ο ΦΙΛΙΠΠΟΥΠΟΛΕΩΣ ΝΕΟΦΥΤΟΣ
ΚΑΙ Η ΔΡΑΣΙΣ ΑΥΤΟΥ (1689-1711)

('Η στάσις ἐνίων κληρικῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἔναντι τῶν Προτεσταντῶν, κατὰ τὸν ιζ' αἰῶνα).

Περὶ τοῦ Μητροπολίτου Φιλιππουπόλεως Νεοφύτου, ἀκμάσαντος περὶ τὰς δύο τελευταίας δεκαετηρίδας τοῦ ιζ' καὶ τὴν πρώτην δεκαετηρίδα τοῦ ιη' αἰῶνος ἔγραψα ἀρκετὰς γραμμὰς εἰς τοὺς δύο τόμους τῆς «Φωτιείου Βιβλιοθήκης» μου [1]).

'Ενταῦθα θὰ ἐξετάσω λεπτομερέστερον τὰ ἀφορῶντα τὸν Ἕλληνα τοῦτον ἱεράρχην, τὸν ὁποῖον ἄλλοι μὲν ἐξέλαβον διάφορον τοῦ Νεοφύτου, τοῦ μνημονευομένου ἐν τῷ χειρογράφῳ κώδικι τῆς Φιλιππουπόλεως καὶ ἄλλοι ὡς ἁπλοῦν λόγιον λαϊκόν [2]). 'Αφορμὴν εἰς τὴν παροῦσάν μου ἐργασίαν ἔδωκαν δύο τινά: πρῶτον, ἡ ἐν τῷ Βρεταννικῷ Μουσείῳ (Λονδίνου) μελέτη πολλῶν χειρογράφων σχετικῶν πρὸς τὸν Νεόφυτον τοῦτον καὶ δεύτερον, μία εἰκὼν τοῦ ἱεράρχου τούτου (προσωπογραφία τοῦ 1704), τὴν ὁποίαν καλὸς φίλος μου εὑρὼν πρὸ ὀλίγου ἔν τινι βιβλιοπωλείῳ τῆς Βιέννης (Αὐστρίας) ἐκόμισεν εἰς ἐμὲ ὡς δῶρον. Τὴν προσωπογραφίαν δημοσιεύω ἐν τῇ μελέτῃ ταύτῃ καὶ διὰ τὸ πρόσωπον αὐτὸ τοῦ Νεοφύτου, ἀλλὰ κυρίως διὰ τὴν συμβολὴν αὐτῆς πρὸς γνῶσιν σημείων τινῶν τῆς ἐξωτερικῆς περιβολῆς τοῦ ἀνωτέρου Κλήρου μας κατὰ τὰ τέλη τῆς ιζ' καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ιη' ἑκατονταετηρίδος.

'Ο Νεόφυτος, τοῦ ὁποίου ἀγνοοῦμεν τὸ κατὰ κόσμον ὄνομα καθὼς καὶ τοὺς γονεῖς του, ἐγεννήθη εἰς τὴν νῆσον Μῆλον [3]). Τὴν πληροφορίαν αὐτὴν ὀφείλομεν εἰς τὰ σημειώματα τοῦ 'Αζαρίου Τζιγάλα. «'Απριλίου δ'

---

[1]) Α', 171. σημ. 4. 172. σημ. 1. 178, 179 καὶ σημ. 11. 180, 182, 206, σημ. 2, 3. Β', 2-4. 26, 51, 110, 114, 166, 167.

[2]) 'Ο Μ. Ι. Γεδεών, «Μητροπολιτῶν Φιλιππουπόλεως σημειώματα» ἐν «'Εκκλ. 'Αλήθεια» ἔτ. 1913 σ. 387, διερωτᾶται ἐὰν ὁ Μητροπολίτης Νεόφυτος τοῦ 'Ελλαδίου καὶ τοῦ Ζαβίρα, ὁ ὑπερεπαινούμενος ὡς λόγιος καὶ γλωσσομαθής, εἶνε διάφορος τοῦ σημειώματος τοῦ κώδικος, τὸν ὁποῖον διεδέχθη ὁ Καλλίνικος. Εἰς τὴν Μ. 'Ελλ. 'Εγκυκλοπαιδείαν, εἰς τὴν λέξιν Νεόφυτος, ὁ ἰατρὸς κ. Σαμοθρακίτης παραλείπει τὴν ἀρχιερατικὴν ἰδιότητα τοῦ Φιλιππουπόλεως Νεοφύτου.

[3]) Εἰς σημείωσιν τῆς σελ. 173 τοῦ Α' τόμου τῆς Φωτ. Βιβλιοθήκης εἶχον κατὰ λάθος σημειώσῃ «ἴσως τὴν Σίφνον».

1708, γράφει ὁ Τζιγάλας, εἶχε συλλειτουργοὺς ὁ κὺρ Κυπριανὸς (οἰκουμ. πατριάρχης, α' πατριαρχεία ἀπὸ Ὀκτωβρίου 1707 – Μαΐου 1709· β' πατριαρχεία ἀπὸ Νοεμβρίου 1713 – Φεβρουαρίου 1714), κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα, τὸν μακαριώτατον πρώην Ἀντιοχείας κὺρ Ἀθανάσιον, ... ***τὸν Φιλιππουπόλεως Νεόφυτον, τὸν ἐκ τῆς νήσου Μήλου.»*** [4]).

Εἰς τὴν συλλογὴν Χουρμουζάκη (XIII, σ. 392 – 393) δημοσιεύεται «πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν ἀπολυτικὸν γράμμα» τοῦ ἔτους 1700, ἰνδικτιῶνος θ', διὰ τοῦ ὁποίου παρέχεται εἰς αὐτὸν ἡ ἄδεια τοῦ νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν πατρίδα του. «Χρείας γὰρ ἤδη πρὸς ἀποδημίαν ἐπιστάσης τῇ Αὐτοῦ Ἱερότητι διαβῆναι τῶν ὁρίων ἔξω τῆς αὐτοῦ ἐπαρχίας, τοῦ καταλαβεῖν ἐφέσει πολλῇ τὴν αὐτοῦ πατρίδα εἰς στοργικὴν ἀπόλαυσιν τῆς ἐνεγκαμένης αὐτόν.» Ἡ ἐνεγκαμένη λοιπὸν τὸν Νεόφυτον εἶνε ἡ νῆσος Μῆλος, τὴν ὁποίαν σιωπᾷ τὸ πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν ἔγγραφον.

Τὸν Νεόφυτον, κατὰ τὸ 1687, ἀπαντῶμεν ὡς Μητροπολίτην Διδυμοτείχου ὑπογράφοντα τὸ κατὰ Φεβρουάριον τοῦ ἔτους τούτου ἀπολυθὲν πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν γράμμα, τὸ ἀφορῶν τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Σιναίου Λαυρέντιον [5]). Πότε ἐξελέγη ὁ Νεόφυτος Μητροπολίτης Διδυμοτείχου; Πάντως μεταξὺ τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ 1686 καὶ τοῦ Φεβρουαρίου τοῦ 1687, διότι ὁ προκάτοχός του Γρηγόριος, τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1686 ὑπογράφει ὡς Διδυμοτείχου σιγίλλιον σχετικὸν πρὸς τὸ ἐν Βαλατᾷ, «ἐν τοποθεσίᾳ κυνηγοῦ», μετόχιον τῆς Μονῆς Σινᾶ [6]). Μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως ὁ Νεόφυτος ἐξελέγη τὸ 1689 κατὰ τὸν χαρτῷον κώδικα 276 τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων, ἐν τῷ ὁποίῳ καταχωρίζεται τὸ ὑπόμνημα τῆς ἐκλογῆς τοῦ Νεοφύτου ὡς Φιλιππουπόλεως· ἐξελέγη δὲ ἐν τῷ ναῷ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου τῆς Ἀδριανουπόλεως ἐπὶ Πατριάρχου Νεοφύτου Δ', τὴν 7ην Ἰανουαρίου 1689 [7]). Εἰς τὸν ἐπίσημον τουρκι-

---

[4]) Περικλέους Ζερλέντη, «Ἱστορικαὶ Ἔρευναι περὶ τὰς Ἐκκλησίας τῶν Νήσων» σ. 289.

[5]) Κῶδιξ Οἰκ. Πατριαρχείου, Α. 473. Βλέπε καὶ ἐμὴν Φωτίειον Βιβλιοθήκην Β'. σ 3. Κ. Δελικάνη, «Πατριαρχικὰ ἔγγραφα» Α'. σελ 405, 410.

[6]) Κῶδιξ Οἰκ Πατρ. Α'. σ. 372 – 475. Καλλινίκου Δελικάνη (κατόπιν Μ] του Καισαρείας) «Πατριαρχικὰ Ἔγγραφα» Β'. σ 393 — 399. Μ. Γεδεών, «Ἐκκλησίαι Βυζαντιναὶ ἐξακριβούμεναι» σ. 47 — 55. Ἐμὴν Φωτ. Βιβλιοθήκην Α'. σ. 205 – 206. «Θρακικὰ» τομ. ΙΔ. σ. 108

[7]) Κεραμ. Παπαδοπούλου, «Ἱεροσολυμητικὴ Βιβλιοθήκη» Α'. 348—349. Φωτ. Βιβλιοθήκη Β'. σ. 3.

Ὁ μακαρίτης Φιλάρετος Βαφείδης (Ἡρακλείας), ὡς μητροπολίτης Διδυμοτείχου ἐδημοσίευσεν («Γρηγόριος Παλαμᾶς» ΣΤ. σ. 143 — 212) ἕνα πρόχειρον καὶ ἀτελῆ κατάλογον τῶν ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας Διδυμοτείχου. Ἐν αὐτῷ ἀναφέρει τὸν Νεόφυτον, τὸν Νεκτάριον καὶ τὸν Γρηγόριον ὡς μητροπολίτας της ὡς ἄνω

Reverendissimus in Christo Pater,
NEOPHYTUS, PHILIPPOPOLEOS ARCHIEPISCOPUS,
totius Thraciæ et Tergovitiæ Exarchus.

κὸν μαζβατᾶν, διὰ τοῦ ὁποίου ἐζητεῖτο ἡ παῦσις τοῦ Πατριάρχου Νεοφύτου Δ΄ καὶ ἡ εἰς τὸν θρόνον ἐπαναφορὰ Καλλινίκου τοῦ Ἀκαρνᾶνος, ὁ Νεόφυτος ἀποθέτει τὴν ἑξῆς σφραγίδα ἑλληνιστί: «ὁ ταπεινὸς Μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως Νεόφυτος» μετὰ τῆς χρονολογίας 1689, τουρκιστὶ δὲ ἐν τῇ μέσῃ, Filibe metropoliti Neofitos (μὲ ἀραβικούς, ἐννοεῖται, χαρακτῆρας.) Ὁ μαζβατᾶς φέρει χρονολογίαν 9 Μαρτίου 1689. Μετὰ τὴν ἐκλογήν του εὑρέθη ὡς μέλος τῆς ἐνδημούσης συνόδου ἢ καὶ ἁπλῶς ὡς παρεπιδημῶν καὶ ὑπέγραψε, κατὰ τὴν τότε ἐπικρατοῦσαν συνήθειαν, τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἔγγραφον. Εἰς τὴν Μητρόπολιν Φιλιππουπόλεως προήχθη διὰ μεταθέσεως τοῦ προκατόχου του Νεκταρίου εἰς τὴν Μητρόπολιν Διδυμοτείχου, τὴν ὁποίαν κατεῖχεν ὁ Νεόφυτος μέχρι τῆς 7ης Ἰανουαρίου 1689. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ὁ Νεκτάριος ὡς Διδυμοτείχου ὑπεγράφετο, κατὰ τὴν κρατοῦσαν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν, «πρόεδρος Διδυμοτείχου» [8]). Ὅσον ἀφορᾷ τὴν παρείσφρησιν τοῦ Δαμασκηνοῦ, ὡς ἀναφέρει τὸ ἀντίγραφον τοῦ ὑπομνήματος τῆς Ἱεροσολ. Βιβλιοθήκης, αὕτη προῆλθεν ἢ ἐκ λάθους τοῦ ἀντιγραφέως ἢ ἐκ τούτου ὅτι ἐπί τι διάστημα (μικρότατον) εἶχεν ἀπομακρυνθῇ ὁ Νεκτάριος καὶ ἀντ' αὐτοῦ διῴκησε τὴν Μητρόπολιν Φιλιππουπόλεως ὁ Δαμασκηνός, ὁ ὁποῖος καὶ ὑπέβαλεν «οἰκειοθελῆ παραίτησιν». Ὁ Νεκτάριος ἐν τῇ Μητροπόλει Φιλιππουπόλεως διεδέχθη τὸν Πατριάρ-

---

ἐπαρχίας. Αἱ χρονολογίαι λελανθασμέναι ὡς καὶ αἱ ἐκεῖ σημειούμεναι τοιαῦται τοῦ Γ. Λαμπουσιάδου. Ὡς χρονολογίαν ἐκλογῆς τοῦ Νεοφύτου Διδυμοτείχου ἀναγράφει τὸ ἔτος 1688. Εἰς τὴν Μ. Ἑλλ. Ἐγκυκλοπαιδείαν εἰς τὴν λέξιν Φιλιππούπολις, ἐκτιθεμένης τῆς ἱστορίας τῆς πόλεως ἐκείνης, προστίθεται καὶ κατάλογος ἀτελὴς καὶ λελανθασμένος τῶν ἀρχιερέων τῆς ἐπαρχίας Φιλιππουπόλεως. Τὴν ἱερατείαν τοῦ Νεοφύτου θεωρεῖ ἀ ξαμένην ἀπὸ τοῦ 1692. Ἀντιγράφει δὲ τοὺς γνωστοὺς ὅταν λέγῃ «ἀνὴρ σοφὸς καὶ πολύγλωσσος, διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας τοῦ ἐν ὀξονίῳ «πανεπιστημίου».

Τόμ. ΚΓ. σ. 956. Παραλείπονται ὁ Θεόκλητος καὶ ἄλλοι.

[8]) Φωτίειος Βιβλιοθήκη Β.΄ σ. 3 καὶ αὐτόθι σημ. 2. περὶ τῆς χρησιμοποιήσεως ἐν τῷ εἰρημένῳ μαζβατᾷ διαφόρων ἀρχιερατικῶν σφραγίδων, ἐκ τῶν ὁποίων τρεῖς φέρουν τὰς λέξεις «Μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως», ἐξ ὧν ἡ μία καὶ σλαβικὰ γράμματα, δύο δὲ τὸ ὄνομα Νεκτάριος—βλέπε τὴν εἰσαγωγὴν καὶ τὰς πρώτας σελίδας τοῦ προμνησθέντος δευτέρου τόμου τῆς Φ. Β.—Ἐκεῖ ὑπάρχει καὶ φωτοτυπία πρωτοτύπου τύπου τοῦ μαζβατᾶ. Βλέπε καὶ Κ. Δελικάνη, «Πατριαρχικὰ Ἔγγραφα» Α΄. σ. 430, «ὁ πρόεδρος Διδυμοτείχου Νεκτάριος, Σεπτέμβριος, 1689.» Λελανθασμέναι εἰκασίαι εἶναι ὅσα γράφει ὁ μακαρίτης Μ. Ι. Γεδεὼν περὶ τοῦ χρόνου, κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ Νεκτάριος ἐποίμανε τὴν Μητρόπολιν Φιλιππουπόλεως. «Νεκταρίου λοιπὸν ἱερατεία ἐν Φιλιππουπόλει ζητητέα πρὸ τοῦ 1692; Ἀνιστόρητον τοῦτο». Δὲν εἶχεν ὑπ' ὄψιν τὰ νεώτερα ἱστορικὰ δεδομένα. Μετὰ τὴν ἀποχώρησίν του ἐκ τῆς ἐπαρχίας Διδυμοτείχου—πρόεδρος Διδυμοτείχου ὑπεγράφετο ὁ πρώην Φιλιππουπόλεως. Οὕτω τοὐλάχιστον εἶνε γνωστὸς μέχρι τοῦ Μαΐου τοῦ 1718. «Ἐκκλησ. Ἀλήθεια» 1913 σ. 376. Ἱεροσολ. Βιβλιοθήκη, Α΄. σ. 205.)

χην Διονύσιον τὸν Δ', προεδρικῶς ἀναλαβόντα τὴν διοίκησιν τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης, τὸ δεύτερον, μετὰ τὴν δευτέραν ἀπομάκρυνσίν του ἀπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, γενομένην τὴν 30ὴν Ἰουλίου 1679. Ἐπειδὴ δὲ κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 1681 εὑρίσκομεν Διονύσιον τὸν Δ' ἐν Κωνσταντινουπόλει, πατριαρχεύσαντα δὲ τὸ τρίτον (30 Ἰουλίου 1682), ἕπεται ὅτι ὁ Νεκτάριος ἐξελέγη Φιλιππουπόλεως κατὰ τὸ 1682. Ἐπιγραφὴ μίτρας εὑρισκομένης ἐν τῇ Μονῇ τῆς Πάτμου, περιέχει τὰς ἑξῆς λέξεις: «κτῆμα κυρίου Νεκταρίου Μητροπολίτου Φιλιππουπόλεως ΑΧΠΒ (1682)» [9]).

Ὁ Νεόφυτος ἐποίμανε τὴν ἐπαρχίαν Φιλιππουπόλεως μέχρι τῆς 8ης Ἀπριλίου 1711, ὁπότε καὶ παρῃτήθη «ὡς μὴ δυνάμενος εἰς τὸ παντελὲς κινηθῆναι», κατὰ τὸ σημείωμα τὸ καταχωρισθὲν ἐν τῷ κώδικι τῆς Μητροπόλεως Φιλιππουπόλεως ὑπὸ τοῦ Φιλιππουπόλεως Καλλινίκου, κατόπιν Ἡρακλείας καὶ εἶτα, ἐπί τινας στιγμὰς—κατὰ τὸν Α. Κ. Ὑψηλάντην—Οἰκ. Πατριάρχου, πρὸ δὲ τῆς ἀρχιερατείας, σχολάρχου τῆς πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας. Κατὰ τὸ ἴδιον σημείωμα ὁ Νεόφυτος ἀπέθανε τὴν 2αν Ἰουλίου τοῦ 1711. Ἕτερος λόγος παραιτήσεως φέρεται «τὸ κορυφωθὲν χρέος» τῆς ἐπαρχίας του [10]).

Ὁ γνωστὸς Γάλλος Lequien ἀναφέρει τὸν Νεόφυτον ὡς 26ον ἀρχιερέα Φιλιππουπόλεως, 27ον τὸν Θεόκλητον, ἀρχιδιάκονον καὶ ἀνεψιὸν τοῦ Ἱερεμίου τοῦ Γ', Πατμίου, ἐκλεγέντα κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1716, ὁπότε ὁ προκάτοχος τοῦ Θεοκλήτου Καλλίνικος προήχθη εἰς τὴν μητρόπολιν Ἡρακλείας, διαδεχθεὶς τὸν Γεννάδιον, τὸν ἐκ Λέρου. (Ἐπιστολὴ Ἱερεμίου τοῦ Γ' πρὸς τὸν Χρύσανθον. «Ἐκκλ. Ἀλήθεια» 1913 σ. 371). Τὸν Καλλίνικον, ὡς Φιλιππουπόλεως, παραλείπει ὁ Lequien, ὁ ὁποῖος, ὡς ἐσημείωσα ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Μητροπόλεως Χαλκηδόνος, γενικῶς ἀφήνει οὐκ ὀλίγα χάσματα εἰς τοὺς ἐπισκοπικοὺς καταλόγους. (Φωτ. Βιβλιοθήκη Β. σ. 167. Κ. Δελικάνη, «Π. Ἔγγραφα», Γ. 240, ὅπου ὁ Θεόκλητος φέρεται ὑπογράφων τὸ Συνοδικὸν τοῦ 1723 περὶ τῶν προτάσεων τῆς Ἀγγλικα-

---

9) Π. Ζερλέντη, «Ἱστορικαὶ ἔρευναι περὶ τὰς Ἐκκλησίας τῶν Νήσων» Α. β' σ. 172. «Φωτ. Βιβλιοθήκη» Β. 3 καὶ σημ. 2. Σάρδεων Γερμανοῦ, «Συμβολὴ εἰς τοὺς Πατριαρχικοὺς Καταλόγους», Α. σ. 161, 162. «Θρακικά», τόμ. ΙΔ' σ. 183. Ὁ κ. Μ. Σταμούλης εἰς τὸν τόμον αὐτὸν ἐκδίδει ἐπισκοπικοὺς καταλόγους τῶν ἐπαρχιῶν Θράκης.

10) «Φωτίειος Βιβλιοθήκη» Α. 179 σημ. 11. Εἰς τὰς σελίδας 171 173 τοῦ ἰδίου τόμου ἀναγράφονται ὅλαι αἱ πηγαὶ καὶ ἰδίως ὅσα χειρόγραφα εὗρον—σχετικὰ πρὸς τὸν Νεόφυτον—ἐν τῷ Βρεταννικῷ Μουσείῳ. Περὶ τοῦ χρέους, τοῦ τε ἀτομικοῦ τοῦ Νεοφύτου καὶ τοῦ ἐπαρχιακοῦ, ὡς δευτέρου λόγου παραιτήσεως, ἀναφέρει τὸ σημείωμα τοῦ διαδόχου του Καλλινίκου. «Καὶ τοῦ χρέους αὐτοῦ ἐπικορυφωθέντος ἐπέκεινα τῶν ἑκατὸν πουγγίων τῶν ἄσπρων καὶ μὴ δυναμένου αὐτὸ κυβερνῆσαι καὶ διορθῶσαι ἔτι». «Ἐκκλ. Ἀλήθεια» ἔνθ. ἀν. σ. 371.

νικῆς 'Εκκλησίας. 'Ο Lequien, μν. ἔργον Α' σ. 1162, γράφει μετὰ τὸν Νεόφυτον: «Sedebat hisce postrèmis annis, ut à multis accepi, Theocletus Philippopolis, «ὁ Φιλιππουπόλεως Θεόκλητος»).

'Ο Lequien παρέλαβεν ἀπὸ τὸν ἡμέτερον 'Αλέξανδρον 'Ελλάδιον τὸν Θεσσαλόν, γράψαντα λατινιστὶ (1714) τὸ ἔργον του «De praesenti statu Ecclesiae graecae μερικὰς ἀνακριβείας σχετικὰς πρὸς τὸν Νεόφυτον, τὰς ὁποίας ἐπανέλαβον ὁ Ζαβίρας καὶ ὁ ἀντιγράψας αὐτὸν Κ. Σάθας. «Ἦν ἀνὴρ σοφὸς καὶ πολυμαθής, εἰδήμων τῆς 'Ελληνικῆς, Λατινικῆς καὶ 'Ιταλικῆς διαλέκτου, πεπαιδευμένος ἔν τε τῇ φιλοσοφίᾳ καὶ ἱερᾷ Θεολογίᾳ, ρήτωρ καὶ ἱεροκήρυξ διάσημος.» [11]). 'Ο Lequien καὶ ὁ Σάθας καὶ οἱ λοιποὶ ἀναγράφουν τὸ 'Οξόνιον ('Οξφόρδην), ὡς πόλιν τῆς 'Αγγλίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἀπήγγειλε λόγον πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ ἀνακηρυχθῇ διδάκτωρ τῆς Θεολογίας. Εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 3778 Harley χειρόγραφον τοῦ Βρεταννικοῦ Μουσείου, ὡς ὁ ἴδιος ἀνέγνωσα, ἀναγράφεται ἡ πόλις Καίμπριτζ (Cambridge) [12]), εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς ὁποίας ἐξεφωνήθη ὁ λόγος ἐκεῖνος τὴν 13ην Σεπτεμβρίου 1701 καὶ οὐχὶ 1710, ὡς σημειώνει ὁ Σάθας θεωρῶν τὸ ἔτος τοῦτο ὡς τὴν χρονολογίαν τοῦ εἰς Εὐρώπην ('Αγγλίαν, Γαλλίαν) ταξειδίου τοῦ Νεοφύτου.

(συνεχίζεται)

† Ο ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

---

11) Lequien, «Oriens Christianus», Α. σ. 1162. Κ. Σάθα «Νεοελληνικὴ Φιλολογία» σ. 465.

12) Κανταβρυγία σημειώνεται εἰς τὸ αὐτόγραφον τοῦ λόγου τοῦ Νεοφύτου. Κανταβρυγία διάφορος τῆς Καντερβουρίας, ὅπου ἡ ἕδρα τοῦ Πριμάτου τῆς 'Αγγλικανικῆς 'Εκκλησίας. Τὸ αὐτόγραφον τοῦ λόγου τοῦ Νεοφύτου εὑρίσκεται εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 22911 χειρόγραφον τοῦ Βρεταννικοῦ Μουσείου, τὰ αὐτὰ εἶνε γεγραμένα λατινιστὶ τὰ ἑξῆς: «Original oratio Neophyti metropolita philippopolis ad academiam Cantabrigiensem XIII Septembri 1701 crim ad gradum doctoratus in s.Theologia admitteretur». 'Ο λόγος οὗτος τῷ 1719 ἐδημοσιεύθη ἑλληνιστὶ καὶ λατινιστὶ εἰς 4ον (ὀκτὼ σελίδες ἡ τελευταία λευκή) τύποις τῆς 'Ακαδημίας τοῦ Cambridge. Βλέπε Bibliographie hellenique, «XVI» siécle καὶ P Louis καὶ H. Perrot σ. 11. (Συνεχισταὶ τοῦ E. Legrand).

Εἰς τὸ ἔντυπον κείμενον, ἀποκείμενον εἰς τὴν Βιβλιοθήκην Ingram Bywater τοῦ Λονδίνου, ἀναγινώσκομεν τὸν ἀκόλουθον τίτλον: «Λόγος τοῦ ἱερωτάτου καὶ σεβασμιωτάτου Νεοφύτου, Μητροπολίτου τῆς Φιλιππουπόλεως πρὸς 'Ακαδημίαν τῆς Κανταβρυγίας ΙΓ'. Σεπτεμβρίου. Ὅς εἰς τὴν τάξιν τῶν ἐκεῖ ἱεροδιδασκάλων τῆς Θεολογίας ἐνεγράφη. Oratio Sanctissimi et Reverendissimi viri Neophyti Metropolitae Philippopolis, ad academiam Contabrigiensem, XIII Septembris, crim ad gradum doctoratus in S. Theologia admitteretur. Crim versione La Fina. Cantabrigiae Typis Academicis. M. DCCI. Imprimatur. Ri. Bentley Acad. Cand. Procancellarius.

ΥΠΗΡΞΕΝ Η ΣΤΟΑ ΤΡΟΦΟΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ;

(Συνέχεια ἀπὸ σελ. 17 καὶ τέλος)

Γ.΄

Ἀνεξαρτησία καὶ αὐτοτέλεια τῆς ἀποστολικῆς διδασκαλίας.

ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΟΜΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΣ προσγενομένην ἀπὸ τοῦ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος ἐπίδρασιν, ὄχι μόνον τὰ διάφορα καὶ εἰς τὸν Παῦλον ἰδιάζοντα θρησκευτικὰ καὶ ἠθικὰ στοιχεῖα, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ δὴ τὰ ὡς τεκμήρια συγγενείας πρὸς τὴν Στοὰν προσαγόμενα, ἐὰν μετ' ἐπιστασίας ἐρευνηθῶσιν, ἀποδεικνύουσιν εἰς τὸν ἀπροκατάληπτον καὶ ἀντικειμενικὸν μελετητὴν τὴν ἀνεξάρτητον καὶ ἰδιοφυᾶ διαμόρφωσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς ἀποστολικῆς διδασκαλίας. Εἶναι ἀνάγκη λοιπὸν νὰ ἐρευνηθῶσι συγκριτικῶς οἱ λεγόμενοι «κοινοὶ τόποι», εἰς τοῦτο δὲ θὰ ἀφιερωθῇ τὸ παρὸν κεφάλαιον. Καὶ α')

Ἡ ἔμφυτος περὶ Θεοῦ καὶ Προνοίας γνῶσις, ἡ διὰ τῆς θεωρίας τῶν δημιουργημάτων ἐν παντὶ ἀνθρώπῳ ἐγγινομένη. Αὕτη ἀπετέλει μὲν ἕνα τῶν κοινῶν τόπων τῆς Στοᾶς, δὲν ἦτο ὅμως καὶ ἀποκλειστικὸν αὐτῆς εὕρημα καὶ κτῆμα. Ἀπαντᾷ ἤδη παρὰ Πλάτωνι καὶ Ἀναξαγόρᾳ, ὑπεμφαίνεται δὲ ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ. «Οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ, ποίησιν δὲ χειρῶν αὐτοῦ ἀναγγέλλει τὸ στερέωμα» ψάλλει ὁ ψαλμῳδός. Σημειωτέον δὲ ὅτι ὁ Ἀπόστολος χρησιμοποιῶν τὴν περὶ Θεοῦ ἀπόδειξιν ταύτην, ἵσταται ἐγγύτερον πρὸς τὸ πάτριον δόγμα ἢ πρὸς τοὺς μαθητὰς τοῦ Ζήνωνος. Διότι ἐκεῖνοι μὲν συνανέφυρον θείαν φύσιν καὶ κόσμον, οὗτος δὲ φανερῶς διαστέλλει τὸν Θεὸν ἀπὸ τοῦ κόσμου, τὸν πλάστην ἀπὸ τοῦ πλάσματος, διδάσκων ὅτι τὸ κάλλος «τῶν ποιημάτων» ἀποκαλύπτει τὴν αἰωνιότητα, τὴν παντοδυναμίαν καὶ τὴν ὑπερκοσμιότητα τοῦ Θεοῦ. (Ρωμ. 19).

Τὸ αὐτὸ ῥητέον καὶ περὶ τῆς συναφοῦς ἰδέας ***τῆς πανταχοῦ παρουσίας τοῦ Θεοῦ***. Καθόσον, δηλαδή, αὕτη ῥητῶς διδάσκεται ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ, καὶ δὴ κατὰ τρόπον ἀποκλείοντα πᾶσαν σύγχυσιν τοῦ πανταχοῦ παρόντος Θεοῦ πρὸς τὰ ἴδια αὐτοῦ κτίσματα, εἶνε περιττὴ καὶ ματαία πᾶσα συσχέτισις τῆς ἀποστολικῆς ταύτης διδασκαλίας πρὸς τὴν πανθεΐουσαν ἀντίληψιν τῶν Στωϊκῶν. Εἶνε δὲ φανερόν, ὅτι ὁ Ἀπόστολος δια-

κρίνεται ἐν τούτῳ καὶ τῆς Πλατωνικῆς Σχολῆς, καθ' ἣν ὁ ὑπερκείμενος τοῦ κόσμου καὶ εἰς ἑαυτὸν συγκεκλεισμένος Θεός, οὐχὶ ἀμέσως, ἀλλὰ διὰ μεσαζουσῶν οὐρανίων ὑπάρξεων ἐνεργεῖ ἐν τῷ ὑλικῷ κόσμῳ.

β) Ὁ ***φυσικὸς νόμος—Φύσις ἢ νόμος τῆς Φύσεως***. Παρὰ τὴν σύμπτωσιν τῶν ὀνομάτων, ὁ φυσικὸς νόμος ὁ κατὰ τὸν Ἀπόστολον φωτίζων τὴν ἀνθρωπίνην συνείδησιν, τὴν ἐνδόμυχον ταύτην ἀρχὴν τῆς ἠθικότητος, διαφέρει οὐσιωδῶς τῆς φύσεως ἢ τοῦ νόμου τῆς φύσεως τῶν Στωϊκῶν. Αὕτη παρὰ τοῖς Στωϊκοῖς, καὶ ὅταν ἀκόμη λαμβάνηται ἐν ἐννοίᾳ ἠθικῇ, στερεῖται τῆς ἐλευθερίας, τοῦ ἀπαραιτήτου τούτου ὅρου πάσης ἠθικῆς ἐνεργείας, μὴ διακρινομένη τῆς μοιραίας καὶ ἀναγκαίας μηχανῆς τοῦ κόσμου. Ἐν τῷ μονιστικῷ ἐκείνῳ συστήματι ἡ ἐλευθερία εἶχε καταντήσει καχεκτική, φασματώδης, νεκρά.

Πᾶν γεγονὸς ἢ δεδομένον ἐθεωρεῖτο ὡς ἔργον τῆς ***Προνοίας*** ἢ τῆς ***Εἱμαρμένης***, καὶ ὡς τοιοῦτον ἦτο ὄχι μόνον ἀναγκαῖον καὶ ἀναπόδραστον, ἀλλὰ καὶ τὸ βέλτιστον ἐξ ὅσων ἠδύναντο νὰ συμβῶσιν. Ἐὰν δὲ γίνεται λόγος περὶ ἐλευθερίας τοῦ «σοφοῦ» ἢ τοῦ «σπουδαίου», αὕτη ἦτο ἁπλῆ τήρησις ἑαυτοῦ ἀνεπηρεάστου ἀπὸ τοῦ κατὰ τοὺς κοινοὺς βροτοὺς «κακοῦ», τοῦ φυσικοῦ καὶ ἠθικοῦ. Ζήτημα κυριαρχίας ἐπὶ τῶν γεγονότων καὶ τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων ἢ κατευθύνσεως αὐτῶν εἰς ἠθικόν τι τέλος δὲν ὑπῆρχεν, ἀφοῦ τὰ πάντα, καὶ δὴ καὶ αὐτὴ ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ κακία, ἦσαν προαναγεγραμμένα ὑπὸ τῆς ἀδυσωπήτου Μοίρας. Ἰδοὺ πῶς ἐσκέπτοντο ἐν προκειμένῳ οἱ Στωϊκοί. «Τῆς κοινῆς φύσεως εἰς πάντα διατεινούσης.... ἀναγκαῖον κατὰ ταύτην, ἕως ἂν ποτ' ἔχωμεν, ἔχειν ἡμᾶς, εἴτε παρὰ φύσιν τὴν ἰδίαν νοσοῦντες, εἴτε πεπηρωμένοι, εἴτε γραμματικοὶ γεγονότες ἢ μουσικοί..... κατὰ τοῦτον δὲ τὸν λόγον παραπλήσια ἐροῦμεν καὶ περὶ τῆς ἀρετῆς ἡμῶν καὶ περὶ τῆς κακίας..... οὐδὲν γὰρ ἔστι ἄλλως τῶν κατὰ μέρος γενέσθαι, οὐδὲ τοὐλάχιστον, ἀλλ' ἢ κατὰ τὴν κοινὴν φύσιν καὶ τὸν ἐκείνης λόγον».

Δύο ἦσαν αἱ φυσικαὶ ἀκολουθίαι τῆς ἀκάμπτου ταύτης μοιροκρατίας, ἥτις ἐνισχυομένη καὶ ὑπὸ τῶν ἀνατολικῶν θρησκευτικῶν δοξασιῶν ἐπενέμετο τὰς ἑλληνικὰς καὶ ἑλληνιστικὰς κοινωνίας· πρῶτον μὲν ἡ προσφυγὴ εἰς τὴν ἀστρολογίαν, τὴν μαντείαν, τὴν χρησμολογίαν, διὰ τὴν διάγνωσιν τῶν ἐν τοῖς ἄστροις προαναγεγραμμένων ἀνθρωπίνων τυχῶν, δεύτερον δὲ ἡ διάστροφος περὶ ἀρετῆς ἀντίληψις· διότι αὕτη δὲν ἐξελαμβάνετο ὡς ἀποφυγὴ τῆς ἁμαρτίας καὶ θετικὴ διάπραξις τοῦ ἀγαθοῦ—ἡ ἁμαρτία ἐθεωρεῖτο ἁπλῶς ὡς λογικὴ ἀστοχία—ἀλλ' ὡς «ἀπάθεια», ὡς παντελὴς δηλαδὴ ἀνεξαρτησία ἀπὸ πάσης ἔξωθεν ἐντυπώσεως, καίτοι καὶ αὕτη ἀπέβαινεν ἀδύνατος, ἐὰν δὲν προεβλέπετο ἐκ τῶν προτέρων ὑπὸ τῆς Μοίρας.

'Αλλὰ τὶς εἰλικρινὴς καὶ ἀπροκατάληπτος τῆς ἀληθείας ἐρευνητὴς θὰ ἰσχυρίζετο σοβαρῶς, ὅτι ὁ φυσικὸς νόμος τοῦ Παύλου εἶνε παράγωγος τοῦ μοιροκρατικοῦ τούτου νόμου τῆς φύσεως τῶν Στωϊκῶν; Ὁσάκις ὁ Ἀπόστολος ὁμιλεῖ περὶ φυσικοῦ νόμου, γραπτοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ, ἤτοι ἐν τῇ συνειδήσει, ἡμῶν, πρὸς τοῦτον συνδέει πάντοτε τὴν ἰδέαν τῆς ἐλευθερίας, τὴν ὁποίαν, παγκοίνως ἄλλωστε πιστευομένην ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, ἡ μὲν Ἁγία Γραφὴ εἶχε ζωογονήσει διὰ καταλλήλων διδαγμάτων, ἡ δὲ Στοὰ τοὐναντίον, εἶχε διαστρέψει.

γ) ***Ἀλληλέγγυος τῶν ἀνθρώπων σχέσις.*** Βασικὴ εἶνε καὶ ἡ χωρίζουσα τὰ δύο συστήματα διαφορὰ περὶ τὸ δίδαγμα τοῦτο. Διδάσκεται μὲν ἐν ἀμφοτέροις ἡ πρὸς ἀλλήλους ἀγάπη πάντων τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' οἱ μὲν Στωϊκοὶ ταύτην βασίζουσιν ἐπὶ τῆς κοινῆς ἀπὸ τῆς φύσεως ἢ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ τῶν πάντων προελεύσεως, ὁ δὲ Παῦλος ἐπὶ τῆς ἐν Χριστῷ κοινῆς ἀπολυτρώσεως. Διὰ τὸν Ἀπόστολον οἱ ἄνθρωποι εἶνε ἀδελφοὶ καὶ πρέπει νὰ ἀγαπῶσιν ἀλλήλους, ὄχι τόσον διὰ τὴν κοινὴν ἐκ τοῦ Ἀδὰμ καταγωγήν, ὅσον διότι οἱ πάντες καλοῦνται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν σωτηρίαν, ὅσον διότι εἷς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ὁ Χριστός, ὁ δεύτερος οὗτος Ἀδὰμ καὶ γενάρχης τῶν κατὰ χάριν καὶ υἱοθεσίαν τέκνων τοῦ Θεοῦ. Ἡ σύνδεσις λοιπὸν τῆς ἀνθρωπότητος εἰς μίαν ὁλότητα, ἐν ᾗ δὲν ὑπάρχουσι διακρίσεις γένους, φυλετικῆς καταγωγῆς καὶ κοινωνικῆς καταστάσεως, δὲν εἶνε ἀπότοκος τῆς Στωϊκῆς περὶ ἀλληλεγγύης ἀντιλήψεως, ἀλλὰ προέρχεται ἐκ τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ τοῦ Κυρίου, ἔχει δὲ βαθείας τὰς ῥίζας αὐτῆς εἰς τὴν παλαιὰν ἐκείνην πρὸς τὸν Πατριάρχην Ἀβραὰμ ἐπαγγελίαν τοῦ Θεοῦ «καὶ ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ πάντα τὰ ἔθνη». Ἡ μὲν Στωϊκὴ ἀλληλεγγύη εἶνε φυσική, ἡ δὲ χριστιανικὴ ἔχει χαρακτῆρα ὑπερφυσικόν. Εἶνε δὲ καὶ τοῦτο ἀξιοσημείωτον, ὅτι οἱ Στωϊκοὶ καίπερ διδάσκοντες τὴν ἀγάπην, οὐδέποτε ὅμως ἀπεκάλεσαν τοὺς ἀνθρώπους ἀδελφούς.

δ) ***Σχέσις ἀνθρώπου καὶ σύμπαντος.*** Ἡ τοιαύτη ἐν φυσικῇ ἐννοίᾳ ἐκδοχὴ τῆς ἀλληλεγγύης τῶν ἀνθρώπων εἶνε ἀκολουθία τῆς ὅλης Στωϊκῆς κοσμοθεωρίας, καθ' ἣν Θεός, κόσμος, ἄνθρωποι εἶνε μέρη τοῦ μεγάλου παντός, συνιστῶντα τὴν οὕτω καλουμένην ***σύμπνοιαν*** ἢ ***συντονίαν τῆς Φύσεως***, συνδεόμενα δὲ πρὸς ἄλληλα καὶ συγκρατούμενα εἰς τὸ εἶνε διά τινος ἀμοιβαίας ***συμπαθείας*** ἢ ***φιλίας***. Ἐν τοιούτῳ συστήματι οἱ μὲν ὅροι «ὑλικόν, πνευματικόν, ἐλεύθερον, ἀναγκαῖον» εἶνε ἁπλαῖ ὀνοματικαὶ διακρίσεις, ἀφοῦ καὶ ἡ πνευματικὴ τοῦ ἀνθρώπου ὑπόστασις διέπεται ὑπὸ τῶν αὐτῶν καὶ τὸ σῶμα ὑλικῶν νόμων, ἡ δὲ θεολογία, ἡ κοσμολογία καὶ ἡ ἠθικὴ δὲν εἶνε διάφορα πράγματα, ἀλλὰ τρεῖς διάφοροι ὄψεις τῆς τὰ πάντα περιβαλλούσης καὶ κυβερνώσης Μοίρας. Ἀλλ' εἶνε

φανερὸν ὅτι ἡ τοιαύτη ἀντίληψις περὶ τῆς σχέσεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σύμπαντος, ἡ ἀποτελοῦσα καὶ τὴν χαρακτηριστικωτέραν γραμμὴν τοῦ Στωϊκοῦ συστήματος, ὑπῆρξεν ὅλως ξένη εἰς τὸν Παῦλον καὶ τοὺς χριστιανοὺς ἐν γένει, οἵτινες καὶ ἠγνόησαν διὰ τοῦτο καὶ τὰς συναφεῖς δεισιδαιμονίας, τὴν ἀστρολογίαν κ.τ.λ.

Μή τις δὲ παρεκλάβῃ τὰ ἐν Ρωμ. 8,19-23 λεγόμενα ὡς σύμφωνα πρὸς τὰς περὶ παγκοσμίου ἀλληλεγγύης ἀρχὰς τῶν Στωϊκῶν. Ἐνταῦθα δὲν ἔχομεν ἔκφρασιν τῆς «συμπαθείας ἢ φιλίας» τῶν τὸν κόσμον συνιστώντων μερῶν, ἀλλ᾽ εἰκονικὴν ἐκφορὰν τῆς ἀκολουθούσης μετὰ τὴν γενικὴν κρίσιν καὶ ἀνταπόδοσιν παλιγγενεσίας. Ἡ ἄψυχος, δηλαδή, φύσις ἡ πρὸς τιμωρίαν τοῦ πεσόντος ἀνθρώπου «ὑποταγεῖσα τῇ ματαιότητι» ἢ «τῇ δουλείᾳ τῆς φθορᾶς» παρίσταται οἱονεὶ μετὰ στεναγμῶν ἐπικαλουμένη τὴν λύσιν τῆς ἀρχαίας ἀρᾶς καὶ τὴν ἑαυτῆς ἀνακαίνισιν, κατὰ τρόπον ἄξιον πρὸς τὴν «ἀποκάλυψιν τῶν υἱῶν τοῦ Θεοῦ». Ὅλως δὲ ἄγνωστος εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ Χρυσίππου εἶναι ἡ ἐσχατολογικὴ αὕτη ἐλπὶς τῶν Χριστιανῶν περὶ παλιγγενεσίας, περὶ ἐπανόδου, δηλαδὴ εἰς τὴν μακαριότητα τοῦ παραδείσου, ἔνθα ἀκόπως καὶ ἀνωδύνως ὑπηρέτει ἐν ἀρχῇ ἡ φύσις τὸν ἄνθρωπον· κατὰ τοὺς Στωϊκοὺς ὁ κόσμος καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ διαμορφοῦνται διὰ τῆς ψύξεως τοῦ πρωταρχικοῦ πυρὸς καὶ καταστρέφονται διὰ τῆς ἐκπυρώσεως οὕτως ὥστε, τῶν αὐτῶν κύκλων περιοδικῶς ἐπανερχομένων, νὰ ἐπανεμφανίζωνται τὰ αὐτὰ πρόσωπα τὰ αὐτὰ βουλόμενα καὶ δρῶντα, οἷον ὁ Ἄνυτος καὶ ὁ Μέλητος κατηγοροῦντες τοῦ Σωκράτους, ὁ Βούσιρις ξενοκτονῶν καὶ ὁ Ἡρακλῆς θαυμαστούμενος ἐν τοῖς γνωστοῖς ἄθλοις, ὡς παρατηρεῖ ὁ Τατιανός.

ε) ***Τὸ καθῆκον.*** Εἰς τὴν Στοὰν ὀφείλομεν τὰς ὡραιοτέρας λέξεις τῆς Ἠθικῆς, τὴν ***συνείδησιν*** καὶ τὸ ***καθῆκον***· ἀλλὰ μόνον τὰς λέξεις. Διότι ὃν τρόπον ἡ συνείδησις εἶχεν ἀπορροφηθῆ παρ᾽ αὐτοῖς ὑπὸ τῆς μοιραίας καὶ ἀναγκαίας κοσμικῆς μηχανῆς, οὕτω καὶ τὸ καθῆκον ἐψύγη ὑπὸ τὴν παγερὰν ***τῆς ἀπαθείας*** πνοήν. Εἶνε ἀληθές, ὅτι οἱ Στωϊκοὶ ὄχι μόνον ὑπερέβαλον τοὺς πρὶν φιλοσοφήσαντας εἰς διατύπωσιν ἠθικῶν γνωμῶν, ὄχι μόνον ὡμίλησαν περὶ ὁλοψύχου ὑποταγῆς εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἀφωσιωμένης πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἀγάπης, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἐπέδειξαν ἀσκητικὸν ἡρωϊσμὸν ἐν τῇ ἐκπληρώσει τοῦ καθήκοντος, ἐξ οὗ καὶ ἡ Στοὰ σχολὴ ἡρώων ἐπωνομάσθη. Ἀλλ᾽ ἐπίσης εἶνε βέβαιον, ὅτι ἡ ὅλη καθηκοντολογία των εἶνε κατὰ βάσιν σαθρά, ὡς ἐκ τοῦ μοιροκρατικοῦ μονισμοῦ, εἰς ὃν ἐπίστευον.

Τὸ ὕψιστον τέλος, εἰς ὃ τείνει ὁ ***σοφός***, ὁ ***σπουδαῖος***, εἶνε ἡ ἀπάθεια, ἡ ἀρνητικὴ ἐκείνη ἠρεμία, καθ᾽ ἣν οὐδὲν γεγονὸς ἢ συμβὰν ἢ περι-

στατικὸν τοῦ βίου, χαρᾶς ἢ λύπης πρόξενον, θὰ ἔπρεπε νὰ ταράττῃ τὴν ἐν ἀδρανεῖ ἡσυχίᾳ διαμένουσαν ψυχήν. Ἐπειδὴ δὲ τὰ ταύτην ἀπειλοῦντα εἶνε ἡ πενία, ἡ νόσος, τὸ γῆρας, εἰς τοιαύτας περιπτώσεις ἐπιτρέπεται εἰς τὸν σοφὸν ἡ αὐτοχειρία, «ἡ εὔλογος τοῦ βίου ἐξαγωγή». Ἔχων ὁ τρόφιμος τῆς Στοᾶς ὡς ἔμβλημα βιοτικὸν τὸ «ἀπέχου καὶ ἀνέχου», τηρεῖ πρὸς τὸ κακὸν στάσιν ἀρνητικήν, οὐδὲ πράττει τι πρὸς ἐξαφάνισίν του. Εἶνε ἄρα γε ἀνάγκη νὰ ἐργασθῇ διὰ τὴν βελτίωσιν τῶν ἀνθρώπων; Ἀλλὰ κατ' ἀρχὴν εἷς καὶ μόνος ὑπάρχει τρόπος βελτιώσεως, νὰ καθοδηγηθῶσιν οἱ πάντες εἰς τὴν εὐδαίμονα ἀπάθειαν. Ἱκανοποιημένοι ἐκ τῆς θεωρητικῆς ἐκείνης πρὸς ὅλον τὸν κόσμον εὐμενείας οἱ κοσμοπολῖται Στωϊκοὶ ἐθεώρουν ἀναξίαν τὴν ἀφοσίωσιν πρὸς ἀντικείμενα στενοῦ ἐνδιαφέροντος, εἶα ἡ πατρίς, ἡ οἰκογένεια, ἡ φιλία. Καὶ αὐτὸς ὁ Ἐπίκτητος, ὁ ἐπὶ ἀρετῇ ὀνομαστὸς γενόμενος Ἐπίκτητος, πιστεύει καὶ διακηρύττει ὅτι προτιμοτέρα διὰ τὸν σοφὸν εἶνε ἡ διάσωσις τῆς ψυχικῆς γαλήνης παρὰ ἡ ἀνήσυχος περὶ τῆς τύχης καὶ τῆς διαγωγῆς τῶν οἰκείων μέριμνα. Ἐπιτρέπει μὲν τὸ συμπονεῖν καὶ δὴ καὶ τὸ συστενάζειν μετὰ τῶν πασχόντων, ἀλλὰ τοῦτο ὅλως ἐπιπολαίως καὶ ἐξωτερικῶς· «πρόσεχε μέντοι—συνιστᾷ—μὴ καὶ ἔσωθεν στενάξῃς». Ὁ δὲ Σενέκας τὸ αἴσθημα τῆς συμπαθείας ἐθεώρει ὡς ἀσθένειαν καὶ κατωτερότητα τῆς ψυχῆς.

Ἡ αὐτὴ ψυχρότης χαρακτηρίζει τὸν Στωϊκὸν καὶ ἐν τῇ πρὸς τὸν Θεὸν σχέσει. Ὁ Θεὸς εἶνε ὁ ἐνδοκόσμιος Λόγος, ὁ νοῦς τοῦ Παντός, ὡς τοιοῦτος δὲ οὐχὶ περὶ τῶν μερῶν ἑκάστων, ἀλλὰ μόνον περὶ τοῦ Παντὸς προνοεῖ. Καὶ ὁ εὐσεβέστερος τῶν Στωϊκῶν, ὅταν προσεύχηται, δὲν ἔχει τὶ νὰ ζητήσῃ παρὰ τῆς θείας Εἱμαρμένης, εἰμὴ τὴν ὑποταγὴν εἰς πᾶν τὸ ὑπ' αὐτῆς ἐκ τῶν προτέρων προδιατεταγμένον ὡς καὶ τὴν τήρησιν τῆς ὁμολογίας, ὅτι πάντα τὰ γενόμενα, γιγνόμενα καὶ ἐσόμενα, καὶ δὴ καὶ αὐτὰ τὰ ἐγκλήματα, εἶνε ἄριστα, ἀφοῦ ὁ τούτων ἀπώτερος αἴτιος εἶνε ὁ Θεός. Ἡ προσευχὴ τοῦ σοφοῦ ὁσονδήποτε θερμὴ καὶ ἂν εἶνε, δὲν εἶνε αἴτησις ὧν χρήζομεν παρὰ τοῦ ὑπερκοσμίου προσωπικοῦ Ὄντος ἀγαθῶν, ἀλλ' ἁπλῆ προσπάθεια προσαρμογῆς τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ φύσιν, ἥτις ταυτίζεται μετὰ τοῦ Θεοῦ. Ἀφοῦ δὲ τὰ πάντα εἶνε ἀμετάβλητα, σταθερά, ἀναγκαῖα, ὁ δὲ κόσμος, παρὰ τὰς φαινομένας ἀτελείας εἶνε τέλειος, ἕπεται ὅτι ἀδικαιολόγητος εἶνε, μᾶλλον δὲ καὶ παρακωλύεται ὑπὸ τῆς ἀπαθείας, πᾶσα ἐργασία, πᾶσα προσπάθεια διὰ τὴν πρόοδον καὶ τελείωσιν τοῦ κόσμου, ἢ χριστιανικώτερον εἰπεῖν, διὰ τὴν ἐπικράτησιν τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. Οὐδὲν λοιπὸν τὸ ὑπέργειον καὶ ὑπερφυὲς ἐν τῷ θρησκευτικῷ τούτῳ συστήματι, οὐδεμία ἀπὸ μέρους τοῦ ἀνθρώπου ἐνέργεια πρὸς διάσπασιν τῶν ὑλικῶν δεσμῶν καὶ ἀνύψωσιν πρὸς τὴν σφαῖραν τοῦ Ὑπερτάτου Ὄντος.

Ἀλλὰ τίς δὲν διακρίνει καὶ ἐνταῦθα τὸ μέγα χάσμα τὸ διαχωρίζον τὰ δύο συστήματα; Ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ πλησίον, τὰ δύο ταῦτα ἰσχυρὰ ἐλατήρια τὰ πτεροῦντα τὸν ἄνθρωπον πρὸς τοὺς ἡρωϊσμοὺς τοῦ καθήκοντος, πρὸς τὰς ἀνυψώσεις τῆς ἠθικῆς δράσεως, εἶχον καταντήσει ἄτονα, σχεδὸν ἀδρανῆ ὑπὸ τὴν ἀποπνικτικὴν τῆς ἀπαθείας ἐπήρειαν. Ποία συγγένεια δύναται νὰ ὑπάρχῃ μεταξὺ τῆς στωϊκῆς περὶ γενικῆς καὶ ἀορίστου Προνοίας πίστεως καὶ τῆς ζωογόνου ἐκείνης ἐμπιστοσύνης, μεθ' ἧς ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ «παρακατατιθέμεθα ἅπασαν τὴν ζωὴν ἡμῶν κα τὴν ἐλπίδα» εἰς τὸν Οὐράνιον Πατέρα, τοῦ ὁποίου ἡ προνοητικὴ ἀγαθότης ἐπεκτείνεται μέχρι καὶ τῆς διατροφῆς τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ, μέχρι καὶ τῆς ἐνδύσεως τῶν κρίνων τοῦ ἀγροῦ; Τίς δὲ κοινωνία τοῦ χριστιανικοῦ «χαίρειν μετὰ χαιρόντων καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων» πρὸς τὸ στωϊκὸν «ἀπέχου καὶ ἀνέχου, πρόσεχε μὴ καὶ ἔσωθεν στενάξῃς», τῆς παντελοῦς, δηλαδή, ἀδιαφορίας διὰ πᾶσαν περίστασιν καὶ ἀνάγκην τῶν πέλας, πρὸς τὸ ζωηρὸν καὶ ἐνεργὸν ἐνδιαφέρον διὰ πᾶσαν κατάστασιν τῶν ἀδελφῶν; (πρβλ. τὸ ἐν 2 Κορ. 11,29 τίς ἀσθενεῖ καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι;).

Εἶνε βέβαιον ὅτι ἡ Στωϊκὴ φιλοσοφία, δι' ἧς ὑφηγεῖτο ἀνωτέρας ἠθικῆς, εἰσήγαγεν εὐρύτερον πνεῦμα εἰς τὸ ρωμαϊκὸν δίκαιον, ἀνωτέραν περὶ ἀνθρώπου ἀντίληψιν εἰς τὸν Ἑλληνορρωμαϊκὸν κόσμον. Ἀλλ' οὔτε ἐφαντάσθη οὔτε καὶ ἠθέλησε, κατὰ τὸν μακραίωνα αὐτῆς βίον, νὰ ἐπιχειρήσῃ σοβαράν τινὰ ἀναμόρφωσιν τῶν κοινωνιῶν. Παρὰ τὰς ἀνθρωπιστικὰς ἀρχὰς καὶ τὰ ἠθικὰ παραγγέλματα, δὲν ἠδυνήθη νὰ κατανοήσῃ ὅτι ἡ δουλεία ἦτο στίγμα κοινωνικὸν ἐπαίσχυντον, ὀφεῖλον νὰ ἐξαλειφθῇ διὰ τοῦ κηρύγματος τῆς ἀγάπης· τὸν θεσμὸν τῆς δουλείας ἐθεώρησε πάντοτε ὡς ἀναγκαιότητα, σκληρὰν μὲν ἀλλὰ θείαν, ὡς ἦσαν διὰ τὴν Στοὰν πᾶσαι αἱ ἀναγκαιότητες.

στ) *Ὁρολογία.* Μετὰ τὴν κατάδειξιν τῆς περὶ τὰ οὐσιώδη καὶ καίρια διαφορᾶς, τίνα σημασίαν δύναται νὰ ἔχῃ ἡ παρὰ τῷ Ἀποστόλῳ μνεία ***ἀρετῶν καὶ κακιῶν*** ἢ ἡ χρῆσις ὅρων καὶ ὑπὸ τῶν Στωϊκῶν ἀναφερομένων; Αἱ ἰδέαι αὗται ἤδη ἀπὸ πολλοῦ εἶχον γίνει κτῆμα τῆς ἀνθρωπότητος· ἤδη πρὸ τῆς Στοᾶς ἐπραγματεύθη τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς κακίας ὁ Ἀριστοτέλης καὶ πρὸ τούτου ἡ Παλαιὰ Διαθήκη. Καὶ τοῦτο μὲν δὲν εἶνε ἀναντίρρητον, ἂν δηλαδὴ καὶ κατὰ πόσον ὁ Παῦλος γράφων εἶχεν ὑπ' ὄψει τὸ ἠθικὸν σύστημα τῶν Στωϊκῶν. Βέβαιον ὅμως εἶνε ὅτι περιέλαβε καὶ ἀρετὰς ἀγνώστους εἰς ἐκείνους, ὅτι εἰς τὰς κακίας συγκαταριθμεῖ τὴν ἀδιαφορίαν, τὴν ἀναλγησίαν, τὴν πώρωσιν, τὰς ἐκφάνσεις ταύτας τῆς Στωϊκῆς ἀπαθείας, ὡς τὰς πλέον θεοστυγεῖς.

Προκειμένου δὲ εἰδικώτερον περὶ τῶν στωϊκιζόντων ὅρων, καταφανὴς εἶνε καὶ ἐν τούτοις ἡ ἰδεολογικὴ διαφορά. Διότι ὑπὸ τὴν θεοκίνητον γραφῖδα τοῦ Ἀποστόλου, οὗτοι ἐν γένει μὲν ἀποβάλλουσιν ἣν τέως εἶχον τεχνικὴν ἔννοιαν, λαμβάνοντες διάφορον νόημα καὶ ἀξίαν, ὡς π. χ. ἡ ***ἁμαρτία***, ἡ ***μετάνοια***, ἡ ***δικαιοσύνη***, ἄλλοι δὲ πάλιν, συνήθεις παρὰ τῇ Στοᾷ, ὡς ἡ ***Εἱμαρμένη***, ἡ ***τύχη***, ἡ ***πρόνοια***, [1]) ὅλως ἐλλείπουσι παρὰ Παύλῳ, καὶ ἄλλοι, τέλος, ἐνῷ εὐχρηστοῦσι παρὰ τούτῳ, ἀποτελοῦντες καὶ τὰ στοιχεῖα τῆς «καινῆς διδαχῆς», εἶνε ὅλως ἄγνωστοι εἰς τὸ στωϊκὸν σύστημα, οἷον ***ἀποκαλύπτειν-φωτίζειν***, ***ἀποκάλυψις***, ***Εὐαγγέλιον***, ***ἀπολύτρωσις***, ***λύτρον***, ***ἱλαστήριον***, ***ἄφεσις ἁμαρτιῶν*** καὶ εἴ τι ἄλλο.

Ἡ εἰδοποιὸς διαφορά. Ἔτι καταφανεστέρα γίνεται ἡ ἀπὸ τῆς Στοᾶς ἀνεξαρτησία τοῦ Ἀποστόλου, ἐὰν ἀναδείξωμεν τὴν εἰδοποιὸν διαφορὰν τὴν διακρίνουσαν τὴν ἀποστολικὴν διδασκαλίαν ἀπὸ τοῦ Στωϊκοῦ συστήματος. Ἐκεῖ μὲν τὸ εἰδικὸν γνώρισμα εἶνε ἡ Εἱμαρμένη, ἡ καὶ χαρακτηριστικῶς ἀναχρωννύουσα τὴν ὅλην Στωϊκὴν κοσμοθεωρίαν, ἐνταῦθα δὲ ἡ κεντρικὴ ἰδέα, ἀφ' ἧς παράγονται καὶ ζωογονοῦνται καὶ ὑφ' ἧς συναρμολογοῦνται εἰς ἑνότητα τὰ ἐπὶ μέρους ἀποστολικὰ διδάγματα, εἶνε ἡ ζῶσα καὶ τὴν τελείωσιν τοῦ κόσμου ἐνεργοῦσα προσωπικότης τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Διὰ τοῦτο οὐδαμοῦ τῆς Στοᾶς ἀνευρίσκεται οὔτε ἡ αὐστηρὰ ἐκείνη μονοθεΐα ἡ ἁρμονικῶς συνδυάζουσα τὴν ὑπερβατότητα καὶ τὴν ἐνδοκόσμιον ἐνέργειαν τοῦ ὑπερτάτου Ὄντος· οὔτε ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἡ συνιστῶσα τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέρμα τῆς ὅλης ἀποστολικῆς διδασκαλίας· οὔτε ἡ ἀκατάβλητος ἐκείνη προσπάθεια τῆς Ἐκκλησίας νὰ συνανελκύσῃ τὸν κόσμον εἰς τὴν πορείαν αὐτῆς πρὸς τὸν Οὐρανόν· οὔτε τὸ προπατορικὸν ἁμάρτημα, ὡς αἴτιον τοῦ κακοῦ ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ τὸ ἀντιφάρμακον αὐτοῦ, ἡ Χάρις· οὔτε ἡ ἀπὸ τούτου ἀνακύπτουσα ἁμαρτία, ὡς ὕβρις καὶ προσβολὴ κατὰ τοῦ Ἁγίου θελήματος τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ ἀντίδοτον αὐτῆς, ἡ μετάνοια· οὔτε ἡ ἀναγέννησις τοῦ ἀνθρώπου, ὁ συμμερισμός, δηλαδή, τῶν παθημάτων καὶ τῆς δόξης ἑνὸς Σωτῆρος, ἔστις τοσοῦτον ἠγάπησε τοὺς κατὰ σάρκα ἀδελφούς, πάντας δηλαδὴ τοὺς ἀνθρώπους, ὥστε ἑαυτὸν ὑπὲρ πάντων ἔδωκεν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ· οὔτε, τέλος, ἡ ἔγερσις τῶν νεκρῶν, περὶ τῆς ὁποίας ἐγγυᾶται αὐτὸς ὁ Ἀναστὰς Κύριος, οὔτε ἡ ἐπακολουθοῦσα κρίσις καὶ ἀνταπόδοσις.

* * *

Ὁ Ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν εἶχε τὴν σύγχρονον ἑλληνικὴν καὶ ἑβραϊκὴν μόρφωσιν, καὶ ἦτο κατὰ τοῦτο τέκνον τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἔζησε,

[1]) Ἄλλης ἐννοίας ἔχεται ἡ λέξις ἐν Ρωμ. 10,14.

μὴ διαφέρων τῶν συγχρόνων πεπαιδευμένων ἐθνικῶν καὶ ὁμοεθνῶν του. «Χριστιανοὶ γὰρ οὔτε γῇ, οὔτε φωνῇ, οὔτε ἔθεσι διακεκριμένοι εἰσὶ τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων. Οὔτε γάρ που πόλεις ἰδίας κατοικοῦσιν, οὔτε διαλέκτῳ τινὶ παρηλλαγμένῃ χρῶνται οὔτε βίον παράσημον βιοῦσιν», ὡς λέγει ὁ συγγραφεὺς τῆς πρὸς Διόγνητον ἐπιστολῆς. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ γλῶσσα, τὸ συγγραφικὸν ὕφος καὶ ὁ ὁμιλητικὸς τρόπος τοῦ Παύλου φέρουσι τοὺς χαρακτῆρας τῆς ἐποχῆς, ὡς εἶχον οὗτοι διαπλασθῇ ὑπὸ τῶν Στωϊκῶν. Ἐὰν δὲ ἐγνώρισε τὴν φιλοσοφίαν τῆς Στοᾶς, οὐδὲν ὅμως τὸ οὐσιῶδες παρέλαβε· ὅ,τι ἐξ αὐτῆς ἀπεκόμισεν εἶνε ὁ βαθὺς πόνος του διὰ τοὺς σοφοὺς ἐκείνους, οἵτινες «ὑποτεταγμένοι εἰς τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου» μάτην ἐψηλάφουν τὸν Θεὸν εἰς ματαίας ζητήσεις καὶ θεωρίας. Αἱ ἰδέαι του δὲν εἶνε ἐράνισμα ἐκ τῆς Στοᾶς, ἀλλὰ προέρχονται ἐκ τῆς μελέτης τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἐκ τῶν παραδόσεων τῆς πρώτης ἐν Ἱεροσολύμοις χριστιανικῆς κοινότητος, καὶ ἐπὶ πᾶσιν, ἐξ ἀποκαλύψεων, κατὰ τὴν ῥητὴν αὐτοῦ τοῦ Ἀποστόλου διαβεβαίωσιν. «Τὸ εὐαγγέλιον, τὸ εὐαγγελισθὲν ὑπ' ἐμοῦ—διεκήρυττεν—οὐκ ἔστι κατ' ἄνθρωπον, οὐδὲ γὰρ ἐγὼ παρ' ἀνθρώπων παρέλαβον αὐτὸ οὔτε ἐδιδάχθην, ἀλλὰ δι' ἀποκαλύψεως Ἰησοῦ Χριστοῦ». (Γαλ. 1,11).

Τὸ ἐν αὐτῷ διαλάμπον φιλοσοφικὸν πνεῦμα δὲν εἶνε δάνειον, εἶνε ἰδιοφυές, χριστιανικόν, καταυγαζόμενον ὑπὸ τῶν ὑπερτέρων φώτων τῆς θρησκευτικῆς μεγαλοφυΐας του, τῆς ἁγιότητος, τῆς χάριτος. Πιστεύων ἀκραδάντως, ὅτι «ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ—νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν» (1 Κορ. 2,16), ὅτι «ἡ ἱκανότης ἡμῶν—τοῦ ἐμβαθύνειν εἰς τὰ τῆς πίστεως—ἐκ τοῦ Θεοῦ» (2 Κορ. 3,5), ὅτι τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ εἶνε «Θεοῦ δύναμις καὶ Θεοῦ σοφία» (1 Κορ. 1,24), ἐλάχιστα ἐξετίμα τὴν φιλοσοφίαν τῶν συγχρόνων φιλοσόφων [2]. Ἐντεῦθεν καὶ οὐδὲν μὲν ἀφωμοίωσεν ἐκ τῶν εἰς ἐκείνους προσανηκόντων, οὐδέποτε δὲ ἠθέλησε νὰ ἐπιβληθῇ εἰς

[2]) Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους δὲν ὑπάρχει πλέον ἡ ὑψηλὴ ἐκείνη φιλοσοφία τῶν μακρῶν μελετῶν καὶ τῶν ἐπιμόνων ζητήσεων, τὴν ὁποίαν ἐδίδασκον ἄλλοτε τοὺς εὐγενεῖς νέους ὁ Πλάτων εἰς τοὺς κήπους τοῦ Ἀκαδήμου καὶ ὁ Ἀριστοτέλης εἰς τοὺς περιπάτους τοῦ Λυκείου· ἀντὶ ταύτης ἄλλη τις φιλοσοφία σοβεῖ διὰ μέσου τοῦ ἀνωνύμου πλήθους, προσφέρουσα ἢ καὶ πωλοῦσα ἐν μέσαις πλατείαις καὶ ἀγοραῖς ὅ,τι ἕως τώρα ζηλοτύπως ἐφυλάσσετο ἐν τοῖς Ἱεροῖς ἢ ἐν ταῖς Σχολαῖς, τὴν τελείωσιν, δηλαδή, καὶ τὴν εὐδαιμονίαν. Βεβαίως τὰ σεμνὰ τῆς Στωϊκῆς φιλοσοφίας δόγματα ἀποτελοῦσι καὶ τώρα τὴν θεωρίαν τοῦ νέου συστήματος. ἀλλ' ἐν τῇ πράξει τὸ θρησκευτικὸν στοιχεῖον κυριαρχεῖ τοῦ καθαρῶς φιλοσοφικοῦ, ὡς ἀπήτουν οἱ νέοι καιροί. Ἐπαγγελλόμενοι οἱ νέοι διδάσκαλοι τὴν ἑρμηνείαν τῶν μωροτέρων μύθων καὶ τελετουργιῶν, ἐκαλλιέργουν παρὰ τῷ λαῷ τὴν ἀστρολογίαν, τὴν μαντείαν, τὴν χρησμολογίαν, ὡς τὰ μόνα μέσα τὰ ἀσφαλῶς ἄγοντα εἰς τὴν εὐδαιμονίαν. Ὅτι δὲ δὲν ἠδύνατο ὁ Ἀπόστολος νὰ ἔχῃ κοινωνίαν τινα

τοὺς πιστοὺς ὡς ὑφηγητὴς καὶ διδάσκαλος μαθήσεως φιλοσοφικῆς, ἀλλὰ πάντοτε ὡμολόγει ἑαυτὸν μάρτυρα καὶ κήρυκα θείων γεγονότων. Ἐὰν δὲ ἐμφανίζῃ ὁμοιότητάς τινας πρὸς τὰς σχολὰς περὶ τὸ ὕφος καὶ τὴν ὁρολογίαν, μὴ λησμονῶμεν, ὅτι πρὸς Ἕλληνας ἀπευθυνόμενος ἦτο ἠναγκασμένος νὰ χρησιμοποιῇ γλῶσσαν οἰκείαν εἰς αὐτούς. Περὶ δὲ τῶν κοινῶν ἰδεῶν, τοῦτο παρατηροῦμεν, ὅτι αὗται δὲν ἦσαν ἀποκλειστικὴ τῆς Στοᾶς σοφία, οὐδ' εἶχεν ἀνάγκην ὁ Ἀπόστολος νὰ παραλάβῃ ταύτας ἐκεῖθεν. Προϋπῆρχον πᾶσαι ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ καὶ δὴ μᾶλλον συγκεκριμέναι καὶ καθαραί· ἦσαν δὲ αὗται ἐκεῖναι, τὰς ὁποίας ὁ Σωτὴρ ἀνεξιτήλως ἐνετύπωσεν, ὑπὸ τὴν τελείαν καὶ ὁριστικὴν αὐτῶν μορφήν, ἐν τῇ ψυχῇ τῆς ἀνθρωπότητος.

Οὔτε ἀγνοοῦμεν οὔτε καὶ ὑποτιμῶμεν τὰς πρὸς τὸν Χριστιανισμὸν ὑπηρεσίας τῆς εὐγενοῦς φιλοσοφίας, κατὰ τὴν γένεσιν αὐτοῦ καὶ τὴν περαιτέρω ἀνάπτυξιν· ἡ γλῶσσα πρῶτον, ἡ ὡραία καὶ εὔπλαστος καὶ πρὸς πᾶσαν ὑψηγόρον ἔννοιαν ἐπιτηδεία Ἑλληνικὴ γλῶσσα, ὡς εἶχε διαμορφωθῇ ὑπ' ἐκείνης, ἡ φιλοσοφικὴ ἔπειτα διανόησις καὶ ἔκφρασις, τέλος, αὐτοὶ

πρὸς τοὺς τοιούτους φιλοσόφους, δῆλον ἐντεῦθεν· α΄) ὅτι τὴν σοφίαν των χαρακτηρίζει ὡς μωρίαν (Ρωμ. 1, 21—22) β΄), ὅτι εἰς τούτους ἐν μέρει ἐπιρρίπτει τὴν εὐθύνην τὴν θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς καταπτώσεως τῶν Ἐθνικῶν (Ρωμ. 1, 23), γ΄) ὅτι ἐπιμελῶς προσέχει μήπως ἐκληφθῇ ὡς ἰδιοτελὴς ἀντίπαλος ἐκείνων. Πρὸς τοὺς Κορινθίους, εἰθισμένους εἰς διακρίσεις σχολῶν καὶ θρησκευτικῶν θιάσων καὶ μερισμοὺς κομμάτων ὁ Ἀπόστολος διαμαρτύρεται μετ' ἀγανακτήσεως, τονίζων ὅτι ἀματρίαστος καὶ ἀμέριστος εἶνε ὁ πρὸς αὐτοὺς κηρυττόμενος Χριστός, κἂν ὑπὸ πολλῶν ἀποστόλων κηρύττηται· οἱ κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου δὲν εἶνε ἀρχηγοὶ σχολῆς ἢ διδάσκαλοι ἄλλοι ἄλλα διδάσκοντες· εἶνε ἁπλῶς μάρτυρες ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἱστορικοῦ γεγονότος, ἡ ἀπὸ τοῦ ὁποίου προχεομένη Θεοῦ δύναμις καὶ Θεοῦ σοφία εἶνε ἡ αὐτὴ κατ' οὐσίαν καὶ βαθμὸν διὰ πάντας τοὺς εἰς Χριστὸν πιστεύοντας. Φιλοσοφεῖ καὶ ὁ Παῦλος περὶ τῶν μυστηρίων τῆς πίστεως, ἀλλ' ἡ φιλοσοφία του εἶνε ξένη πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ δόγματα ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς σχολῆς· εἶνε τοῦ Πνεύματος ἀποκάλυψις, ἀπόρροια τῆς Ἐνσαρκώσεως, τοῦ Σταυροῦ καὶ τῆς Ἀναστάσεως, γεγονότων ἀνεξαρτήτων μὲν πάσης θεωρίας φιλοσοφικῆς καί τε λετουργίας μυστηριακῆς, βεβαιουμένων δὲ ὑπὸ τῆς πείρας τῶν «ἑωρακότων» καὶ διὰ τοῦτο εἰς τὴν πίστιν παντὸς ἀνθρώπου προβαλλομένων.

Μή τις δὲ νομίσῃ, ὅτι ἀντιφάσκουσι πρὸς τὴν τοιαύτην περὶ Χριστιανισμοῦ ἀντίληψιν τοῦ Παύλου τὰ ἐν 1 Κορ. 2, 6 περὶ «σοφίας ἐν τοῖς τελείοις» λεγόμενα, ὡσεὶ ἐξελάμβανεν ὁ Ἀπόστολος τὴν διδασκαλίαν του ὡς φιλοσοφίαν, κατὰ βαθμὸν γνωστικῆς μυήσεως, ὡς ὑπὸ τῶν φιλοσόφων, παρεχομένην. Καὶ ἐκεῖ πρόκειται περὶ τῶν αὐτῶν γεγονότων τῆς σωτηρίας, ὑπὸ τῶν ἠθικῶς ὡρίμων πιστῶν ἐντελέστερον προσλαμβανομένων. Ἐντεῦθεν δὲ καὶ οἱ Χριστιανοὶ δὲν καλοῦνται «σοφοὶ» ἢ «σπουδαῖοι» ὡς ἐκαλοῦντο οἱ φθάσαντες εἰς μέτρον γνωστικῆς τελειότητος τρόφιμοι τῆς Στοᾶς, ἀλλὰ ***ἐκλεκτοί, πιστοί, ἅγιοι, κλητοὶ Θεοῦ.***

οἱ τρόφιμοι τῶν σχολῶν καὶ τῶν θρησκευτικῶν θιάσων οἱ ἤδη προδιεγηγερμένοι εἰς ζήτησιν καὶ ἀναγνώρισιν «τοῦ ἀγνώστου Θεοῦ», τῆς προσφερομένης νέας ἀληθείας, ταῦτα πάντα ὑπῆρξαν ὡς τόσα πολύτιμα προσλήμματα καὶ στοιχεῖα γόνιμα διὰ τὴν νέαν θρησκείαν. Ἀλλ' ὅ,τι ὀφείλομεν ἐνταῦθα νὰ τονίσωμεν εἶναι τοῦτο, ὅτι ἡ κριτικὴ ἐπιστήμη, ἡ μὴ πτοουμένη περὶ ὁμοιότητας καὶ παραβολὰς λεκτικὰς καὶ ἐπιπολαίας, οὐδέποτε θὰ ἀνεύρῃ ἐν τῇ Χριστιανικῇ διδασκαλίᾳ στοιχεῖα καθαρῶς Στωϊκά, στοιχεῖα ἀναντιρρήτως μαρτυροῦντα, ὅτι ἡ Στοὰ ὑπῆρξε τροφὸς του Χριστιανισμοῦ.

† Ο ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΣ

Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΦΩΤΙΟΣ

ΠΑΤΗΡ ΤΟΥ ΣΧΙΣΜΑΤΟΣ Ή ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ;

(Συνέχεια ἐκ τῆς σελίδος 27)

ΑΛΛΑ ΠΟΙΑ ἦτο ἡ θέσις τοῦ μεγάλου τούτου Πατριάρχου ἐν σχέσει πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν Ρώμης; Ἐὰν τὰ συμπεράσματα τῶν τελευταίων ἐρευνῶν εἶναι ἀκριβῆ, τὸ ζήτημα τοῦτο πρέπει καὶ πάλιν νὰ ἐπανεξετασθῇ. Εὐτυχῶς ὑπὸ τὸ ἐπιβλητικὸν κατασκεύασμα τῶν δύο καρδιναλίων εὑρίσκεται ἓν ἔδαφος σταθερόν, τὸ ὁποῖον οἱ δύο οὗτοι ἱστορικοὶ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἴδωσι, τὸ ὁποῖον ὅμως ἀποκαλύπτεται, ἐν τῇ ἐξετάσει, ὡς εἷς βράχος σταθερός. Τὸν περιεφρόνησαν, ἀλλὰ δύναται νὰ χρησιμοποιήσῃ τις αὐτὸν διὰ νὰ κτίσῃ ἓν νέον οἰκοδόμημα, διάφορον τοῦ πρώτου, ἀλλὰ ἁπλούστερον, στερεώτερον καὶ περισσότερον ὁμοιάζον πρὸς τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν.

Ἴδωμεν τόρα πῶς δύναται νὰ ἐκλάβῃ τις τὰς πραγματικὰς ἰδέας τοῦ Φωτίου ἐπὶ τοῦ Παπισμοῦ. Ἦτο ἀληθῶς ὁ μεγαλείτερος ἐχθρὸς τῶν ἐπισκόπων τῆς Ρώμης; Εἶχεν, ἐν τῇ πραγματικότητι, τὴν πρόθεσιν νὰ ἐξαπολύσῃ κατὰ τῆς Ρώμης τὴν ἐκστρατείαν αὐτήν, ἥτις θὰ ἐσυνεχίζετο δι' ὅλου τοῦ μεσαίωνος, μέχρι τῶν ἡμερῶν μας; Εἶνε ὁ πατὴρ τοῦ Σχίσματος καὶ ὁ ἐχθρὸς τῆς παντὸς εἴδους Ἑνώσεως;

Διὰ νὰ ἀνεύρωμεν τὴν ἀλήθειαν ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου, τοῦ τόσον εἰδικοῦ καὶ δυσκόλου, ἐξετάσωμεν ἀπὸ κοινοῦ μερικὰς λεπτομερείας τῆς ἱστορίας τοῦ Φωτίου. Δέον, ἐν πρώτοις, νὰ σημειωθῇ ὅτι ἡ κρίσις, ἡ ὁποία ὡδήγησεν εἰς τὴν παραίτησιν τοῦ Πατριάρχου Ἰγνατίου ἐκ τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ εἰς τὸν διορισμὸν τοῦ Φωτίου, ὑπῆρξε σαφής, οὐχὶ ἐκ τῆς φιλοδοξίας τοῦ Φωτίου, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἀγῶνος τῶν δύο Βυζαντινῶν πολιτικῶν κομμάτων: τῶν συντηρητικῶν καὶ τῶν φιλελευθέρων. Ἀνευρίσκει τις τὸ ἴχνος τῶν δύο τούτων κομμάτων πολὺ μακρὰν ἐν τῇ βυζαντινῇ ἱστορίᾳ. Εὑρίσκουσι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν εἰς τὰς παρατάξεις τῶν Πρασίνων καὶ τῶν Κυανῶν τοῦ Ἱπποδρόμου, καὶ πάντοτε ἔχουσιν ἀγωνισθῇ διὰ τὴν ἐξουσίαν ἐν τῇ Πολιτείᾳ, ὅσον καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Αἱ ἔριδές των εἶχον ἤδη προκαλέσῃ ἓν σχῖσμα κατὰ τὸν IX αἰῶνα, ἐπὶ Πατριάρχου Μεθοδίου, προκατόχου τοῦ Ἰγνατίου. Ὁ ἅγιος Μεθόδιος (842-847) εἶχεν ἐννοήσῃ τὰς φιλελευθέρας τάσεις ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ διοικήσει καὶ οἱ μοναχοὶ τῆς περιφήμου μονῆς τοῦ Στουδίου, ὑπέρμαχοι μεθόδων

αὐστηροτέρων, ἐξηγέρθησαν ἐναντίον του καὶ ἀφωρίσθησαν [3]. Ἡ κατάστασις ἦτο τόσον τεταμένη ταύτην τὴν στιγμὴν ἐν τῇ Βυζαντινῇ Ἐκκλησίᾳ, ὥστε ἡ αὐτοκράτειρα Θεοδώρα δὲν ἐτόλμησε, κατὰ τὸν θάνατον τοῦ Μεθοδίου, νὰ συγκαλέσῃ μίαν τοπικὴν σύνοδον διὰ τὴν ἐκλογὴν ἑνὸς νέου Πατριάρχου. Διὰ νὰ ἀποφύγῃ ταραχάς, ἠρκέσθη νὰ θέσῃ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Ἐκκλησίας τὸν Ἰγνάτιον.

Μία ἀνάλογος κατάστασις δημιουργεῖται μερικὰ ἔτη ἀργότερον, τὸ 858. Ὁ Ἰγνάτιος ἔκλινε πρὸς μίαν ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν αὐστηροτέραν. Οἱ συντηρητικοὶ κατεχράσθησαν τοῦ προσώπου του καὶ τῶν πράξεών του πρὸς ὄφελος τῶν ἰδικῶν των πολιτικῶν σκοπῶν. Ὅτε ἡ αὐτοκράτειρα Θεοδώρα, ἀρχηγὸς τοῦ συντηρητικοῦ κόμματος, ἀνετράπη ὑπὸ τῶν φιλελευθέρων, ὁδηγουμένων ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ της Βάρδα καὶ τοῦ υἱοῦ της, τοῦ νέου αὐτοκράτορος Μιχαὴλ τοῦ III, ἡ κατάστασις τοῦ Ἰγνατίου εὑρέθη σοβαρῶς διακεκινδυνευμένη. Δὲν μετετέθη παρανόμως, ὡς ἰσχυρίζονται ὡρισμένοι ἱστορικοί, ἀλλὰ ὑπέβαλε τὴν παραίτησίν του διὰ νὰ ἀποφύγῃ ἓν νέον σχῖσμα.

Ἡ νέα κυβέρνησις προὐτίθετο νὰ ἀκολουθήσῃ τὸ παράδειγμα τῆς Θεοδώρας καὶ νὰ διορίσῃ ἀπ᾿ εὐθείας ἕναν ἄλλον Πατριάρχην. Ἀλλὰ τῶν παλαιῶν ὀπαδῶν τοῦ Ἰγνατίου διαμαρτυρηθέντων κατὰ τοῦ δεσποτισμοῦ ἑνὸς τοιούτου μέτρου, συνεκλήθη μία σύνοδος τῆς Βυζαντινῆς Ἐκκλησίας καὶ ὁ Φώτιος, διευθυντὴς τῆς αὐτοκρατορικῆς Ἀρχιγραμματείας, ἐξελέγη κανονικῶς Πατριάρχης. Ἡ ἐκλογὴ αὕτη ἦτο εἷς συμβιβασμός, ἀποδεκτὸς ἀπὸ τὰ δύο ἐκκλησιαστικοπολιτικὰ κόμματα. Ἐπὶ δύο μῆνας ὁ νέος Πατριάρχης ἀνεγνωρίσθη ὡς νόμιμος, ὑπὸ ὅλης τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ὑπ᾿ αὐτοῦ τοῦ Ἰγνατίου. Εὑρίσκομεν τὴν ἀπόλυτον ἀπόδειξιν ἀναφορικῶς, εἰς τὰ μνημεῖα τὰ προερχόμενα ἐκ τοῦ κόμματος τοῦ Ἰγνατίου, καὶ τὰ ὁποῖα μέχρι τῆς σήμερον κακῶς κατενοήθησαν ὑπ᾿ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι τὰ ἔχουν μελετήσῃ [4].

Αἱ αὐταὶ πηγαὶ δεικνύουν εἰς ἡμᾶς ὅτι ὁ συμβιβασμὸς οὗτος, συνιστάμενος εἰς τὴν ἐκλογὴν ἑνὸς οὐδετέρου, ἑνὸς ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος δὲν ἦτο ἀπ᾿ εὐθείας ἀναμεμιγμένος εἰς τὰς διαμάχας τῶν κομμάτων καὶ ὁ ὁποῖος δὲν ἐκέκτητο μόνον τὴν ἐμπιστοσύνην τῆς νέας κυβερνήσεως, διὰ

---

3)— Διὰ μακρῶν ἐξήτασα τὴν ἱστορίαν τοῦ σχίσματος τούτου καὶ τῶν συνεπειῶν του εἰς τὰ ἔργα μου: **Les Slaves, Byzance et Rome au IX siècle, Paris, 1926** καὶ **Légendes de Constantin et de Méthode vues de Byzance, Prague, 1933.**

4)— Συμμετέσχον εἰς τὰς ἀποκαλύψεις αὐτὰς μετὰ τῶν εἰδικῶν τῆς Βυζαντινῆς ἱστορίας εἰς τὸ Διεθνὲς Συνέδριον τῆς Σόφιας (1934). Τὸ **Bulletin de l'Institut archéologique bulgare (Sofia, 1935)** ἐδημοσίευσε μίαν περίληψιν αὐτῶν ὑπὸ τὸν τίτλον: **Le premier schisme de Photius.**

τὸν λόγον ὅτι συνεδέετο συγγενικῶς μετὰ τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας, ἀλλ' ἦτο προητοιμασμένος διὰ τῶν ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ Ἀρχιγραμματείᾳ καθηκόντων του εἰς διαχείρισιν καὶ τῶν πλέον λεπτῶν ὑποθέσεων—ὁ συμβιβασμὸς οὗτος ἀπεδείχθη ἀτελέσφορος. Ὁ ἀγὼν ἐπανελήφθη, προκληθεὶς ὑπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν παραγόντων τοῦ συντηρητικοῦ κόμματος. Διισχυρίζοντο ὅτι ὁ Πατριάρχης οὐδόλως ἦτο οὐδέτερος, ἀλλ' ὅτι συνεπάθει τὴν Κυβέρνησιν καὶ τοὺς Φιλελευθέρους. Οἱ ἀρχηγοὶ τῆς ἀντιπολιτεύσεως διεβεβαίουν ὅτι οὐδόλως ἐθεώρουν ἑαυτοὺς δεδεσμευμένους διὰ τοῦ συμβιβασμοῦ, εἰς ὃν εἶχον ὑπογράψῃ. Συγκαλέσαντες ἓν εἶδος συνόδου, ἀπεφάνθησαν ὑπὲρ τῆς παύσεως τοῦ Φωτίου καὶ ἀνεγνώρισαν τὸν Ἰγνάτιον ὡς νόμιμον Πατριάρχην. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ αὕτη ἀπόφασις ἠκολουθήθη καὶ ὑπὸ περιπλοκῶν πολιτικῶν, ἐφ' ὅσον ἡ κυβέρνησις ἔλαβεν ἀμέσως τὸ ζήτημα ἀνὰ χεῖρας καὶ ἐξέφερεν αὐστηρὰς ποινὰς κατὰ τῶν ἀρχηγῶν τῆς ἀντιπολιτεύσεως. Ὁ ἀντιβασιλεὺς Βάρδας προὐχώρησε μάλιστα πέραν τοῦ δέοντος, διότι ὁ Φώτιος διεμαρτυρήθη ἐνεργῶς κατὰ τοῦ διωγμοῦ καὶ ἠπείλησε νὰ δώσῃ τὴν παραίτησίν του, ἐὰν ὁ διωγμὸς οὗτος ἐξηκολούθει. Ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ταραχῆς ταύτης ὁ Ἰγνάτιος ἐνεκλείσθη εἰς τόπον ἀσφαλῆ καὶ πρὸς ἀποφυγὴν πάσης ἐπικοινωνίας μεταξὺ τῶν ταραξιῶν καὶ ἐκείνου, ἡ αὐτοκρατορικὴ ἀστυνομία ἐπανειλημμένως ἤλλαξε τὸν τόπον τῆς φυλακίσεώς του.

Τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ ἀνωτέρου κλήρου ἀπεδοκίμασε τὴν ἐπανάστασιν ταύτην καὶ ἐξηκολούθησε νὰ ἀναγνωρίζῃ τὸν Φώτιον, ὡς νόμιμον Πατριάρχην. Μία σύνοδος συνεκλήθη εἰς τὸν ναὸν τῶν Δώδεκα Ἀποστόλων, διὰ νὰ παύσῃ καὶ ἀφορίσῃ τοὺς κυριωτέρους ταραξίας. Διὰ νὰ ἀποφύγῃ ὅπως ὁ Ἰγνάτιος ἀναγνωρισθῇ ὡς νόμιμος Πατριάρχης, ἡ σύνοδος αὕτη ἐκήρυξε τὸν προηγούμενον διορισμόν του ὡς παράνομον. Μάλιστα φαίνεται ὅτι ἐπωφελήθη καὶ τῆς εὐκαιρίας ταύτης, διὰ νὰ βεβαιώσῃ ὅτι καὶ ἡ πρώτη αὐτοῦ ἀνάρρησις εἰς τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον δὲν ἦτο κανονική, ὡς μὴ προκύψασα δι' ἐκλογῆς ὑπὸ συνόδου—ὅπως ἡ τοῦ Φωτίου—ἀλλὰ εἰς ἁπλοῦς διορισμὸς τῆς αὐτοκρατείρας, ἀντίθετος πρὸς τοὺς κανόνας τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Βυζαντίου. Ὅθεν οἱ ὀπαδοί του οὐδὲν δικαίωμα ἐκέκτηντο, ἵνα ἀναγνωρίζωσιν αὐτὸν ὡς Πατριάρχην. Μία τοιαύτη δήλωσις ἐξισοῦτο πρὸς παῦσιν.

Εἶνε δύσκολον νὰ γνωρίζῃ τις, ἐὰν ὁ Ἰγνάτιος συνῄνεσεν εἰς τὴν ταραχὴν ταύτην. Μία λεπτομέρεια τοῦ οὕτω καλουμένου «***Βίου τοῦ Ἰγνατίου***», ὑπὸ Νικήτα τοῦ Παφλαγῶνος, (ἔργον, ὅπερ ἐν τῇ πραγματικότητι δὲν εἶνε βιογραφία, ἀλλὰ εἷς ἐκκλησιαστικο-πολιτικὸς λίβελλος) φαίνεται νὰ ὑποβάλλῃ τὴν ἰδέαν ὅτι ὁ Ἰγνάτιος οὐδεμίαν εἶχεν εὐθύνην εἰς τὰς ταραχὰς ταύτας καὶ ὅτι φανατικοὶ αὐτοκαλούμενοι θαυμασταί του

κατεχράσθησαν τοῦ ὀνόματος καὶ τοῦ γοήτρου του. Πλὴν εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν, ὡς καὶ ἐν ἄλλαις εὐκαιρίαις, ὁ Ἰγνάτιος δὲν εἶχεν ἐπαρκῆ συνείδησιν τῆς πραγματικῆς καταστάσεως καὶ ἀφῆκε τὰ πράγματα νὰ ἀκολουθήσωσι τὴν ροῦν αὐτῶν.

Ἡ κατάστασις αὕτη τῆς ταραχῆς διήρκεσε πολλοὺς μῆνας. Μόλις κατὰ τὸ τέλος τοῦ θέρους τοῦ 859 ἐκόπασε καὶ ἀνεφάνη αὖθις ἡ εἰρήνη. Καὶ τότε μόνον ἠδυνήθη ὁ Φώτιος, κατὰ τὸ ἔθος, νὰ στείλῃ τῷ Πάπᾳ τὴν συνοδικὴν αὐτοῦ ἐπιστολήν. Ἦτο ἤδη κατὰ τὴν ἄνοιξιν τοῦ 860. Ὁ νέος αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ ἐξέθεσε τῷ Πάπᾳ, εἰς ἰδιωτικὸν διάγγελμα, τὰ γεγονότα τοῦ προηγουμένου ἔτους καὶ τὴν παραίτησιν τοῦ Ἰγνατίου, προσκαλῶν αὐτὸν νὰ ἀποστείλῃ ἀντιπροσώπους εἰς τὴν σύνοδον, ἥτις θὰ συνεκαλεῖτο ἐν Κων]πόλει διὰ νὰ ἐκκαθαρίσῃ, ἐπὶ τέλους, τὴν εἰκονοκλαστικὴν αἵρεσιν. Καὶ αὕτη ἦτο ἡ πρώτη φορά, καθ' ἣν ὁ Φώτιος ἦλθεν εἰς σχέσεις μετὰ τῆς Παπικῆς ἕδρας.

Ἱστορικοί τινες ἐμέμφθησαν αὐτόν, ὡς συντάξαντα τὴν συνοδικὴν ταύτην ἐπιστολήν, χρησιμοποιῶν ἀορίστους ἐκφράσεις. Δὲν ἔκαμνεν ἐν αὐτῇ παρὰ ἐλαφρὸν ὑπαινιγμὸν διὰ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Ἰγνατίου καὶ διὰ τὴν σύγκλησιν μιᾶς νέας συνόδου, ἀπέφευγε δὲ νὰ παρακαλέσῃ τὸν Πάπαν ἵνα ἀναγνωρίσῃ αὐτὸν ὡς νόμιμον Πατριάρχην.

Πλὴν πᾶσαι αἱ μομφαὶ αὗται στεροῦνται βάσεως. Ὁ Φώτιος συνεμορφώθη ἁπλῶς εἰς τὸ ἀπ' αἰώνων ἔθος τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Οὐδεὶς Πατριάρχης οὐδέποτε εἶχε ζητήσῃ ἀπὸ τὸν Πάπαν εἰς τὴν συνοδικήν του ἐπιστολήν, νὰ ἐπικυρώσῃ τὴν ἐκλογήν του. Αἱ ἐκλογαί, πατριαρχικαὶ καὶ ἐπισκοπικαί, ἐθεωροῦντο πάντοτε ὡς μία ὑπόθεσις ἐσωτερική, μὴ ἀφορῶσα εἰμὴ μόνον τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸν αὐτοκράτορα. Καὶ ἡ Ἐκκλησία αὕτη ἐφάνη πάντοτε πολὺ ζηλότυπος εἰς τὴν ἀνεξαρτησίαν της ἐπὶ ζητημάτων τάξεως. Ἀνῆκε τῷ αὐτοκράτορι μᾶλλον καὶ οὐχὶ τῷ Φωτίῳ νὰ ἐξηγήσῃ εἰς τὸν Πάπαν τὰς ταραχάς, αἱ ὁποῖαι ἠκολούθησαν τὴν παραίτησιν καὶ τὴν παῦσιν τοῦ Ἰγνατίου καὶ αἱ ὁποῖαι εἶχον λάβῃ πολιτικὸν χαρακτῆρα. Ἤδη ἀπὸ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, ἡ σύγκλησις τῶν συνόδων ἦτο προνόμιον τῶν αὐτοκρατόρων, προνόμιον ἐπὶ τοῦ ὁποίου οὔτε ὁ Πατριάρχης οὔτε ὁ Πάπας εἶχόν τι νὰ ὑποβλέπωσι. Δὲν πρέπει δὲ νὰ κρίνηται τὸ ζήτημα τοῦτο ἀπὸ τῆς νεωτέρας ἰδικῆς μας ἀπόψεως, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῶν βυζαντινῶν τοῦ IX αἰῶνος. 5)

5) — Ἐξήτασα τὸ θέμα τοῦτο διὰ μακρῶν εἰς μίαν διάλεξιν (De auctoriate civili in conciliis œcumenicis) εἰς τὸ Congressus Vilebradensis Olomucii (1933) καὶ ἐν Σορβόννῃ τὸ 1940. Ἐλπίζω νὰ ἐπιληφθῶ τούτου, μετ' ἄλλων ζητημάτων σχετικῶν πρὸς τὴν Α΄ Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, εἰς μίαν μελέτην εἰδικήν. Δέον νὰ σημειωθῇ ὅτι οὐδὲν ἐκ τῶν ἱστορικῶν γεγονότων τούτων φέρει ζημίαν εἰς τὰ δικαιώματα τῆς **Ἁγίας Ἕδρας.**

Γνωρίζομεν ἀρκετὰ καλὰ τὰς ἰδέας Νικολάου τοῦ Ι ἐπὶ τῆς παπωσύνης. Εἶνε ἀναμφιβόλως εἷς ἐκ τῶν μεγαλειτέρων Παπῶν τοῦ ἄνω μεσαίωνος, καὶ ὅλη ἡ ἐξέλιξις τοῦ παπικοῦ κύρους, ἐν τῇ μακρᾷ σειρᾷ τῶν ἑπομένων αἰώνων, συνδεέται πρὸς τὰς πράξεις αὐτοῦ. Τὰ συγγράμματα αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ μεγαλείου τοῦ παπικοῦ θεσμοῦ ἔσχον μίαν ἐπίδρασιν ἄνευ προηγουμένου ἐπὶ τῶν θεολόγων καὶ κανονιλόγων τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὸν μεσαίωνα. Ὡς Πάπας ὁ Νικόλαος εἶνε μία μεγάλη καὶ εὐγενὴς φυσιογνωμία. Ἐπέτυχε νὰ ὑποτάξῃ πλήρως ἅπασαν τὴν Ἱεραρχίαν τῆς Δύσεως καὶ νὰ θραύσῃ πάντα μάταιον πόθον ἀνεξαρτησίας εἰς τὴν ἰσχυρὰν γαλλικὴν Ἐκκλησίαν. Οὐδὲν τὸ ἐκπληκτικὸν λοιπόν, ἐὰν ἐζήτησε νὰ λάβῃ ἀνὰ χεῖρας, κατὰ παρόμοιον τρόπον, καὶ τὰ ζητήματα τῆς Ἀνατολῆς.

Εἰς τὴν ἀπάντησίν του πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Μιχαὴλ τὸν ΙΙΙ, ὁ Νικόλαος ἤρχιζε μετὰ δυνάμεως νὰ βεβαιώνῃ τὰ δίκαια τοῦ Πέτρου. Ἰσχυρίζετο ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ συμβουλεύωνται τὴν Ρώμην, ἐφ' ὅσον οἱ Πατέρες εἶχον ὁρίσῃ ὅτι οὐδὲν συζητήσιμον θέμα ἠδύνατο νὰ λυθῇ ὁριστικῶς ἄνευ τῆς γνώμης της. Τοιοῦτοι διισχυρισμοὶ φαίνονται εἰς ἡμᾶς ἀρκετὰ ἀόριστοι καὶ θὰ προετίμα τις νὰ ἔχῃ περισσοτέρας ἀκριβολογίας ἀναφορικῶς πρὸς μίαν τοιαύτην ἀπόφασιν [6]), οὐχ ἧττον ὅμως ἐκφράζουσι τὰς ἀξιώσεις τοῦ δραστηρίου τούτου Πάπα. Ἡ ἔνστασις αὐτοῦ, ὅτι ὁ Φώτιος ἦτο ἁπλοῦς λαϊκός, ὅτε ἐξελέγη, δὲν εἶνε ἀρκούντως σοβαρά. Ἠρνήθη, ἐν τούτοις, νὰ ἀναγνωρίσῃ τὸν νέον Πατριάρχην ἕως ὅτου οἱ ἀντιπρόσωποι αὐτοῦ προβῶσιν εἰς ἔρευναν καὶ ἀναφέρωσιν εἰς αὐτὸν τὰ τῆς ἐρεύνης.

Ἡ ἀπάντησις αὕτη τοῦ Νικολάου πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα, ὡς καὶ ἡ πρὸς τὴν συνοδικὴν ἐπιστολὴν τοῦ Φωτίου, δὲν ἔκλειον τὴν θύραν πρὸς πᾶσαν δυνατότητα συμφωνίας. Δυνάμεθα μάλιστα νὰ διακρίνωμεν τὸ ἀντίτιμον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὁ Πάπας ἐστήριζε τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ Φωτίου: ἐζήτει ἀπὸ τὸν Αὐτοκράτορα νὰ ἀποδόσῃ τὴν Ἰλλυρίαν καὶ τὴν Σικελίαν εἰς τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Ρώμης. Ἡ Κωνσταντινούπολις διεψεύσθη εἰς τὰς ἐλπίδας της διὰ τῆς ἀπαντήσεως ταύτης. Διὰ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀνατολῆς ἡ περίπτωσις τοῦ Ἰγνατίου ἦτο ὁριστικῶς διηυθετημένη. Ὁ Αὐτοκράτωρ καὶ ὁ Πατριάρχης δὲν ἠδύναντο οὔτε νὰ ἐκχωρίσωσι τὰς δύο ἀπαιτηθείσας ἐπαρχίας, οὔτε νὰ δεχθῶσι ἁπλῶς καὶ καθαρῶς τὴν παπικὴν ἐπέμβασιν εἰς πράγματα, τὰ ὁποῖα ἐθεώρουν ὡς ἐξαρτώμενα μόνον ἐκ τῆς πειθαρχικῆς ἐξουσίας τῆς Ἐκκλησίας αὐτῶν. Ἀφ' ἑτέρου ἐφοβοῦντο νέας δυσκολίας μετὰ τῆς Ρώμης, αἱ ὁποῖαι ἠδύναντο ἄλλωστε νὰ ἐπιφέρωσι

---

6) — Πρβλ. ὅτι ὁ Parels, ἐκδότης τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Νικολάου, **λέγει ἀναφορικῶς** (Monumenta Germaniae Historiae, Epistolae, vol. VI, σελ. **434**).

πολιτικὰς ἐπιπλοκὰς ἐν Βυζαντίῳ. Πάντως ἐπεθύμουν νὰ φθάσωσι εἰς ἕνα συμβιβασμόν.

'Από ἰδικῆς των πλευρᾶς, οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Πάπα, εὑρεθέντες ἅπαξ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὑπελόγισαν ὅτι ἡ κατάστασις ἦτο πλέον συγκεχυμένη παρ' ὅ,τι ἐφαίνετο ἐκ Ρώμης καὶ ὅτι ἡ ἀντίδρασις πρὸς τὴν Κυβέρνησιν καὶ τὸν νέον Πατριάρχην δὲν ἦτό τι, τὸ ὁποῖον ἠδύνατο νὰ μὴ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν. Εἶδον ὅτι τὸ καλλίτερον διὰ τὸν Παπισμὸν ἦτο νὰ δεχθῇ ἁπλῶς τὴν νέαν κατάστασιν καὶ νὰ ἐπιτύχῃ ἐκ τοῦ Πατριάρχου παραχωρήσεις, ὅσον τὸ δυνατὸν περισσοτέρας. 'Αλλ' ἐγνώριζον ὡσαύτως καὶ τὸν Κύριόν των καὶ δὲν ἤθελον νὰ ὑπερβῶσι τὰς διαταγάς του.

Ὅταν ἐξετάζωμεν τὰ ὀλίγα τινὰ μνημεῖα, τὰ ὁποῖα περιγράφουσι τὴν περίπλοκον ταύτην κατάστασιν, ἀντιλαμβανόμεθα ὅτι αἱ διαπραγματεύσεις μεταξὺ τῶν παπικῶν ἀπεσταλμένων καὶ τῶν Βυζαντινῶν εἶχον ἀνάγκην πολλῶν μηνῶν. Ὁ Αὐτοκράτωρ καὶ ὁ θεῖος αὐτοῦ Βάρδας εἶχον ἀποφασίσῃ νὰ κάμωσι μίαν παραχώρησιν πρὸς τὸν Πάπαν. Οἱ Βυζαντινοὶ δὲν ἠδύναντο νὰ ἀποδεχθῶσιν ὅτι ἡ ἀπαίτησις αὐτοῦ περὶ ἐπανεξετάσεως τῆς ὑποθέσεως τοῦ 'Ιγνατίου ἦτο σύμφωνος πρὸς τὴν πρᾶξιν καὶ τὰ δίκαια τῆς 'Εκκλησίας αὐτῶν. Ἦσαν ἕτοιμοι νὰ ὑποχωρήσωσι, ἀλλ' ὑπὸ ἕνα ὅρον. Ἡ Κυβέρνησις καὶ ἡ 'Εκκλησία παρεδέχοντο οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Πάπα νὰ ἐπανεξετάσωσι καὶ νὰ κρίνωσι τὴν δίκην τοῦ 'Ιγνατίου, ἀλλ' ἐπὶ τόπου καὶ ἄνευ ἀναφορᾶς πρὸς τὸν Πάπαν. Οἱ ἀντιπρόσωποι ἐδήλουν ὅτι ὁ Πάπας ἐπεφύλασσεν εἰς ἑαυτὸν τὴν ὁριστικὴν ἀπόφασιν καὶ ὅτι δὲν ἠδύναντο νὰ ἀνυπακούσωσιν εἰς αὐτόν.

Εἰς τοῦτο τὸ σημεῖον τῶν διαπραγματεύσεων ὁ Αὐτοκράτωρ ἐδήλωσεν ἐπισήμως: «ἐάν σεῖς δὲν κάμνητε εἰς ἡμᾶς τὴν παραχώρησιν ταύτην, δὲν θὰ ὑπάρξῃ οὔτε κρίσις, οὔτε σύνοδος καὶ θὰ ἐπανακάμψητε εἰς Ρώμην μὲ κενὰς τὰς χεῖρας». Οἱ δύο ἀντιπρόσωποι, ὁ Ζαχαρίας καὶ ὁ Ροδάλδος, ἦσαν καλοὶ κανονολόγοι καὶ κατενόησαν καλῶς ὅτι θὰ ἦτο λάθος νὰ ἀπωλέσωσι μίαν τοιαύτην εὐκαιρίαν: νὰ δικάσωσι, δηλ., καὶ νὰ καταδικάσωσι, ἐν ὀνόματι τοῦ Πάπα, Πατριάρχην τῆς Βυζαντινῆς 'Εκκλησίας. Οὕτω καὶ ὑπεχώρησαν πρὸ τοῦ Αὐτοκράτορος καὶ ἀνήγγειλαν ὅτι ἀπεδέχοντο νὰ ἐκφέρωσι τὴν κρίσιν ἐνώπιον τῆς συνόδου. Ἤλπιζον ὅτι ὁ Πάπας θὰ ἐπεδοκίμαζε τὴν παράβασιν ταύτην τῶν διαταγῶν αὐτοῦ, ὅταν θὰ ἔβλεπεν ὅτι ἐξησφάλισαν εἰς αὐτὸν ἓν τοιοῦτον ἀποτέλεσμα: τὴν ὑποταγὴν τῆς Βυζαντινῆς 'Εκκλησίας εἰς τὴν κρίσιν τῶν ἐκπροσώπων αὐτοῦ.

Συνῳδᾷ τῷ ἔθει τῆς Πατριαρχικῆς 'Αρχιγραμματείας, τῆς συμφωνίας ταύτης ὁρισθείσης, αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ Πάπα δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ ἀναγνωσθῶσιν ἐπὶ συνόδου, οὕτως ὡς οἱ ἀντιπρόσωποι ἔφερον αὐτὰς ἐκ Ρώμης. Ὅλα τὰ ἀποσπάσματα, τὰ ὁποῖα δὲν συνεφώνουν πλέον μὲ τὸ πνεῦμα τῆς

συμφωνίας, ἔπρεπε νὰ ἀλλάξωσι. Οὕτω, ἡ Ἀρχιγραμματεία προέβη εἰς μίαν νέαν σύνταξιν τῶν ἐπιστολῶν τούτων καὶ τὸ νέον αὐτὸ κείμενον ἀνεγνώσθη εἰς τοὺς πατέρας τῆς συνόδου. Ἀργότερον ὁ Πάπας Νικόλαος παρεπονέθη ὅτι ἐτροποποίησαν τὰς ἐπιστολὰς του ἐν ἀγνοίᾳ του. Ἐν Βυζαντίῳ ὅμως τοιαῦται ἀλλαγαὶ ἐφαίνοντο λογικαὶ καὶ ὅτι δὲν ἐπηρεάζον τὸ κῦρος τοῦ συγγραφέως τῶν ἐπιστολῶν. Οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Πάπα καὶ αἱ βυζαντιναὶ ἀρχαὶ ἐδέησε νὰ ἐξηγήσωσι διατὶ κατέληξαν εἰς τὸ νὰ ἀναγνώσωσιν ἀποσπάσματα καὶ ταῦτα εἰς τροποποιημένην ἔκδοσιν.

Δὲν πιστεύω ὅτι ὑπῆρχεν εἰς τοῦτο καὶ ὁ ἐλάχιστος δόλος ἀπὸ μέρους τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Πάπα. Οὔτε ἀπειλαί, οὔτε δῶρα τοῦ Αὐτοκράτορος ἢ τοῦ Πατριάρχου ὑπῆρξαν ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἔκαμαν αὐτοὺς νὰ ἀποφασίσωσιν οὕτως. Οἱ συνεργάται τοῦ Νικολάου δὲν ἦσαν οὔτε ὤνιοι, οὔτε εὐτελεῖς. Οἱ ἱστορικοί, οἱ ὁποῖοι θεωροῦσιν αὐτοὺς ὡς τοιούτους, λησμονοῦσιν ὅτι ὑβρίζουσι τοιουτοτρόπως τὸν ρωμαϊκὸν Κλῆρον τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Οὐδεμίαν ἔχουσιν ἀπόδειξιν πρὸς στήριξιν τῶν διισχυρισμῶν των καὶ δὲν δύνανται νὰ προσαγάγωσι ὡς μαρτυρίας οὐδέν, εἰμὴ μόνον φήμας, διαδιδομένας ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τοῦ Φωτίου. Καὶ αὐτὸς ὁ Πάπας, ὅταν ἀργότερον κατεδίκασεν αὐτούς, δὲν ἤγειρε κατ' αὐτῶν οὐδεμίαν τοιαύτην κατηγορίαν. Εἶδον οὗτοι τὴν κατάστασιν τοιαύτην, οἵα παρουσιάζετο, καὶ ἐνόμισαν ὅτι κάμνωσι τὸ καλλίτερον διὰ τὰ συμφέροντα τῆς Παπωσύνης.

(Τὸ τέλος εἰς τὸ προσεχές).

Μετάφρ.: ΔΙΑΚ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

Η ΠΕΡΙ ΙΕΡΑΣ ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΕΩΣ ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΠΡΩΤΟΣΥΓΚΕΛΛΙΑΣ.

Γενομένης ἐκκλησιαστικῶς εὐρυτέρας σκέψεως, ὅπως τονωθῇ παρὰ τῷ χριστωνύμῳ πληρώματι ἡ εὐλάβεια καὶ προσοχὴ πρὸς τὸ μυστήριον τῆς Ἱερᾶς Ἐξομολογήσεως, ὡς ἀπαραιτήτου καὶ βασικῆς τῆς κατὰ Χριστὸν πνευματικῆς ζωῆς προϋποθέσεως, καὶ πάντοτε μέν, μάλιστα δὲ κατὰ τὰς παραμονὰς τῶν τακτῶν πρὸς θείαν Μετάληψιν ἡμερῶν, σεπτῇ ἐντολῇ καὶ ὑποδείξει τῆς Α. Θ. Παναγιότητος καὶ κατόπιν εἰδικῆς ἐν τῇ Πατριαρχικῇ Κεντρικῇ Ἐκκλησιαστικῇ Ἐπιτροπῇ ἀποφάσεως, ἡ Μεγάλη Πρωτοσυγκελλία ἀπέλυσεν Ἐγκύκλιον, ἀποσκοποῦσα ἵνα ἐξάρῃ τὴν κατ' ἐξοχὴν ἱερότητα τοῦ Μυστηρίου καὶ συστήσῃ τοῦτο τοῖς Χριστιανοῖς εἰς ἐπιτέλεσιν, δίδουσα ἅμα καὶ σχετικὰς ὁδηγίας πρὸς καλλιτέραν ὀργάνωσιν τούτου.

Ἡ τὸν οὕτως ἱερόν, ἀπό τε δογματικῆς καὶ ἠθικῆς ἀπόψεως, χαρακτῆρα τῆς ἱερᾶς Ἐξομολογήσεως τονίζουσα Ἐγκύκλιος τῆς Μεγάλης Πρωτοσυγκελλίας, ἀπολυθεῖσα λίαν ἐπικαίρως, τὰς παραμονὰς τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος τῶν Ἁγίων Παθῶν, ἀνεγνώσθη ἀπ' ἄμβωνος ἐν ἅπασι τοῖς ἱεροῖς Ναοῖς τῆς Ἁγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς, κατὰ τὴν θείαν λειτουργίαν τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων, 17ης Ἀπριλίου ἐ. ἔ., ἐγένοντο δὲ ἐπ' αὐτῆς ἰδιαίτεραι ἐπεξηγηματικαὶ ὁμιλίαι ἀπὸ μέρους τῶν προϊσταμένων καὶ τῶν ἱεροκηρύκων τῶν ἱερῶν Ναῶν.

Κατωτέρω καταχωρίζεται ἡ περὶ τοῦ Μυστηρίου τῆς ἱερᾶς Ἐξομολογήσεως Ἐγκύκλιος αὕτη τῆς Μεγάλης Πρωτοσυγκελλίας.

ΑΡΙΘ. { ΠΡΩΤ. 410
ΓΡΑΦ. 114

Τοῖς εὐλαβεστάτοις ἱερατικῶς προϊσταμένοις καὶ τοῖς εὐσεβέσι χριστιανοῖς τῆς Ἁγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλη Τεσσαρακοστή, ἡ καθιερωθεῖσα πρὸς μετάνοιαν καὶ ἁγιασμὸν τῶν πιστῶν, ἐγγίζει πρὸς τὸ τέρμα αὐτῆς, καὶ ἀπὸ τῆς αὔριον ἄρχεται ἡ Ἑβδομὰς τῶν Παθῶν τοῦ Κυρίου, καθ' ἣν καὶ δὴ κατὰ τὴν Ἁγίαν καὶ Μεγάλην Πέμπτην, εἴθισται νὰ προσέρχωνται οἱ εὐσεβεῖς χριστιανοὶ εἰς μετάληψιν τοῦ ἀχράντου σώματος καὶ τιμίου αἵματος τοῦ Κυρίου ἐν τῷ μυστηρίῳ τῆς Θείας Εὐχαριστίας.

Οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοί, τέκνα πιστὰ τῆς Ἁγίας Ὀρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας, πρὶν ἢ προσέλθωσιν ἐνώπιον τοῦ Θυσιαστηρίου, ὀφείλουσι τακτικῶς καὶ ἀνελλιπῶς νὰ ἐκπληρώσωσι τὰ ὑπὸ τῆς ταμιούχου τῆς δικαιούσης καὶ ἁγιαζούσης χάριτος Ἐκκλησίας ὁρισθέντα ἱερὰ καθήκοντα, εἰδότες, ὅτι πᾶσα ἐν προκειμένῳ παράλειψις δύναται ἵνα παρεμποδίσῃ τὴν τῆς ψυχῆς αὐτῶν σωτηρίαν.

Ὅθεν, ἀπευθύνομεν, σεπτῇ τοῦ Παναγιωτάτου καὶ Σεβασμιωτάτου ἡμῶν Αὐθέντου καὶ Δεσπότου, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ Ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν Κυρίου Κυρίου Μαξίμου, τὴν παροῦσαν ἡμῶν Ἐγκύκλιον πρὸς πάντας τοὺς εὐλαβεστάτους ἱερεῖς καὶ τοὺς εὐλογημένους χριστιανοὺς τῆς Ἁγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς, συνιστῶντες ἀνελλιπῆ τῶν σχετικῶν διαγορεύσεων τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν πίστεως τήρησιν.

Οἱ πρὸς κοινωνίαν, δηλονότι, τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου προσερχόμενοι ὀρθόδοξοι χριστιανοί, ὀφείλουσι προηγουμένως νὰ προετοιμάσωσιν ἑαυτοὺς δι' εἰλικρινοῦς μετανοίας, ἐσωτερικῆς συντριβῆς τῆς ψυχῆς αὐτῶν ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις ἁμαρτήμασι, συνδεομένης πάντοτε μετὰ σταθερᾶς ἀποφάσεως πρὸς βελτίωσιν καὶ διόρθωσιν, ἅμα δὲ καὶ διὰ τῆς ἱερᾶς Ἐξομολογήσεως, τουτ' ἔστι τῆς ἐξαγορεύσεως, μετὰ θλίψεως καὶ ὀδύνης, τῶν πλημμελημάτων αὐτῶν πρὸ τοῦ πνευματικοῦ. Ἡ ἐξομολόγησις ἀποτελεῖ βαθεῖαν ψυχολογικὴν ἀνάγκην καὶ καθῆκον τοῦ πιστοῦ ἐκ τῶν μάλιστα ἀναγκαίων καὶ σωτηριωδῶν, καθόσον, διὰ νὰ ἀσκήσῃ ὁ πνευματικὸς τὴν δοθεῖσαν εἰς αὐτὸν παρὰ τοῦ Κυρίου ἐξουσίαν τῆς λύσεως τῶν ἁμαρτιῶν καὶ ἀκολούθως νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν Θείαν Μετάληψιν, δέον προηγουμένως νὰ γνωρίσῃ τὰ ἁμαρτήματα τῶν μετανοούντων καὶ τὴν διάθεσιν αὐτῶν. Ἡ προσέλευσις ἐνώπιον τοῦ πνευματικοῦ, πρὸς ἐξομολόγησιν, δύναται νὰ γίνηται καὶ ἡμέρας τινὰς πρὸ τῆς Θείας Κοινωνίας, οὐχὶ καλῶς δὲ ποιοῦσιν ὅσοι ἐκ τῶν χριστιανῶν, εὐσεβεῖς κατὰ τὰ ἄλλα, ἀναμένουσιν ὅπως ἐξομολογηθῶσι μόλις τὴν προτεραίαν, πολλάκις δὲ καὶ αὐτὴν τὴν ἡμέραν καὶ ὥραν τῆς προσελεύσεως εἰς τὴν Θείαν Μετάληψιν. Οἱ χριστιανοὶ οὗτοι, ἔνθεν μὲν ἐξαναγκάζουσι τὸν πνευματικὸν ἐν μικρῷ χρονικῷ διαστήματι νὰ ἐξομολογήσῃ οὐ μικρὸν ἀριθμὸν χριστιανῶν, ταὐτοχρόνως προσερχομένων, καὶ ταλαιπωροῦσιν αὐτόν, μὴ δυνάμενον νὰ διατηρήσῃ τὴν ψυχικὴν αὐτοῦ γαλήνην καὶ κατὰ τὰ ὀλίγα λεπτά, ἅτινα ἀφιεροῖ δι' ἕνα ἕκαστον τῶν πιστῶν, ἑτέρωθεν δὲ συντελοῦσιν ὥστε νὰ ἐπιτελῇ οὗτος παρέργως μυστήριον ἐκ τῶν μάλιστα ἀναγκαίων εἰς τὴν πνευματικὴν ζωὴν τῶν χριστιανῶν, ὡς ἐπιστρέφον εἰς τὸν ἁμαρτωλὸν τὴν διὰ βαρέων ἁμαρτημάτων φυγαδευθεῖσαν ἀπ' αὐτοῦ Θείαν Χάριν καὶ ἀνασυνδέον τοῦτον καὶ αὖθις μετὰ τοῦ Θεοῦ, δι' ἀναγνώσεως, πολλάκις, μόνον τῆς συγχωρητικῆς εὐχῆς ἐπὶ

πλειόνων χριστιανῶν. Ἡ ἀντικατάστασις οὕτω τῆς κατ' ἰδίαν ἐξομολογήσεως διὰ τῆς ὁμαδικῆς τοιαύτης, ἀποτελεῖ κατάργησιν τῆς ἐξομολογήσεως, ὡς μὴ γινομένης κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν καὶ τὸ ποιμαντορικὸν πνεῦμα, καταργουμένης δὲ τῆς ἐξομολογήσεως οἱ μεταλαμβάνοντες «κρῖμα ἑαυτοῖς ἐσθίουσι καὶ πίνουσι», κατὰ τοὺς ἀποστολικοὺς λόγους, «μὴ διακρίνοντες τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου».

Τούτου ἕνεκα καὶ πρὸς θεραπείαν ἅμα τῆς ὅπως ποτὲ ἐμφιλοχωρησάσης καὶ παρ' ἡμῖν κακῆς συνηθείας τοῦ ποιεῖσθαι τὴν ἱερὰν ἐξομολόγησιν ὑπὸ τοῦ ἱερουργοῦντος ἱερέως ὁμαδικῶς, μετὰ τὸ πέρας τῆς θείας λειτουργίας καὶ ἀμέσως πρὸ τῆς Θείας Μεταλήψεως, γνωρίζομεν, σεπτῇ ἐντολῇ, τοῖς εὐλαβεστάτοις ἱερεῦσιν, ὅτι ἀπὸ τοῦδε καὶ ἑξῆς αὐστηρῶς ἀπαγορεύεται ἡ ἐλλειπὴς τέλεσις τοῦ μυστηρίου τῆς ἱερᾶς μετανοίας.

Εἴητε ἐν Κυρίῳ ὑγιαίνοντες.

Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, τῇ ια' Ἀπριλίου 1946.

† Ὁ Μέγας Πρωτοσύγκελλος **Μάξιμος.**

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΜΗΝΟΣ ΑΠΡΙΛΙΟΥ

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ

Η Μεγάλη Ἑβδομὰς ἐν τοῖς Πατριαρχείοις.

— Ἐν ἀτμοσφαίρᾳ ἐκτάκτως κατανυκτικῇ καὶ ἐν κοσμοσυρροῇ μεγάλῃ τῶν εὐλαβῶν χριστιανῶν διεξήχθησαν ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Ναῷ αἱ ἱεραὶ ἀκολουθίαι τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Ἑβδομάδος, εἰς ἃς ἡ Α. Θ. Παναγιότης κατῆλθε καὶ ἐχοροστάτησεν ἀνελλιπῶς.

— Τὴν 17ην Ἀπριλίου, Κυριακὴν τῶν Βαΐων, ἐγένετο Πατριαρχικὴ καὶ Συνοδικὴ χοροστασία. Εἰς τὴν θείαν λειτουργίαν παρέστη τὸ σῶμα τῶν Ὀφφικιάλων τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, πλεῖστοι ἐκ τῶν τὰ πρῶτα φερόντων ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς κοινωνίᾳ καὶ πλῆθος λαοῦ. Τὸν θεῖον λόγον ἐκήρυξεν ὁ Ὑπογραμματεὺς τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου πανοσιολ. διάκονος κ. Ἰάκωβος.

— Εἰς τὰς ἀκολουθίας τοῦ ἱεροῦ Νυμφίου, ὡς καὶ κατὰ τὰς λειτουργίας τῶν Προηγιασμένων ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐχοροστάτησεν ἱσταμένη, κατὰ τὴν τάξιν, ἐν τῷ ἱερῷ Παραθρονίῳ.

—Τὴν 21ην Ἀπριλίου, Μεγάλην Πέμπτην, ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐχοροστάτησε κατὰ τὴν θείαν λειτουργίαν, τελεσθεῖσαν ὑπὸ τοῦ πανοσιολ. Μεγ. Πρωτοσυγκέλλου κ. Μαξίμου, τὸ δὲ ἑσπέρας, κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τῶν ἁγίων Παθῶν, ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐχοροστάτησε μετὰ τῶν σεβ. Μητροπολιτῶν Προύσης, Ἡλιουπόλεως, Χριστουπόλεως, Αἴνου, Προικοννήσου, Περγάμου καὶ Χαλδίας. Τὰ ἱερὰ Εὐαγγέλια τῶν Παθῶν ἀνεγνώσθησαν, τὸ μὲν πρῶτον ὑπὸ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, τὰ δὲ ἄλλα ὑπὸ τῶν συγχοροστατησάντων σεβ. Ἁγίων Ἀρχιερέων κατὰ σειράν, ἀκολούθως δὲ καὶ ὑπὸ τῶν πανοσιολ. Μεγ. Πρωτοσυγκέλλου, Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, Μεγ. Ἀρχιμανδρίτου, τὸ δὲ τελευταῖον ὑπὸ τοῦ πανοσιολ. Μεγ. Ἀρχιδιακόνου, ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ Ἄμβωνος.

— Τὴν 22αν Ἀπριλίου, Μεγάλην Παρασκευήν, εἰς τὴν ἀκολουθίαν τοῦ ἑσπερινοῦ, μετὰ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ἐχοροστάτησαν οἱ αὐτοὶ σεβ. Ἅγιοι Ἀρχιερεῖς. Τὸν θεῖον λόγον, καταχωριζόμενον ἀλλαχοῦ τοῦ παρόντος τεύχους, ἐκήρυξεν ὁ πανοσιολ. Μέγας Πρωτοσύγκελλος κ. Μάξιμος. Παρέστησαν πλεῖστοι ἐπίσημοι, ἐν οἷς ὁ Διευθύνων τὸ ἐνταῦθα Ἑλληνικὸν Προξενεῖον, ἐντιμότατος κ. Π. Παντερμαλῆς μετὰ τῶν ἀνωτέρων Τμηματαρχῶν τοῦ Προξενείου, πάντες οἱ Ὀφφικιάλοι τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, πρὸς δὲ καὶ πλῆθος πολὺ ἐκ τοῦ εὐσεβοῦς λαοῦ.

— Τὴν ἑσπέραν, κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ ἱεροῦ Ἐπιταφίου, μετὰ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ἐχοροστάτησαν οἱ σεβ. Μητροπολῖται Προύσης, Ἡλιουπόλεως, Χριστουπόλεως, Αἴνου, Προικοννήσου, Περγάμου καὶ Χαλδίας, τὸν δὲ Ἱερὸν Ἐπιτάφιον περιήγαγον οἱ σεβ. Μητροπολῖται Αἴνου, Προικοννήσου, Περγάμου καὶ Χαλδίας.

— Τὸ Μέγα Σάββατον τὴν θείαν λειτουργίαν, εἰς ἣν ἐχοροστάτησεν ἡ Α. Θ. Παναγιότης, ἐτέλεσε, κατὰ τὴν τάξιν, ὁ πανοσιολ. Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, ἀρχιμ. κ. Μάξιμος, διακονούμενος ὑπὸ τοῦ πανοσιολ. Ὑπογραμματέως κ. Ἰακώβου.

Τὸ Πάσχα εἰς τὰ Πατριαρχεῖα.

— Ἐν ἐκθύμῳ ἐκκλησιαστικῇ χαρᾷ καὶ μετ' ἐπιβλητικότητος θερμῆς ἅμα καὶ ἱεροπρεποῦς ἑωρτάσθη ἐν τοῖς Πατριαρχείοις ἡ Λαμπροφόρος Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου. Τοῦ Ὄρθρου καὶ τῆς Λειτουργίας τῆς Ἀναστάσεως προέστη ἡ Α. Θ. Παναγιότης, συλλειτουργούντων Αὐτῇ τῶν σεβ. Μητροπολιτῶν Προύσης, Ἡλιουπόλεως, Χριστουπόλεως, Αἴνου Προικοννήσου, Περγάμου καὶ Χαλδίας. Μετὰ τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον ἀνεγνώσθη ἀπὸ τοῦ πατριαρχικοῦ Ἄμβωνος ὑπὸ τοῦ πανοσ. Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου ἡ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ παρόντος τεύχους δημοσιευομένη Πατριαρχικὴ ἐπὶ τῷ Πάσχα Ἀπόδειξις. Μεταξὺ τῶν προσελθόντων ἐπισήμων διεκρίνοντο ὁ Διευθύνων τὸ ἐνταῦθα Ἑλληνικὸν Προξενεῖον, ἐντιμότατος κ. Π. Παντερμαλῆς, ὁ ἐντιμότατος Πρόξενος τῆς Γαλλίας μετὰ τοῦ Γραμματέως τοῦ Προξενείου καὶ πλεῖστοι ἐκ τῶν ἐντιμολ. Ὀφφικιάλων τῆς Μεγ. Ἐκκλησίας. Τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως καὶ τὴν Κυριακὴν Προσευχὴν ἀπήγγειλεν ὁ ἐξοχ. Ἄρχων Μ. Λογοθέτης κ. Κυριακὸς Γκιώκας.

— Περὶ τὴν 10.15′ ὥραν τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα ἤρξατο ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ἑσπερινοῦ τῆς Ἀναστάσεως, τὸ πρῶτον κατόπιν πενταετοῦς διακοπῆς τοῦ ἱεροῦ ἐθίμου. Περὶ τὴν 10ην ὥραν ἤρξαντο προσερχόμενοι οἱ ἐπίσημοι, μεταξὺ τῶν ὁποίων διεκρίνοντο ὁ ἐν Ἀγκύρᾳ Πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος, ἐξοχ. κ. Περ. Σκέφερης, ὁ Διευθύνων τὸ ἐνταῦθα Ἑλληνικὸν Προξενεῖον, ἐντιμ. κ. Π. Παντερμαλῆς, μετὰ τῶν Ὑποπροξένων καὶ τῶν Ἀκολούθων, ὁ Γεν. Πρόξενος τῆς Βουλγαρίας, μετὰ τῶν Ὑποπροξένων καὶ τῶν Ἀκολούθων, ὁ Γεν. Πρόξενος τῆς Σοβιετικῆς Ρωσσίας μετὰ τοῦ Στρατιωτικοῦ Ἀκολούθου, ὁ Γεν. Πρόξενος τῆς Ρουμανίας μετὰ τῶν Ἀκολούθων, οἱ Πρόξενοι Ἀγγλίας, Γαλλίας, Ἡνωμένων Πολιτειῶν καὶ Γιουγκοσλαυΐας, ἐπίσης πλεῖστοι ἐκ τῶν ἐπισήμων ἐνταῦθα Τουρκικῶν ἀρχῶν, πολλοὶ δημοσιογράφοι καὶ ἀνταποκριταὶ τοῦ τουρκικοῦ καὶ ξενογλώσσου τύπου, πρὸς δὲ καὶ οἱ Ὀφφικιάλοι τῆς Μεγ. Ἐκκλησίας, ὁ Ἄρχων Μέγας Λογοθέτης, ἐξοχ. κ. Κυριακὸς Γκιώκας, ὁ Μ. Ρήτωρ, ἐντιμολ. κ. Βλαδ. Μιρμίρογλου, ὁ Μ. Χαρτοφύλαξ ἐντιμολ. κ. Ἀχ. Μόσχος, ὁ Μ. Πρωτέκδικος, ἐντιμολ. κ. Συμ. Βαλλιᾶς, ὁ Μ. Ρεφερενδάριος, ἐντιμολ. κ. Γεώργιος Χόλλεμπαχ, ὁ Μ. Πρωτονοτάριος ἐντιμολ. κ. Ἐμμ. Φωτιάδης, ὁ Μ. Ἱερομνήμων, ἐντιμολ. κ. Σωτ. Ζώης, ὁ Χαρτουλάριος ἐντιμ. κ. Τιμ. Μουαμελετζόγλου, Καστρίνσιος ἐντιμ. κ. Γεωρ. Τζαζόπουλος καὶ Μυρεψὸς ἐντιμ. κ. Β. Αἰμιλιάδης. Πάντες οἱ παριστάμενοι ὡδηγήθησαν εἰς τὸ Ἰδιαίτερον Πατριαρχικὸν Γραφεῖον, ἔνθα ἡ Α. Θ. Παναγιότης περιεβλήθη τὸν Σάκκον τῆς Τιβεριάδος, τῶν Πατριαρχικῶν χορῶν ψαλλόντων ἐμμελῶς τὸ «Ἀναστάσεως ἡμέρα». Ἀκολούθως ἡ Α. Θ. Παναγιότης μετὰ τῶν συμπαραστάντων σεβ. Μητροπολιτῶν Προύσης, Ἡλιουπόλεως, Θεοδωρουπόλεως, Χριστουπόλεως, Αἴνου, Προικονήσου, Γάνου καὶ Χώρας, Περγάμου καὶ Χαλδίας, προπορευομένων τῶν Πατριαρχικῶν Ἐφημερίων, ἄλλου πρεσβυτερίου καὶ τῶν Πατριαρχικῶν Διακόνων, ἁπάντων ἐν πλήρει λειτουργικῇ ἀμφιέσει, κατῆλθον ἐν λιτανείᾳ εἰς τὸν πάνσεπτον Πατριαρχικὸν Ναόν, ἔνθα κατὰ τὴν ἱερὰν ἀκολουθίαν ἀνεγνώσθη, κατὰ τὸ κρατῆσαν ἔθος, τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον εἰς τὰς ἑξῆς γλώσσας: ἑλληνιστὶ ὑπὸ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ἐκ τοῦ ἱε-

ρου Συνθρόνου, τουρκιστὶ ὑπὸ τοῦ πανοσιολ. Ὑπογραμματέως τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου κ. Ἰακώβου, σλαβονιστὶ ὑπὸ τοῦ βουλγάρου διακόνου, ἱερολ. κ. Εὐαγγέλου, ρωσσιστὶ ὑπὸ τοῦ ρώσσου ἱερέως, αἰδεσ. κ. Σπυρίδωνος, σερβιστὶ ὑπὸ τοῦ αἰδεσιμολ. Μεγ. Οἰκονόμου τῆς Μεγ. Ἐκκλησίας κ. Γεωργίου, ρουμανιστὶ ὑπὸ τοῦ πανοσιολ. ἀρχιμ. κ. Ἀλεξάνδρου Καντώνη, Βουλγαριστὶ ὑπὸ τοῦ βουλγάρου διακόνου, ἱερολ. κ. Κυρίλλου, ἀγγλιστὶ ὑπὸ τοῦ πανοσιολ. Τριτεύοντος τῶν Πατριαρχικῶν Διακόνων κ. Χρυσοστόμου, γαλλιστὶ ὑπὸ τοῦ πανοσιολ. ἡγουμένου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ἐν Πριγκήπῳ, ἀρχιμ. κ. Θωμᾶ, ἀραβιστὶ ὑπὸ τοῦ πανοσιολ. ἱερομονάχου κ. Ἀλεξάνδρου Καρακάση, ἀρμενιστὶ ὑπὸ τοῦ αἰδεσ. οἰκονόμου κ. Καλλινίκου Νικολαΐδου καὶ εἶτα ἑλληνιστί, ἐκ τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἄμβωνος, ὑπὸ τοῦ πανοσιολ. Μεγ. Ἀρχιδιακόνου κ. Μελετίου. Ἀκολούθως ἡ Α. Θ. Παναγιότης, μετὰ τῆς αὐτῆς ἐκκλησιαστικῆς πομπῆς καὶ παρατάξεως, συνοδευομένη καὶ ὑπὸ πάντων τῶν παραστάντων ἐπισήμων, ἀνῆλθεν εἰς τὸ Ἰδιαίτερον Πατριαρχικὸν Γραφεῖον, ἔνθα, μετ' ἀπέκδυσιν τῶν ἱερῶν ἀμφίων, ἐδέχθη τὰ συγχαρητήρια τῶν προσελθόντων ἐπισήμων, εἰς οὓς καὶ σὺν ταῖς πατριαρχικαῖς εὐχαῖς προσεφέρθησαν πασχαλινὰ ᾠά, καταλλήλως ηὐτρεπισμένα. Τὰ κατακλύσαντα, κυριολεκτικῶς, τὸν πάνσεπτον Πατριαρχικὸν Ναὸν πλήθη τοῦ λαοῦ, παρελάσαντα καὶ ταῦτα, ἐν ἐκδήλῳ συγκινήσει, πρὸ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, ἔλαβον ἐκ τῆς χειρὸς Αὐτῆς, κατὰ τὸ εἰωθός, πασχαλινὰ ᾠά.

Αἱ ἐπὶ τῷ Πάσχα ἐπισκέψεις

Εὐθὺς μετὰ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ Ἑσπερινοῦ, ὡς καὶ πάσας τὰς ἐπιούσας ἡμέρας ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐδέχθη τὰ συγχαρητήρια πλείστων προσώπων ἐκ τῆς καθ' ἡμᾶς ἐνταῦθα ὁμογενείας καὶ ἐκ τῶν ξένων, πρὸς δὲ τὰ συγχαρητήρια τοῦ Σώματος τῶν ἐντιμολ. Ὀφφικιάλων τῆς Μεγ. Ἐκκλησίας, τῶν Κληρικῶν καὶ Λαϊκῶν Ὑπαλλήλων τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς, τὴν δὲ Δευτέραν τῆς Διακαινησίμου, τὰ τοῦ Καθηγητικοῦ Συλλόγου τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς, προσελθόντος ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Σχολάρχου αὐτῆς, σεβ. Μητροπολίτου Νεοκαισαρείας κ. Χρυσοστόμου. Ὡσαύτως ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐδέξατο καὶ τὰ συγχαρητήρια τῶν προϊσταμένων τῶν ἐνταῦθα φίλων Ἐκκλησιῶν, ἀντιλλάγησαν δὲ συγχαρητήρια τηλεγραφήματα μετὰ τῶν Μακαριωτάτων Πατριαρχῶν, τῶν Προέδρων τῶν Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, καὶ τῶν Ἀρχηγῶν τῶν φίλων Ἐκκλησιῶν.

Ἡ Πατριαρχικὴ καὶ Συνοδικὴ Λειτουργία ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τοῦ Ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου, ὑπὲρ τῶν ἐν Ἀμερικῇ Ὀρθοδόξων.

Τῇ 23ῃ Ἀπριλίου, ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τοῦ Ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου, πανηγυρίζοντος τοῦ πανσέπτου Πατριαρχικοῦ Ναοῦ, ἐτελέσθη ἡ εἰθισμένη Πατριαρχικὴ καὶ Συνοδικὴ Λειτουργία. Κατὰ ταύτην, τελουμένην, κατὰ τὸ κρατῆσαν ἀπὸ ἐτῶν ἔθος, καὶ ὑπὲρ τῶν ἐν Ἀμερικῇ Ὀρθοδόξων, ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐμνημόνευσε, κατὰ τὴν Μεγάλην Εἴσοδον, τῶν ἐκεῖσε τέκνων τῆς Ἁγίας ἡμῶν Μεγάλης Ἐκκλησίας. Μετὰ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος συνελειτούργησαν οἱ σεβ. Μητροπολῖται Προύσης, Πριγκηποννήσων, Εἰρηνουπόλεως, Χριστουπόλεως, Αἴνου, Προικονήσου καὶ Χαλδίας, παρῆσαν δὲ οἱ Ὀφφικιάλοι τῆς Μεγ. Ἐκκλησίας, πλεῖστοι ἐπίσημοι καὶ ἄφθονον ἐκκλησίασμα.

Πάνσεπτος Πατριαρχικὸς Ναός.

— Τὴν Παρασκευήν, 5ην Ἀπριλίου, κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ Ἀκαθίστου Ὕμνου ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐχοροστάτησεν ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ, μετὰ τῶν σεβ. Μητροπολιτῶν Ἡ-

λιουπόλεως, Αἴνου, Προικονήσου, Γάνου καὶ Χώρας, Περγάμου καὶ Χαλδίας.

— Ὡσαύτως ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐχοροστάτησεν ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ κατὰ τὴν Ε΄ Κυριακὴν τῶν Νηστειῶν, 9ην Ἀπριλίου, καθ' ἣν τὸν θεῖον λόγον ἐκήρυξεν ὁ πανοσιολ. ἀρχιμ. κ. Νικόλαος Κουτρουμπῆς.

— Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐχοροστάτησεν ὁμοίως ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ Παραθρονίου καὶ καθ' ἁπάσας τὰς ἱερὰς λειτουργίας τῶν Προηγιασμένων.

Αἱ χοροστασίαι τῆς Α. Θ. Παναγιότητος εἰς τοὺς Ναοὺς τῆς Ἁγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης, ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ Αὐτῆς ὅπως πατρικῶς ἐπισκεφθῇ καὶ εὐλογήσῃ καὶ ἐκ τοῦ σύνεγγυς τοὺς χριστιανοὺς τῶν κατὰ τόπους ἱερῶν κοινοτήτων, τῶν ἀπαρτιζουσῶν τὸ ἀμεσώτερον ποίμνιον Αὐτῆς, ἤρξατο τῶν ἐν τοῖς ἱεροῖς Ναοῖς τῆς Ἁγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς χοροστασιῶν Αὐτῆς ἐκ τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου, Καθεδρικοῦ Ναοῦ τῆς μεγαλωνύμου Κοινότητος Σταυροδρομίου. Εἰς τὴν χοροστασίαν ταύτην, τελεσθεῖσαν τὴν Κυριακὴν τοῦ Θωμᾶ, 28ην Ἀπριλίου, ἡ Α. Θ. Παναγιότης προσῆλθε μεθ' ἁπάσης τῆς Ἀκολουθίας Αὐτῆς, γενομένη δὲ τιμητικώτατα δεκτὴ ἐν τῷ προαυλίῳ τοῦ ναοῦ ὑπὸ τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Εἰρηνουπόλεως κ. Κωνσταντίνου, ἀρχιερατικῶς Προϊσταμενεύοντος τῆς Κοινότητος Σταυροδρομίου καὶ ὑπὸ ἁπάντων τῶν μελῶν τῆς Κεντρικῆς Ἐφορείας, προσελθούσης ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Προέδρου αὐτῆς, ἐντιμ. κ. Τιμολ. Ἀγαθοπούλου, πρὸς δὲ καὶ ὑπὸ τῶν μελῶν τῆς ἐκκλησιαστικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ὡς ἄνω ἱεροῦ ναοῦ, εἰσῆλθε κατ' εὐθεῖαν εἰς τὸν ἱερὸν ναόν, πληρωθέντα ἤδη ἀσφυκτικῶς ὑπὸ τοῦ συρρεύσαντος πολλοῦ κόσμου. Τὴν θείαν λειτουργίαν ἐτέλεσεν ὁ πανοσιολ. Μεγ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Καλλίνικος, διακονούμενος ὑπὸ τοῦ πανοσιολ. Δευτερεύοντος τῶν Πατριαρχικῶν Διακόνων κ. Ἰσιδώρου, τὸν δὲ θεῖον λόγον ἐκήρυξεν ὁ πανοσιολ. Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἁ. καὶ Ἱ. Συνόδου κ. Μάξιμος. Μετὰ τὸ πέρας τῆς θείας λειτουργίας καὶ τὴν διανομὴν τοῦ ἀντιδώρου, διαρκέσασαν ὑπὲρ ὥραν, ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὡδηγήθη εἰς τὴν Αἴθουσαν τῆς Ἐφορείας, ἔνθα προσεφώνησεν Αὐτὴν ὁ σεβ. Μητροπολίτης Εἰρηνουπόλεως κ. Κωνσταντῖνος, ἀρχιερατικῶς Προϊσταμενεύων τῆς Κοινότητος καὶ ἐξέφρασε τὴν χαρὰν τῆς Κοινότητος, δεχομένης τὸ πρῶτον τὴν Α. Θ. Παναγιότητα, τὸν πνευματικὸν αὐτῆς Πατέρα καὶ Δεσπότην, παρεκάλεσε δέ ἅμα Αὐτὴν ὅπως ἐπιδαψιλεύῃ ἄφθονον πάντοτε τὴν στοργικὴν Αὐτῆς μέριμναν καὶ τὰς θεοπειθεῖς εὐχὰς ὑπὲρ τῆς Μεγαλωνύμου Κοινότητος καὶ τῶν εὐσεβῶν ἐν αὐτῇ τέκνων τῆς Ἐκκλησίας.

Εἰς ταῦτα ἀπαντῶσα ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐξέφρασε τὰς εὐχαριστίας Αὐτῆς διὰ τὴν ἐπιδειχθεῖσαν πρὸς Αὐτὴν ἐξαιρετικὴν τιμὴν ἐν τῇ ὑποδοχῇ καὶ διὰ τὰ εὐλαβῆ τῶν χριστιανῶν αἰσθήματα, ἀκολούθως δὲ ἐξεδήλωσε τὴν ἱκανοποίησιν καὶ εὐαρέσκειαν Αὐτῆς διὰ τὴν καλὴν ὀργάνωσιν τῆς Κοινότητος, ἥτις μὲ τὸ ἄρτιον σῶμα τῆς Ἐντίμου Κεντρικῆς Ἐφορείας καὶ τὰς λοιπὰς Ἐντίμους Ἐφορείας καὶ Ἐπιτροπάς, πρωτοπορεῖ σήμερον ἐν ἁπάσαις ταῖς κοινοτικαῖς ἐκδηλώσεσι τῆς ἐνταῦθα ὁμογενοῦς κοινωνίας, ἐπεδαψίλευσε δὲ τελικῶς τὰς εὐχὰς καὶ εὐλογίας Αὐτῆς, εὐχηθεῖσα ὑγιείαν καὶ προκοπὴν ἐν Κυρίῳ τῇ τε Α. Σεβασμιότητι καὶ τοῖς λοιποῖς ἐντίμοις μέλεσι τῆς Κεντρικῆς Ἐφορείας καὶ τῶν λοιπῶν Ἐπιτροπῶν.

Ἀκολούθως ἡ Α. Θ. Παναγιότης, προπεμφθεῖσα καὶ αὖθις μετὰ τῶν αὐτῶν ἐξαιρετικῶν τιμῶν, ἀνεχώρησεν εἰς Φανάριον.

— Κατόπιν εἰδικῆς ἀπὸ μέρους τῆς οἰκείας Ἐκκλησιαστικῆς Ἐπιτροπῆς προσκλήσεως, ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐχοροστάτησε, προσελθοῦσα μεθ' ὅλης Αὐτῆς τῆς Ἀκολουθίας, κατὰ τὸν ἑσπερινὸν τῆς Ἁγίας Ἀργυρῆς (29 Ἀπριλίου), ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς ἐν Χάσκιοϊ.

Ἑορταὶ—συγχαρητήρια.

Τὸν ἑορτάσαντα σεβ. Μητροπολίτην Χαλκηδόνος κ. Θωμᾶν ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ἐπεσκέφθη, κομίζων τὰς Πατριαρχικὰς ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς Α. Σεβασμιότητος προσρήσεις καὶ εὐχάς, ὁ πανοσιολ. Μέγας Πρωτοσύγκελλος κ. Μάξιμος.

— Τῷ ἑορτάσαντι Ἀρχ. Ρεφερενδαρίῳ, ἐντιμ. κ. Γεωργίῳ Χόλλεμπαχ, τὰς Πατριαρχικὰς εὐχὰς διεβίβασεν ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Μάξιμος.

Ἐπισκέψεις.

— Τὴν 1ην Ἀπριλίου ἐπεσκέφθη τὴν Α. Θ. Παναγιότητα, πρὸς ὑποβολὴν συγχαρητηρίων ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ Αὐτῆς τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τῆς Μεγάλης Ἐκκλησιαστικῆς Χορωδίας, ἀπὸ μέρους τοῦ ὁποίου τὴν Α. Θ. Παναγιότητα προσεφώνησεν ὁ μουσικολ. κ. Λεων. Βεζάνης, διὰ τῶν ἑξῆς:

Παναγιώτατε,

Ἐπὶ τῇ ἐνδόξῳ ἐνθρονίσει Ὑμῶν, εἰς τὸν ἱστορικὸν καὶ ἱερώτατον Οἰκουμενικὸν Θρόνον ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Χορωδία προσερχομένη δι' ἡμῶν, τῶν ταπεινῶν ἐκπροσώπων της, ὑποβάλλει τὰ εὐλαβῆ αὐτῆς αἰσθήματα ἀφοσιώσεως καὶ σεβασμοῦ πρὸς τὴν Ὑμετέραν πάνσεπτον πνευματικὴν κορυφήν.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ, διερμηνεύοντες πόθον ἐνδόμυχον, καὶ ἐκτελοῦντες καθῆκον ἐπιτακτικόν, θὰ σκιαγραφήσωμεν δι' ὀλίγων, τὴν σύστασιν, τὸν σκοπόν καὶ τὰς μελλοντικὰς ἐπιδιώξεις τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Χορωδίας.

Ἀποτελουμένη αὕτη ἐκ 30—40 μελῶν, συνεστήθη διὰ τὴν ἀναβίωσιν, συνέχισιν καὶ διάδοσιν τοῦ ἐσχάτως κινδυνεύοντος ἀνοθεύτου καὶ σεμνοῦ βυζαντινοῦ μέλους, ὑπὸ τὴν τεχνικὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἄρχοντος Πρωτοψάλτου.

Ἂν καὶ μὴ ἀποτελοῦσα εἰσέτι ἓν ἐπισήμως ἀνεγνωρισμένον μουσικὸν συγκρότημα, διοικεῖται ἐν τούτοις ὑπὸ τεχνικῆς καὶ διοικητικῆς ἐπιτροπῆς καὶ συμφώνως πρὸς κανονισμόν, καταρτισθέντα ἐπὶ τούτῳ.

Ὡς μόνα ἐφόδια ἔχουσα μέχρι σήμερον τὴν ἱερὰν φλόγα τοῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ τὴν ἀκραιφνῆ ἀγάπην πρὸς τὴν πατρῴαν μουσικήν, ἀπὸ ἔτους σχεδὸν ἐμφανιζομένη, πάνυ ἀφιλοκερδῶς, εἰς διαφόρους ναοὺς τῆς Πόλεώς μας, διεδραμάτισε καὶ μικρόν τινα ρόλον φιλογενῆ καὶ φιλάνθρωπον, περιαγαγοῦσα ἐκτάκτους δίσκους ὑπὲρ τῶν ὀρφανῶν, τῶν συσσιτίων καὶ διαφόρων ἄλλων εὐαγῶν καθιδρυμάτων.

Διὰ τῆς τακτικῆς ταύτης, ἐκτιμηθεῖσα καὶ ἐξυψωθεῖσα δεόντως πρὸ τῶν ὀμμάτων τοῦ φιλοχρίστου πληρώματος, ἐθεωρήθη ἀξιοπρεπὲς καὶ δίκαιον ὑπὸ τῶν ἰθυνόντων αὐτήν, ὅπως ληφθῇ καὶ σχετική τις μέριμνα διὰ τὴν ὑλικὴν ἐνίσχυσιν ὡρισμένων μελῶν της, ἐφ' ὅσον τὰ μέλη ταῦτα συνδεόμενα ἐπαγγελματικῶς μετ' αὐτῆς τυγχάνουν συγχρόνως πτωχοὶ βιοπαλαισταί.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ζητήσασα τὴν ὑποστήριξιν καὶ συνεργασίαν τῶν ἐπιτίμων αὐτῆς μελῶν, διακρινομένων μεταξὺ τοῦ ἐμπορικοῦ καὶ ἐπιστημονικοῦ κόσμου τῆς πόλεως, τινά μάλιστα τῶν

ὁποίων τὴν στιγμὴν ταύτην παρίστανται πρὸ τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος, λίαν συντόμως θὰ διακανονίσῃ ἐπιτυχῶς καὶ τὸ οἰκονομικὸν ζήτημα τῆς Χορωδίας, πρᾶγμα ὅπερ θὰ συντελέσῃ τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἐπιτυχῆ ἐκπλήρωσιν τοῦ ὑψηλοῦ ἡμῶν ἔργου. Παραλλήλως πρὸς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς μουσικῆς καὶ τὴν ἐξύψωσιν τῆς ψαλτικῆς τέχνης, ἡ μεγάλη Ἐκκλησιαστικὴ Χορωδία θὰ πληρώσῃ κενὸν μέγα καὶ ἔλλειψιν τινὰ δημιουργουμένην κατὰ τὰς διαφόρους θρησκευτικὰς τελετὰς τῆς Πόλεως, καὶ δὴ τὰς ἐπισήμους, αὐτῆς τῆς πόλεως ἥτις ὑπῆρξε τὸ λίκνον καὶ ἡ κοιτὶς τῶν μουσικῶν ἐμπνεύσεων τοῦ γένους ἡμῶν.

Διὰ καταλλήλου καὶ συστηματικῆς ἐργασίας, θὰ προσπαθήσῃ, ὅπως ἑκάστη ἐμφάνισις αὐτῆς φέρῃ ἀνάγλυφον τὸν τύπον μιᾶς καλλιτεχνικῆς ἐπιδείξεως τοῦ πλούτου καὶ τοῦ μεγαλείου τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς, ἐφ ὅσον αὕτη, οὖσα τεχνικῶς καὶ φυσικῶς πολυφωνική, μόνον διὰ χορωδιακῆς ἐκτελέσεως δύναται νὰ ἀντιπαραταχθῇ πρὸ τῆς ὑπερφιάλου μουσικῆς τῆς Δύσεως. Σφάλλουσιν ἀλογίστως ὅσοι ἰσχυρίζονται, ὅτι ἡ βυζαντινὴ μουσικὴ ἀνήκει πλέον εἰς τὸν κλασσικισμόν. Τὸ τοιοῦτον δὲν ἀληθεύει ἱστορικῶς, διότι ἡ μουσικὴ αὕτη ἠναγκάσθη νὰ διακόψῃ τὴν ἐξέλιξίν της λόγῳ τῶν γεγονότων καὶ ἐὰν διὰ τοὺς ἄλλους ὀρθοδόξους λαοὺς θεωρεῖται μόνον ἐκκλησιαστική, δι' ἡμᾶς εἶναι συγχρόνως καὶ ἐθνικὴ μουσική, ἐφ' ὅσον ὁλόκληροι σελίδες τῆς ἱστορίας τῆς ἀθανάτου φυλῆς μας ἔχουν ζυμωθῇ μὲ αὐτήν.

Ἡ μουσικὴ λοιπὸν αὕτη ὡς διακόψασα ἀποτόμως τὴν ἐξέλιξίν της κατὰ τὴν πάροδον τῶν αἰώνων, ὀφείλει νὰ ζήσῃ καὶ νὰ καλλιεργηθῇ, ἐφ' ὅσον θὰ ἀποκτήσῃ τὰ κατάλληλα πρὸς τοῦτο ἐφόδια, τὸ γλυκὺ κλῖμα, ὅπερ ποθεῖ καὶ νοσταλγεῖ, τὸν ἀέρα, τὸ ὕδωρ καὶ τὸ χῶμα, ὧν ἔχει ἀνάγκην, καὶ τότε ὄχι μόνον θ' ἀνθήσῃ καὶ θὰ καρποφορήσῃ, ἀλλὰ καὶ θὰ μεταμοσχεύσῃ, ἐφ' ὅσον μόνον εἰς τὸν ἱερὸν τοῦτον τόπον σώζονται ἁγνὰ καὶ ἀνόθευτα τὸ ὕφος, τὸ μέλος, καὶ ἡ ἐκτέλεσις τῆς μουσικῆς τῶν προγόνων ἡμῶν.

Ἀνασκοποῦντες δι' ὀλίγων λέξεων τὰς προγραμματικὰς γραμμὰς τοῦ ἡμετέρου ἔργου, καὶ ὄντες βέβαιοι ὅτι ἡ Ὑμετέρα Παναγιότης, ἐγκρίνουσα καὶ ἐπιδοκιμάζουσα τὰς κατευθύνσεις ἡμῶν, θὰ σκέπῃ καὶ ἁγιάζῃ τὸ ἡμέτερον ἔργον, ἐξαιτούμενοι γονυκλινῶς τὰς θεοπειθεῖς εὐχὰς καὶ Ὑμετέρας εὐλογίας, λέγομέν Σοι, ὅτι «τὸ Μνημόσυνόν Σου ζῇ ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν καὶ ἀνεξίτηλον ζήσεται εἰς γενεὰς γενεῶν».

Εἰς ταῦτα ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἀπήντησεν οὕτως:

Μετὰ χαρᾶς ὅ,τι πλείστης ἐνωτισάμεθα, τέκνα τῆς Ἐκκλησίας ἀγαπητά, ὅσα ὁ μουσικολογιώτατος συνάδελφος ὑμῶν, ἐξ ὀνόματος τῆς ἐντίμου Ἐκκλησιαστικῆς Χορωδίας, προσφωνῶν ἔλεξεν ἡμῖν σήμερον. Εὐχαριστοῦμεν ὑμῖν διὰ τὰ εὐλαβῆ συγχαρητήρια καὶ τὰς θερμὰς εὐχὰς ὑμῶν, ἡδέως δὲ ἀνταποδίδοντες τὸ πλούσιον τῶν αἰσθημάτων ὑμῶν, πατρικῶς εὐλογοῦμεν τὸ ἔργον ὑμῶν, ἐπευχόμενοι ὑμῖν ὑγιείαν καὶ πᾶσαν ἐν Κυρίῳ προκοπήν.

Οἱ λόγοι ὑμῶν, ὅσους ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὸ θεόδεκτον μουσικὸν ὑμῶν ἔργον ἐξεφράσατε, λόγοι ἔμπλεοι ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἀφοσιώσεως πρὸν τὴν πατροπαράδοτον καὶ ἀγγελόμολπον τουτὐτὸ ἐκκλησιαστικὴν ἡμῶν μουσικὴν, ἀπηχοῦσιν ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν βαθέως, ἀπεκδεχόμεθα δὲ αὐτοὺς οὐχὶ ἁπλῶς ὡς εὐσεβεῖς στοχασμοὺς ἐπὶ ἀποστολῇ τετιμημένῃ, οἵα ἡ ἱεροψαλτική, ἀλλ' ὡς ἐνσυνείδητον ἐπαγγελίαν ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἐπαγγελίαν στοχαζομένην τῆς προαγωγῆς καὶ ἐξυψώσεως τοῦ μουσικοῦ ἐπιπέδου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἡμῶν, δι' ἐνδελεχοῦς καλλιεργείας τῆς διὰ τῶν αἰώνων παραδεδομένης ἡμῖν μουσικῆς παρακαταθήκης, διὰ σοβαρᾶς ἐπιστημονικῆς εὐρύνσεως τοῦ μουσικοῦ καθόλου ὁρίζοντος καὶ διὰ καταλλήλου ἀποδόσεως καὶ δὴ καὶ ἐκτελέσεως τῶν ἀπαραμίλλων τῆς βυζαντινῆς ἡμῶν ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς τεμαχίων.

Ἡ Ἐκκλησία, ὡς θεόδμητος ὀργανισμός, ἐπιδιώκει τὴν ψυχικὴν σωτηρίαν τῶν πιστῶν, χωρεῖ δὲ εἰς τὸ ἔργον αὐτῆς τοῦτο διὰ μέσων θεωρητικῶν, ἀλλὰ καὶ πρακτικωτέρων, δὲν παραθεωρεῖ δὲ καὶ τὴν ἐξέχουσαν συμβολὴν τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς εἰς τὴν ὡς ἄνω σωτηριώδη ἐν τῷ κόσμῳ ἀποστολὴν αὐτῆς. Συντελεστικὸν ὅθεν στοιχεῖον ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ ἐτάχθη, σὺν ἄλλοις, καὶ τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Χορωδίας, ἥτις καὶ ἄριστα διαζωγραφίσασα τὸ ἔργον καὶ περιχαράξασα τὰ ὅρια τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς σήμερον, ἀπέδειξεν ὅτι καλῶς ἀντιλαμβάνεται τὸν σκοπὸν τῆς ὑπάρξεως καὶ τῆς λειτουργίας αὐτῆς.

Θὰ ἔπρεπε ἴσως πρὸς ταῦτα νὰ προστεθῶσι καὶ ὅσα ἡμεῖς, ἀπὸ τοῦ πανιέρου τούτου Θρόνου, ἐν διακαεῖ ζήλῳ στοχαζόμεθα, καὶ δὴ ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἵδρυσιν καὶ ὀργάνωσιν ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς σχολῆς, πρὸς μόρφωσιν ἱεροψαλτῶν ἀρτίων ἀπό τε μουσικῆς καὶ λοιπῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀπόψεως, σχολῆς ἥτις ἤθελεν ἐπιτύχῃ τὴν ἐξύψωσιν τῆς μουσικῆς συνειδήσεως αὐτῶν καὶ ἥτις θὰ ἐσυνέχιζεν οὕτω τὸ ἔργον τῆς πρό τινων δεκαετηρίδων μεσουρανησάσης παλαιφάτου ἐν Φαναρίῳ Μουσικῆς Σχολῆς.

Πάντως, τὰς ἡμετέρας ταύτας σκέψεις τῷ παντουργῷ Θεῷ ἐμπιστευόμενοι καὶ παρ' Αὐτοῦ αἰτούμενοι τὴν χορηγίαν τῆς δυνατότητος πρὸς πραγματοποίησιν αὐτῶν, συγχαίρομεν τὴν ἔντιμον Ἐκκλησιαστικὴν Χορωδίαν διὰ τὸ ἐπιτελεσθὲν ὑπ' αὐτῆς μέχρι σήμερον ἔργον, ἐγκρίνομεν τὰς ὅσας διὰ τὸ μέλλον διετύπωσεν ἐλπίδας καὶ σκέψεις, εὐλογοῦμεν τὴν ἀγαθὴν προαίρεσιν καὶ διάθεσιν αὐτῆς, ὑποσχόμενοι ἅμα ὅτι ἀμέριστος ἔσται ἀπό τε τῆς Ἐκκλησίας καθόλου καὶ ἀφ' ἡμῶν ἰδιαιτέρως ἡ προσοχή, ἡ μέριμνα καὶ ἡ συναντίληψις διὰ τὸ ἀναληφθὲν ὑπ' αὐτῆς τίμιον ἔργον.

Ἐπὶ πᾶσι δὲ εὐχαριστοῦντες τὰ ἔντιμα μέλη αὐτῆς διὰ τὰς θερμὰς καὶ εὐλαβεῖς εὐχὰς αὐτῶν, ἐπικαλούμεθα ἐπ' αὐτὰ δαψιλῆ τὴν εὐλογίαν τοῦ ἀγαθοδότου Θεοῦ.

Χειροθεσία.

Τῇ 6ῃ Ἀπριλίου ἐγένετο ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ ὑπὸ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ἡ εἰς Πνευματικὸν τῆς Ἁγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς χειροθεσία τοῦ πανοσιολ. ἀρχιμ. κ. Ἀλεξάνδρου Καντώνη.

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

Ἀνασυγκρότησις Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν.

Ἐν τῇ συνοδικῇ συνεδρίᾳ τῆς 2ας Ἀπριλίου, γενομένης ἀνασυγκροτήσεως τῶν διαφόρων ἐν τοῖς Πατριαρχείοις Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν, κατηρτίσθησαν αὗται ὡς ἑξῆς:

— ***Ἡ Ἐφορία τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς:*** ἐκ τῶν σεβ. Μητροπολιτῶν Δέρκων Ἰωακείμ, Προύσης Πολυκάρπου, Πριγκηποννήσων Δωροθέου, Ἡλιουπόλεως Γενναδίου (ἐφοροταμίου) καὶ Περγάμου Ἀδαμαντίου.

— ***Ἡ Κανονική:*** ἐκ τῶν σεβ. Μητροπολιτῶν Ἡλιουπόλεως Γενναδίου, Χριστουπόλεως Μελετίου, Αἴνου Γερμανοῦ, Προικονήσου Φιλοθέου, Περγάμου Ἀδαμαντίου καὶ τοῦ Ἀρχιγραμματέως Ἀρχιμ. Μαξίμου Χρηστοπούλου, ὡς γραμματεύοντος μέλους.

— ***Ἡ ἐπὶ τῶν Γενικῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ζητημάτων:*** ἐκ τῶν σεβ. Μητροπολιτῶν Προύσης Πολυκάρπου, Πριγκηποννήσων Δωροθέου, Ἡλιουπόλεως Γενναδίου, Εἰρηνουπόλεως Κωνσταντίνου, Χαλδίας Κυρίλλου καὶ τοῦ Ἀρχιγραμματέως Ἀρχιμ. Μαξίμου Χρηστοπούλου, ὡς γραμματεύοντος μέλους.

— ***Ἡ Οἰκονομική:*** ἐκ τῶν σεβ. Μητροπολιτῶν Δέρκων Ἰωακείμ, Πριγκηποννήσων Δωροθέου, Περγάμου Ἀδαμαντίου καὶ Χαλδίας Κυρίλλου.

— ***Ἡ Μοναστηριακή:*** ἐκ τῶν σεβ. Μητροπολιτῶν Πριγκηποννήσων Δωροθέου, Θεοδωρουπόλεως Λεοντίου, Προικονήσου Φιλοθέου καὶ Γάνου καὶ Χώρας Παγκρατίου.

— ***Ἡ ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους:*** ἐκ τῶν σεβ. Μητροπολιτῶν Προύσης Πολυκάρπου, Θεοδωρουπόλεως Λεοντίου, Αἴνου Γερμανοῦ καὶ Γάνου καὶ Χώρας Παγκρατίου.

— ***Ἡ ἐπὶ τῶν ζητημάτων τῆς ἐν Ἀμερικῇ Ἐκκλησίας:*** ἐκ τῶν σεβ. Μητροπολιτῶν Πριγκηποννήσων Δωροθέου, Περγάμου Ἀδαμαντίου, Χαλδίας Κυρίλλου καὶ τοῦ Ἀρχιγραμματέως Ἀρχιμ. Μαξίμου Χρηστοπούλου.

— ***Ἡ ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ζητημάτων:*** ἐκ τῶν σεβ. Μητροπολιτῶν Χαλκηδόνος Θωμᾶ, Δέρκων Ἰωακείμ, Πριγκηποννήσων Δωροθέου, Ἡλιουπόλεως Γενναδίου καὶ τοῦ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσ γκέλλου κ. Μαξίμου.

— ***Ἡ Ἐξελεγκτική:*** ἐκ τῶν σεβ. Μητροπολιτῶν Εἰρηνουπόλεως Κωνσταντίνου καὶ Προικονήσο Φιλοθέου.

— ***Ἡ ἐπὶ τῶν Πανορθοδόξων Συνόδων καὶ Παγχριστιανικῶν Συνεδρίων:*** ἐκ τῶν σεβ. Μητροπολιτῶν Ἡλιουπόλεως Γενναδίου, Φιλαδελφείας Αἰμιλιανοῦ, Περγάμου Ἀδαμαντίου, Χαλδίας Κυρίλλου, Νεοκαισαρείας Χρυσοστόμου, Σχολάρχου τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς, τοῦ Ἀρχιγραμματέως Ἀρχιμ. Μαξίμου Χρηστοπούλου καὶ τῶν καθηγητῶν τῆς Ἱ. Θεολ. Σχολῆς Αἰδεσιμολ. Μ. Οἰκονόμου Γεωργίου Ἀναστασιάδου καὶ Ἐντιμολ. Ἰωάννου Παναγιωτίδου, Διδασκάλου τοῦ Εὐαγγελίου καὶ Ἐμμανουὴλ Φωτιάδου, Μ. Πρωτονοταρίου.

— ***Ἡ ἐπὶ τῶν Βιβλιοθηκῶν:*** ἐκ τῶν σεβ. Μητροπολιτῶν Πριγκηποννήσων Δωροθέου, Χριστουπόλεως Μελετίου, Φιλαδελφείας Αἰμιλιανοῦ, Κυδωνιῶν Ἀγαθαγγέλου, Περγάμου Ἀδαμαντίου, Χαλδίας Κυρίλλου καὶ τῶν πανοσιολ. Μ. Πρωτοσυγκέλλου κ. Μαξίμου καὶ Ἀρχιγραμματέως Ἀρχιμ. Μαξίμου

— ***Ἡ ἐπὶ τοῦ Σκευοφυλακίου καὶ Μυροφυλακίου:*** ἐκ τῶν σεβ. Μητροπολιτῶν Προικονήσου Φιλοθέου, Γάνου καὶ Χώρας Παγκρατίου, Περγάμου Ἀ-

δαμαντίου καὶ τῶν πανοσιολ. Μ. Πρωτοσυγκέλλου κ. Μαξίμου καὶ Μ. Ἀρχιδιακόνου κ. Μελετίου.

— *Ἡ ἐπὶ τῶν Ἀρχείων καὶ Γραφείων:* ἐκ τῶν σεβ. Μητροπολιτῶν Πριγκηποννήσων Δωροθέου, Αἴνου Γερμανοῦ καὶ Περγάμου Ἀδαμαντίου.

Ἱερὰ Μητρόπολις Ῥόδου.

Ληφθέντα ἀνεγνώσθησαν συνοδικῶς γράμματα τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Ῥόδου κ. Ἀποστόλου, παρέχοντος πληροφορίας περὶ τῶν καταβληθεισῶν ἀπὸ μέρους αὐτοῦ προσπαθειῶν πρὸς ἐπανίδρυσιν τῶν κατὰ τὴν Ἰταλικὴν Κατοχὴν καταργηθέντων Πνευματικῶν Δικαστηρίων τῆς Ἐπαρχίας αὐτοῦ.

Ἱερὰ Μητρόπολις Λέρου.

Ληφθεῖσα ἀνεγνώσθη συνοδικῶς ἔκθεσις τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Λέρου κ. Ἀποστόλου, ὑποβάλλοντος σχετικὰ πρὸς τὰς συνθήκας, ὑφ' ἃς ἐτέλει τὸ ποίμνιον αὐτοῦ κατὰ τὸ μακρὸν διάστημα τῆς ξενικῆς κατοχῆς καὶ παρέχοντος πληροφορίας περὶ τῆς ἐσχάτως διαμορφωθείσης ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως.

Ἱερὰ Μητρόπολις Νευροκοπίου.

Ὁ σεβ. Μητροπολίτης Νευροκοπίου κ. Ἀγαθάγγελος ἀνήγγειλε διὰ γράμματος τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ καὶ ἐξῃτήσατο τὰς εὐχὰς καὶ τὴν εὐλογίαν τῆς Ἐκκλησίας.

Τῇ Α. Σεβασμιότητι ἐγένετο τὸ προσῆκον ἀπαντητικὸν Γράμμα.

Διορισμὸς Πατριαρχικοῦ Ἐπιτρόπου Καρπάθου καὶ Κάσου.

Ἐνεκρίθη συνοδικῶς ὅπως ἀνατεθῶσι καὶ αὖθις καθήκοντα Γενικοῦ Πατριαρχικοῦ Ἐπιτρόπου τῆς Ἐπαρχίας Καρπάθου καὶ Κάσου τῷ ἐν Καρπάθῳ αἰδεσ. ἱερεῖ Ἀντωνίῳ Ἀντωνιάδῃ, ᾧτινι καὶ ἐγένετο τὸ προσῆκον διοριστήριον Γράμμα.

Διορισμὸς Κωδικογράφου τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου.

Εἰσηγήσει τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ἐνεκρίθη συνοδικῶς ὁ διορισμὸς τοῦ πανοσιολ. Ἀρχιδιακόνου τῆς Ι. Μητροπόλεως Χαλκηδόνος κ. Ἰακώβου Παπαϊωάννου ὡς Κωδικογράφου τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου.

Σύστασις Γραφείου Τύπου τῶν Πατριαρχείων.

Ἐγκριθέντος συνοδικῶς ὅπως συσταθῇ ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, ὡς ἰδιαίτερον τμῆμα τοῦ Γραφείου τῆς Ἁγ. καὶ Ἱ. Συνόδου καὶ ὑπὸ τὴν ἄμεσον εὐθύνην καὶ διεύθυνσιν τοῦ Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἱ. Συνόδου, Γραφεῖον Τύπου, γραμματεὺς τοῦ ἐν λόγῳ Γραφείου καὶ τῆς ἐπὶ τῶν Βιβλιοθηκῶν Ἐπιτροπῆς διωρίσθη ὁ Διάκονος καὶ Ἱεροκῆρυξ τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ἁγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης Σταυροδρομίου κ. Χρυσόστομος Κωνσταντινίδης.

Διακοπαὶ ἐργασιῶν τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου.

Ἐπὶ ταῖς ἐπὶ τῇ ἑβδομάδι τῶν Πανσέπτων Παθῶν καὶ τῇ ἑορτῇ τοῦ Πάσχα διακοπαῖς τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, μεταξὺ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος καὶ τῶν Σεβ. Ἁγίων Συνοδικῶν Ἀρχιερέων ἀντηλλάγησαν αἱ προσήκουσαι εὐχετήριοι προσφωνήσεις καὶ ἀντιφωνήσεις.

ΜΗΝΟΣ ΜΑΪΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ

Τὸ Μνημόσυνον τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου Βενιαμίν.

Τὴν Κυριακήν, 5ην Μαΐου, ἐτελέσθη ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ, διὰ Πατριαρχικῆς καὶ Συνοδικῆς Λειτουργίας, ἀπὸ μέρους τῆς Ἐκκλησίας, μνημόσυνον τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου Βενιαμίν. Μετὰ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος συνελειτούργησαν οἱ σεβ. Μητροπολῖται Χαλκηδόνος, Δέρκων, Προύσης, Πριγκηποννήσων, Εἰρηνουπόλεως, Χριστουπόλεως, Αἴνου, Προικοννήσου, Περγάμου καὶ Χαλδίας. Παρῆσαν ὁ ἐξοχ. Πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος κ. Π. Σκέφερης, ὁ Διευθύνων τὸ ἐνταῦθα Ἑλληνικὸν Προξενεῖον ἐντιμ. κ. Π. Παντερμαλῆς μετὰ τοῦ Προξένου κ. Γ. Βαρσάμη, οἱ Ὀφφικιάλοι τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, οἱ οἰκεῖοι τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου καὶ πλῆθος λαοῦ. Μετὰ τὸ πέρας τῆς θείας λειτουργίας ὁ σεβ. Μητροπολίτης Περγάμου κ. Ἀδαμάντιος, τῇ συνοδείᾳ τοῦ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσυγκέλλου, τοῦ πανοσιολ. Μ. Ἀρχιδιακόνου, τοῦ ἐξοχ. Μ. Λογοθέτου καὶ τῶν οἰκείων τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου μετέβησαν εἰς τὸν ἐν Βαλουκλῆ τάφον αὐτοῦ πρὸς ἀνάγνωσιν Τρισαγίου.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐν Χαλκηδόνι.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐπιθυμοῦσα ὅπως ἐκ τοῦ σύνεγγυς εὐλογήσῃ τὸ ἐπὶ δεκατετραετίαν ὅλην ὑπ' Αὐτῆς θεοφιλῶς ποιμανθὲν ποίμνιον τῆς παλαιφάτου Μητροπόλεως Χαλκηδόνος, διεπεραιώθη τὴν πρωΐαν τῆς Κυριακῆς, 19ης Μαΐου, εἰς Χαλκηδόνα, ἔνθα καὶ ἐτέλεσε τὴν θείαν λειτουργίαν ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Τριάδος. Ἡ Α. Θ. Παναγιότης κατέφθασεν εἰς τὴν ἐκεῖ ἀποβάθραν δι' ἰδιαιτέρας ἀτμακάτου, συνώδευον δὲ Αὐτὴν ὁ σεβ. Μητροπολίτης Πριγκηποννήσων κ. Δωρόθεος, ὁ ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἁ. καὶ Ἱ. Συνόδου, θεοφιλ. ἐψηφισμένος Μητροπολίτης Σάρδεων κ. Μάξιμος, οἱ Ὀφφικιάλοι Ἄρχ. Μέγας Λογοθέτης, ἐξοχ. κ. Κυριακὸς Γκιώκας, Ἄρχ. Μ. Ρήτωρ ἐντιμολ. κ. Βλ. Μιρμίρογλου, Ἄρχ. Μ. Πρωτέκδικος, ἐντιμ. κ Σ. Βαλλιᾶς, Ἄρχ. Μ. Ρεφερενδάριος, ἐντιμολ. κ. Γ. Χόλλεμπαχ, ὁ πρόεδρος τῆς Κεντρικῆς Ἐφορείας Χαλκηδόνος, ἐντιμ. κ. Χαρ. Παπαδόπουλος, καὶ ἅπασα ἡ Ἀκολουθία Αὐτῆς. Ἐπὶ τῆς ἀποβάθρας ὑπεδέχθησαν τὴν Α. Θ. Παναγιότητα ὁ σεβ. Μητροπολίτης Χαλκηδόνος κ. Θωμᾶς φέρων ἐπανωκαλύμμαυχον καὶ ἐγκόλπιον, τὰ μέλη τῆς Κεντρικῆς Ἐφορείας Χαλκηδόνος καὶ πλῆθος πιστῶν. Μετὰ τῆς Α Θ. Παναγιότητος συνελειτούργησαν οἱ σεβ. Μητροπολῖται Χαλκηδόνος, Πριγκηποννήσων, Θεοδωρουπόλεως, Εἰρηνουπόλεως, Προικοννήσου, Περγάμου καὶ Χαλδίας. Μετὰ τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον ἀνεγνώσθη ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ Ἄμβωνος ὑπὸ τοῦ θεοφιλ. ἐψηφισμένου Μητροπολίτου Σάρδεων κ. Μαξίμου, Πατριαρχικὴ πρὸς τὸ πλήρωμα τῆς ἐπαρχίας Χαλκηδόνος Ἀπόδειξις, εἶτα δὲ μετὰ τὸ πέρας τῆς θείας λειτουργίας καὶ μετ' ἀνάγνωσιν Τρισαγίου ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ἀοιδίμου Οἰκ. Πατριάρχου Γερμανοῦ τοῦ Ε', ἡ Α. Θ Παναγιότης μετέβη εἰς τὸ μέγαρον τῆς Μητροπόλεως, ἔνθα παρεκάθησεν Αὐτὴ καὶ οἱ συλλειτουργήσαντες Ἅγιοι Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Ὀφφικιάλοι τῆς Μεγ. Ἐκκλησίας εἰς ἐπίσημον τράπεζαν.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ὡς ἄνω ἐπισκέψεως τῆς Α. Θ. Παναγιότητος εἰς

Χαλκηδόνα, ἀντηλλάγησαν μεταξὺ Αὐτῆς καὶ τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Χαλκηδόνος καὶ τοῦ Προέδρου τῆς αὐτόθι Κεντρικῆς Ἐφορείας αἱ ἑξῆς προσφωνήσεις:

Ἡ προσφώνησις τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Χαλκηδόνος κ. Θωμᾶ:

Ἡ Χαλκηδών, Παναγιώτατε, ἐκ τῆς ὁποίας τὴν 19ην Φεβρουαρίου ἀνεχώρεις σεμνὸς Μητροπολίτης, ἔμφρων διὰ τὴν τύχην τῆς ἀπορφανισθείσης ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ ἀοιδίμου Προκατόχου Σου Ἐκκλησίας, τῆς ὁποίας ἀπὸ δεκατετραετίας ἦσο ὁ σεβαστὸς καὶ προσφιλὴς Ποιμήν, ἐπαναβλέπει Σε σήμερον ἐν χαρᾷ καὶ ἀγαλλιάσει, Θεοπρόβλητον Προκαθήμενον τῆς Ἐκκλησίας, προσερχόμενον ἵνα ἐπιδαψιλεύσῃς εἰς αὐτὴν τὴν ἱερὰν Πατριαρχικὴν Εὐλογίαν Σου, προσδίδων εἰς αὐτὴν ἐξαιρετικὴν τιμήν, τῆς ὁποίας βαθέως ἐκτιμᾷ καὶ τὴν σημασίαν καὶ τὴν ἀξίαν.

Ἐκτιμᾷ τὴν πρὸς αὐτὴν ἔνδειξιν ταύτην τῆς στοργῆς καὶ ἀγάπης Σου, διότι ἡ ἐπίσκεψίς Σου αὕτη καταδεικνύει ὅτι ἀποχωρήσας ἐκ τῶν εὐθυνῶν τῆς ἀμέσου ποιμαντορίας της, διετήρησας οὐχ ἧττον, ἐν τῇ γενικῇ πρὸς τὸ Πλήρωμα τοῦ Πανιέρου Θρόνου Σου ἀνυστάκτῳ προσοχῇ καὶ ἀφοσιώσει, μερίδα ἰδιάζουσαν διὰ τὴν πόλιν καὶ ἐπαρχίαν, ἡ ὁποία ὑπῆρξεν ἡ κονίστρα τῶν ἀρετῶν Σου καὶ τὸ βάθρον τῆς εὐκλείας Σου, ἅτινα Σὲ ὕψωσαν Ἐκλεκτὸν Κλήρου καὶ Πληρώματος ἐπὶ τοῦ Σινᾶ τῆς Ὀρθοδοξίας.

Καὶ ἡ Χαλκηδών, ἡ ἀφνειὸς εἰς δόξαν καὶ ἱστορίαν, ἡ Χαλκηδὼν τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ἡ Χαλκηδών, ἡ ὁποία μὲ πλειάδα ἐκλεκτῶν της Ἱεραρχῶν ἐδωροφόρησε τὸν Πανίερον Οἰκουμενικὸν Θρόνον, ἡ Χαλκηδὼν ἡ ἀναντιρρήτως, ἀπό γε τοῦ πανευφήμου τίτλου της, πρυτανεύουσα ἐν τῇ σεμνῇ Χορείᾳ τῶν Ἱερωτάτων Μητροπόλεων, εἰς ἃς ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτῆς διακονίας προῆλθον πλεῖστοι Ἱεράρχαι, προσενέγκαντες πολυτίμους ὑπηρεσίας τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ Γένει τῶν Ὀρθοδόξων. Ἡ Χαλκηδών, ἡ ἔναγχος ἔτι τιμηθεῖσα διὰ τῆς ἐξ αὐτῆς ἀναδείξεως δύο γερασμίων Σου Προκατόχων, Γερμανοῦ τοῦ πάνυ καὶ Γρηγορίου, τοῦ χειραγωγήσαντος τὴν Ἐκκλησίαν ἐν τῇ νέᾳ ὑπὸ τὴν γαληνοτάτην Τουρκικὴν Δημοκρατίαν θέσει της, σεβασμίων δὲ διδασκάλων τοῦ ταπεινοῦ Αὐτῆς θεράποντος καὶ ἐπὶ μικρὸν ἔστω τῆς Σῆς Σεπτῆς Κορυφῆς καὶ συνεπῶς κεκορεσμένη ἐκ κλέους καὶ συμβολῆς ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ζωῇ, ὑπεραίρεται ἐν τούτοις ἐν ὑπερηφανείᾳ ὑποδεχομένη Σε συγκεντροῦντα τὸν σεβασμόν της καὶ τὴν ἀγάπην της καὶ μὲ βαθεῖαν ἀγαλλίασιν Σὲ προσφωνεῖ δι᾽ ἐμοῦ, ὃν εὐμενῶς ἐπέστησας ἐπ᾽ αὐτῆς, ἵνα τὸ κατὰ δύναμιν συνεχίσω τὸ ἅγιον ἔργον Σου, τὸ «καλῶς ἦλθες ἐν μέσῳ αὐτῆς» διαχέων δαψιλῆ τὴν εὐλογίαν Σου καὶ τοὺς θησαυροὺς τῆς ἀγάπης Σου, ὧν ἀντίδωρόν Σοι προσφέρει ἀναλλοίωτον τὴν ἀφοσίωσίν της, εὐχομένη ἵνα ὁ Κύριος εὐλογῇ τὰ ἔργα καὶ τὰς ἡμέρας Σου εἰς εὔκλειαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ εἰς δόξαν τοῦ Ἁγίου Αὐτοῦ Ὀνόματος, «ὅς ἐκάλεσέ Σε ἐν δικαιοσύνῃ καὶ κρατήσει Σε τῆς χειρός Σου καὶ ἐνισχύσει Σε καὶ δώσει Σε εἰς Διαθήκην Γένους καὶ εἰς Φῶς Ἐθνῶν, Δέσποτα».

Ἡ προσφώνησις τοῦ ἐντιμ. Προέδρου τῆς Κεντρικῆς Ἐφορείας:

Παναγιώτατε Δέσποτα,

Μὲ συγκίνησιν ἔκδηλον, προκαλουμένην ἀπὸ χαρὰν ἄδολον καὶ αὐθόρμητον, μὲ ἐνθουσιασμὸν ἀκράτητον, ἐκπηγάζοντα ἀπὸ τὰ βάθη τῆς ψυχῆς της, Σὲ ὑποδέχεται ὅλη ἡ ὁμογένεια τῆς Κοινότητος Χαλκηδόνος καὶ μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ ὑποκλινομένη ἐνώπιόν Σου εὐλαβῶς προσφωνεῖ: «καλῶς ἦλθες προσφιλῆ μας καὶ περιπόθητε πνευματικὲ πατέρα».

Παρῆλθον μῆνες περίπου τρεῖς, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἀπεχωρίσθημεν Σοῦ τοῦ, ἀγαπητοῦ μας ποιμενάρχου, ἀπὸ τῆς ἡμέρας δηλ. καθ' ἣν ἡ ἱερὰ ὁλοκλήρου τῆς ἱεραρχίας φωνή, ἀνταποκρινομένη πρὸς τὴν ὁλόθερμον εὐχὴν καὶ τὸν διακαῆ πόθον ὅλων τῶν ὁμογενῶν, ἐκάλει Σε νὰ ἀνέλθῃς εἰς τὸ ὕπατον ἀξίωμα τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ νὰ ἀναλάβῃς τὴν διακυβέρνησιν Αὐτῆς, καὶ ὅμως ἡ ἀνάμνησίς Σου, ζωηρὰ πάντοτε διατηρεῖται, καὶ συναισθήματα πικρίας καὶ πόνου διεγείρει εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀφωσιωμένου πρὸς Σὲ ποιμνίου Σου.

Αἱ σπάνιαι ἀρεταὶ καὶ τὰ ἐπίζηλα ψυχικά Σου καὶ πνευματικὰ προτερήματα ἐφείλκυσαν ἐπὶ Σὲ θερμὴν τὴν ἀγάπην ὅλων τῶν Κοινοτήτων τῆς Ἐπαρχίας Χαλκηδόνος καὶ ἀμέριστον τὴν ἀφοσίωσιν ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἐκ τοῦ πλησίον Σὲ ἐγνώρισαν.

Ποιμὴν καὶ ποίμνιον ἠγαπῶντο ἀμοιβαίως μὲ ὅλην τὴν θέρμην τῆς καρδίας των.

Δὲν ἦσο ὁ κληρικὸς τοῦ σπουδαστηρίου καὶ τῶν ἀσκόπων θεωριῶν.

Κεκτημένος νοῦν διαυγῆ καὶ διορατικόν, ψυχὴν διάπυρον, θέλησιν ἀδάμαστον, πρὸς τούτοις δὲ ἔχων καὶ γνῶσιν εὐρεῖαν καὶ πολυμερῆ τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων, εἰργάσθης σιωπηλῶς, ἀλλὰ ἀποτελεσματικῶς διὰ τὴν διεκπεραίωσιν ὅλων τῶν κοινοτικῶν ὑποθέσεων τῆς ἐμπεπιστευμένης Σοι Ἐπαρχίας ἡμῶν, συνάμα δὲ ἦσο ἐκ τῶν ἐν τῷ ἀφανεῖ καὶ μυστικῶς δρώντων ἐκείνων φιλανθρώπων ἀλτρουϊστῶν, οἱ ὁποῖοι ζῶσιν ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ τῆς ἀγαθοεργίας καὶ τῆς εὐποιΐας.

Ἀνειλικρινεῖς θὰ ἤμεθα, Παναγιώτατε, ἐὰν ἀπεκρύπτωμεν ἀπὸ Σοῦ, ὅτι συντριβὴν ᾐσθάνθημεν καρδίας ἐπὶ τῷ ἀποχωρισμῷ Σου, καίτοι ἐτρέφομεν τὴν πεποίθησιν ὅτι ἀσυγκρίτως ἱερωτέρα καὶ ἐξόχως σπουδαιοτέρα ἦτο ἡ ἀποστολή, τὴν ὁποίαν ἐκαλεῖσο νὰ ἐκπληρώσῃς ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους.

Ἀπηχῶν λοιπὸν τὴν κρυφίαν φωνὴν τῆς συνειδήσεως καὶ τῶν αἰσθημάτων ὅλης τῆς ὁμογενείας τῆς Ἐπαρχίας Χαλκηδόνος, διαδηλῶ ὅτι, εὐγνωμόνως ἐνθυμούμενοι τῆς ἀνὰ τὴν Ἐπαρχίαν ἡμῶν πολυετοῦς ποιμαντορικῆς Σου δράσεως, συχνὰ θὰ ἀναπολῶμεν ἐν τῇ φαντασίᾳ ἡμῶν τὴν σεβασμίαν, εὐγενῆ καὶ συμπαθῆ Σου φυσιογνωμίαν, καὶ θὰ εὐχώμεθα ὅπως ὁ Θεὸς χαρίζῃ τῇ Ὑμετέρᾳ Θειοτάτῃ Παναγιότητι ἔτη πολλὰ καὶ ὑγείαν ἀκλόνητον, ἵνα ἀξιωθῇ νὰ πραγματοποιήσῃ ὅσα ἡ θερμουργὸς Αὐτῆς ψυχὴ ὀνειροπολεῖ.

Ἡ ἀντιφώνησις τῆς Α. Θ. Παναγιότητος:

Ἡ σημερινὴ ἐπίσκεψις ἡμῶν εἰς τὴν προσφιλῆ καὶ ἀλησμόνητον Χαλκηδόνα ἀπετέλει πόθον ὑποκάρδιον τῆς ψυχῆς ἡμῶν, ἀφ' ἧς, ἀναλαβόντες, Θεοῦ εὐδοκίᾳ καὶ συγκαταβάσει, τὴν ὑπερτάτην διακονίαν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ, μετὰ λύπης πολλῆς καὶ εἰλικρινοῦς ἀπεχωρίσθημεν ἀπ' αὐτῆς. Καὶ ἦτο πόθος ἡμῶν διάπυρος ὅπως, ἔστω καὶ ἐπ' ὀλίγον, ἐπανέλθωμεν ἐν αὐτῇ καὶ ἐπανίδωμεν καὶ εὐλογήσωμεν τὰ πεφιλημένα ἡμῖν πνευματικὰ τέκνα τῆς τέως Θεοσώστου Ἐπαρχίας ἡμῶν. Δοξάζομεν τὸ ὄνομα τοῦ Παντοδυνάμου Θεοῦ ὅτι ἠξίωσεν ἡμᾶς νὰ πραγματοποιήσωμεν τὸν ἱερὸν ἡμῶν τοῦτον πόθον. Διότι λογιζόμεθα ἑαυτοὺς ὀφειλέτας ἰδιαιτέρας στοργῆς πρὸς τὴν Χαλκηδόνα, ὥς τε Κοινότητα καὶ ὡς Ἐπαρχίαν, ὅπου διήλθομεν ποιμαντορικὴν ζωὴν δεκατεσσάρων ὅλων ἐτῶν, ζωὴν φέρουσαν ὅλα τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα πλήρους καὶ βαθείας ἀγάπης καὶ κατανοήσεως μεταξὺ ποιμένος καὶ ποιμνίου. Ὅτε, ἀδελφοὶ καὶ τέκνα ἐν Χριστῷ ἀγαπητά, ἐκληρώθη ἡμῖν ἄνωθεν ἡ διαποίμανσις τοῦ χριστωνύμου λαοῦ τῆς παλαιφάτου ταύτης Μητροπόλεως, ἐδεήθημεν θερμῶς τοῦ Κυρίου, ὅπως θεραπεύσῃ διὰ τῆς πανσθενουργοῦ χάριτος Αὐτοῦ τὴν πολλαπλῆν ἀσθένειαν ἡμῶν καὶ ἀξιώσῃ ἡμᾶς, ἵνα ποιμάνωμεν κατὰ Χριστὸν καὶ θεοφιλῶς καὶ θεαρέστως τὴν εὐσεβῆ ποίμνην ἡμῶν, ἐμπνέων ἀγαθὰ εἰς τὰς καρδίας καὶ ἡμῶν καὶ τῶν χριστιανῶν ἡμῶν, διὰ νὰ σφυρηλατηθῶσιν οἱ πνευματικοὶ ἐκεῖνοι δεσμοὶ τῆς ἀμοιβαίας στοργῆς καὶ ἐμπιστοσύνης, οἵτινες ἀναπαύουσι τὴν συνείδησιν παντὸς γνησίου ποιμένος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Τοῦτο, τῇ εὐλογίᾳ τοῦ Θεοῦ, ἐπετεύχθη χάρις εἰς τὴν ἀρετὴν πρὸ παντὸς τοῦ εὐσεβοῦς ποιμνίου ἡμῶν. Καὶ διὰ τοῦτο εἶνε ἡμῖν εἰς ἄκρον εὐχάριστον νὰ ἐπαναλάβωμεν καὶ σήμερον ὅτι, ἐπανερχόμενοι ἐκ Χαλκηδόνος εἰς Φανάριον διὰ νὰ ἐπωμισθῶμεν τὰς βαρείας εὐθύνας τῆς ἐμπιστευθείσης ἡμῖν διακυβερνήσεως τοῦ χηρεύσαντος Ἁγιωτάτου Ἀποστολικοῦ καὶ Πατριαρχικοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, ὡς πολύτιμον ἐφόδιον ἐκομίζομεν τὴν πρὸς ἡμᾶς στοργικὴν εὐλάβειαν καὶ ἀγάπην τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν τῆς Ἐπαρχίας ἡμῶν. Ἡ πραγματικότης αὕτη, ἡ τόσον συγκινοῦσα ἡμᾶς, διεπιστώθη περιτράνως καὶ σήμερον, διεπιστώθη ἐκ τῶν ζωηρῶν καὶ εὐλαβῶν ἐκδηλώσεων τῶν ἀθρόως συρρευσάντων χριστιανῶν, διεπιστώθη ἐκ τῶν θερμῶν λόγων τῆς Ὑμετέρας ἀγαπητῆς Ἱερότητος καὶ τοῦ ἐκλεκτοῦ καὶ φιλογενοῦς Προέδρου τῆς Κεντρικῆς Ἐφορείας, ἀγαπητοῦ καὶ περισπουδάστου ἡμῖν κ. Χαραλάμπους Παπαδοπούλου. Θὰ ὁμολογήσωμεν δὲ εἰλικρινῶς ὅτι αἱ ἐκδηλώσεις τῶν ἀγαθῶν πρὸς ἡμᾶς αἰσθημάτων τῆς προσφιλοῦς Χαλκηδόνος εἶνε ἀπὸ μέρους ἡμῶν λίαν ποθηταὶ καὶ εὐπρόσδεκτοι διὰ τὸν πρὸς αὐτὴν σύνδεσμον καὶ τὴν ἀγάπην ἡμῶν καὶ ὅτι ἑπομένως οἱ λόγοι ὑμῶν εὑρίσκουσι τὴν βαθυτέραν ἀπήχησιν ἐν τῇ συγκεκινημένῃ ψυχῇ ἡμῶν.

Ἐφ' ᾧ καὶ ἐκφράζομεν τὰς ἐνθέρμους εὐχαριστίας ἡμῶν τῇ Ὑμετέρᾳ προσφιλεστάτῃ ἡμῖν Ἱερότητι καὶ χαίροντες ἰδιαζόντως ὅτι αὕτη εἰς διαδοχὴν ἡμῶν ἐτάχθη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ διακυβερνήσει τῆς παλαιφήμου Μητροπόλεως, εὐχόμεθα καὶ αὖθις ἐνίσχυ

σιν ἀπὸ Κυρίου καὶ πλήρη ἐπιτυχίαν εἰς τὸ ἱερὸν ποιμαντορικὸν αὐτῆς ἔργον. Τὰς ἐγκαρδίους ἡμῶν εὐχαριστίας μετὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐαρεσκείας, διὰ τὴν ὅλην ἡμῶν εὐσεβόφρονα καὶ φιλογενῆ δρᾶσιν, ἐκφράζοντες καὶ πρὸς ὑμᾶς, Κύριε Πρόεδρε, πρὸς τοὺς ἐκλεκτοὺς συναδέλφους ὑμῶν ἐν τῇ Κεντρικῇ Ἐφορείᾳ, πρὸς τὰ ἐπὶ μέρους Ἐκκλησιαστικά, Ἐκπαιδευτικὰ καὶ Φιλανθρωπικὰ Κοινοτικὰ Σωματεῖα καὶ πρὸς ἅπαντας τοὺς εὐσεβεῖς χριστιανοὺςτῆς Θεοσώστου Ἐπαρχίας, διαβεβαιούμεθα ἅπαξ ἔτι περὶ τῆς βαθείας ἡμῶν στοργῆς πρὸς ὑμᾶς καὶ ἀπονέμοντες ὁλόψυχον τὴν Πατριαρχικὴν εὐλογίαν ἐπικαλούμεθα ἐφ᾽ ὑμᾶς καὶ τοὺς οἴκους ὑμῶν τὴν χάριν καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος τοῦ Κυρίου.

Ὡσαύτως καὶ ἐπὶ τῆς τραπέζης ἐγένοντο θερμαὶ προπόσεις ἀπὸ μέρους τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Χαλκηδόνος κ. Θωμᾶ καὶ τοῦ Προέδρου τῆς Κεντρικῆς Ἐφορείας Χαλκηδόνος, ἐντιμ. κ. Χαρ. Παπαδοπούλου, δι᾽ ὧν ἐξεφράσθησαν ἡ χαρὰ καὶ ἡ συγκίνησις τῆς Ἐπαρχίας ἐπὶ τῇ ἐπισκέψει τῆς Α. Θ. Παναγιότητος. Εἰς ταύτας ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἀπήντησε διὰ τῶν ἑξῆς:

Ἡ πρὸς ἡμᾶς ἀγάπη τοῦ εὐσεβοῦς πληρώματος τῆς Χαλκηδόνος ἐτεκμηριώθη πάντοτε διὰ πολλῶν καὶ εὐγενῶν ἐνδείξεων. Θὰ φυλάξωμεν τὴν ἀγάπην ταύτην εἰς τὰ βάθη τῆς καρδίας ἡμῶν ὡς πολύτιμον κεφάλαιον διὰ βίου παντός. Ἐπεσφραγίσθη δὲ ἡ ἀγάπη αὕτη, δι᾽ ἐκδηλώσεως στοργικῶν πρὸς ἡμᾶς αἰσθημάτων, καὶ κατὰ τὴν σημερινὴν Πατριαρχικὴν ἐπίσκεψιν καὶ λειτουργίαν ἡμῶν ἐνταῦθα καὶ αἰσθανόμεθα ἐκ τούτου πολλὴν καὶ βαθεῖαν συγκίνησιν. Ἡ διάνοια ἡμῶν στρέφεται κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην πρὸς τὸ παρελθὸν τῶν δεκατεσσάρων ἐτῶν τῆς ποιμαντορικῆς διακονίας ἡμῶν, ὅπερ διερευνῶντες εὑρίσκομεν καθαρὸν καὶ ἄμεμπτον ὡς πρὸς τὰς σχέσεις τοῦ εὐσεβοῦς ποιμνίου ἡμῶν πρὸς τὸ πρόσωπον ἡμῶν. Καὶ εἰς μίαν τοιαύτην ἔρευναν, προέχουσαν κατέχουσι θέσιν πάντες ἐκεῖνοι, οἵτινες ὑπὸ περιστάσεις χαλεπὰς ἐτάχθησαν μὲ πολλὴν αὐτοθυσίαν παρὰ τὸ πλευρὸν ἡμῶν ἐν τῇ ἐξυπηρετήσει τοῦ κοινοῦ καλοῦ. Πρὸς αὐτοὺς ἡ ὀφειλὴ ἡμῶν εἶνε μεγάλη, ὀφειλὴ ἰδιαζούσης ἀγάπης καὶ τιμῆς καὶ ὑποχρεώσεως· ἰδιαιτέρως δὲ πρὸς ὑμᾶς, Κύριε Πρόεδρε, ὁ ὁποῖος ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν βαστάζετε, ἐν ὑπομονῇ καὶ αὐταπαρνήσει, τὸ βάρος τῆς προεδρικῆς διακονίας ἐν τῇ μεγαλωνύμῳ Κοινότητι, πρὸς ὑμᾶς, τὸ πρότυπον τῆς φιλογενείας, τοῦ ἀλτρουϊσμοῦ καὶ τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν πλησίον, καὶ πρὸς τοὺς ἀξιοτίμους συναδέλφους σας καὶ ἰσαξίους συνεργάτας σας καὶ πρὸς ὅλους τοὺς φιλογενεῖς παράγοντας τῆς Χαλκηδόνος, τοὺς ἐργασθέντας κατὰ καιροὺς καὶ ἐργαζομένους ζηλωτῶς ὑπὲρ τῆς Κοινότητος. Θὰ ἦτο δὲ παράλειψις, ἣν ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἀποφύγωμεν, ἂν δὲν ἐμνημονεύομεν καὶ τῆς φιλανθρωπικῆς κινήσεως ἐνταῦθα, ἀπονέμοντες τὸν ὀφειλόμενον ἔπαινον πρὸς τὴν Εὐγενεστάτην Πρόεδρον τῆς Φιλοπτώχου Ἀδελφότητος καὶ πρὸς πάσας τὰς φιλανθρώπους κυρίας καὶ δεσποινίδας, τὰς ἐργασθείσας ὑπὲρ ἀνακουφίσεως τῶν πασχόντων ἀδελφῶν. Εἴη ἐπὶ πάντας καὶ πάσας ἡ εὐλογία τοῦ Κυρίου. Εὐχόμεθα ὅπως ἡ λαμπρὰ αὕτη παράδοσις καὶ καρποφόρος ἐργασία συνεχισθῇ μετὰ

τοῦ αὐτοῦ ζήλου καὶ ρυθμοῦ καὶ κατὰ τὴν δόκιμον, ὡς πεποίθαμεν ποιμαντορίαν τοῦ διαδόχου ἡμῶν Ἱερωτάτου Μητροπολίτου καὶ λίαν ἡμῖν ἀγαπητοῦ ἀδελφοῦ Ἁγίου Χαλκηδόνος κ. Θωμᾶ, πρὸς ὃν ἐκφράζομεν ἰδιαιτέρας εὐχαριστίας διὰ τὴν πολλὴν πρὸς ἡμᾶς ἀγάπην καὶ τιμήν. Ἐνθέρμους εὐχαριστίας ὀφείλομεν καὶ πρὸς τὰς Ὑμετέρας Ἱερότητας, διότι συνεμερίσθητε τὴν σημερινὴν πνευματικὴν ἡμῶν χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν, συλλειτουργήσαντες ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, ὅστις ἀποτελεῖ τὸ ἀντικείμενον τῆς ἰδιαιτέρας ἀγάπης ἡμῶν. Εὐχαριστίας δὲ θερμὰς ἐκφράζοντες πρὸς τοὺς Τιμιωτάτους Ἄρχοντας, τὸν Πρόεδρον καὶ τὰ μέλη τῆς Κεντρικῆς Ἐφορείας καὶ πρὸς πάντας τοὺς παρακαθημένους ἐν τῇ τραπέζῃ ταύτῃ τῆς ἀγάπης, εὐχόμεθα ὑμῖν ὑγείαν καὶ πᾶσαν εὐτυχίαν καὶ χαρὰν ἀπὸ Κυρίου.

Χοροστασίαι τῆς Α. Θ. Παναγιότητος.

— Τὴν Κυριακήν, 12ην Μαΐου, ἡ Θ. Α. Παναγιότης ἐχοροστάτησε, κατόπιν είδικῆς παρακλήσεως τῆς οἰκείας ἐκκλησιαστικῆς Ἐπιτροπῆς, ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἐν Ἐδιρνέκαπου. Τὴν Α. Θ. Παναγιότητα, συνοδευομένην ὑπὸ ἁπάσης τῆς Ἀκολουθίας Αὐτῆς, ὑπεδέχθη καὶ προέπεμψεν μετ' ἐξαιρετικῶν τιμῶν ἡ ἐκεῖσε ἐκκλησιαστικὴ Ἐπιτροπὴ μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Προϊστάμενον τῆς Κοινότητος πανοσιολ. Μ. Κατηχητὴν καὶ Ἐπόπτην τῶν ἱερῶν Ναῶν τῆς Ἁγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς, ἀρχιμ. κ. Γεράσιμον. Τὸν θεῖον λόγον ἐκήρυξεν ὁ πανοσιολ. Τριτεύων τῶν Πατριαρχικῶν Διακόνων κ. Χρυσόστομος.

—Τὴν Κυριακήν, 26ην Μαΐου, ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐχοροστάτησεν ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τῶν Ἁγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης Ὑψωμαθείων. Ἡ Α. Θ. Παναγιότης, διαμένουσα ἀπὸ τῆς 19ης Μαΐου ἐν Χαλκηδόνι, διεπεραιώθη δι' ἰδιαιτέρας ἀτμακάτου εἰς τὰς ἀκτὰς τῶν Ὑψωμαθείων, ἔνθα ὑπεδέχθησαν Αὐτὴν τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ὡς ἄνω ἱεροῦ ναοῦ, αἱ λοιπαὶ τῆς περιφερείας ἐκκλησιαστικαὶ Ἐπιτροπαί, τὸ πρεσβυτέριον τῶν πέριξ ἐνοριῶν καὶ πλῆθος λαοῦ. Κατὰ τὴν χοροστασίαν ταύτην, γενομένην ἐν μέσῳ πολλοῦ καὶ ἐκλεκτοῦ ἐκκλησιάσματος, τὸν θεῖον λόγον ἐκήρυξεν ὁ ἐπὶ τοῦ Γραφείου τοῦ Τύπου τῶν Πατριαρχείων πανοσιολ. Διάκονος κ. Χρυσόστομος Κωνσταντινίδης.

Ἑορταὶ—συγχαρητήρια.

Τοῖς ἑορτάσασι σεβ. Μητροπολίταις Εἰρηνουπόλεως κ. Κωνσταντίνῳ καὶ Αἴνου κ. Γερμανῷ, ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ἐπεσκέφθη, κομίζων τὰς Πατριαρχικὰς ἐπὶ ταῖς ἑορταῖς αὐτῶν προσρήσεις καὶ εὐχάς, ὁ θεοφιλ. ἐψηφισμένος Μητροπολίτης Λαοδικείας κ. Μάξιμος, Τοποτηρητὴς τῆς Μεγ. Πρωτοσυγκελλίας.

Ἐπισκέψεις.

—Τὴν 1ην Μαΐου, τὴν Α. Θ. Παναγιότητα ἐπεσκέφθη ὁ παρεπιδημῶν ἐνταῦθα Λόρδος ἐξοχ. κ. J. Derwent, μέλος τῆς Βρεττανικῆς Βουλῆς τῶν Λόρδων, τῇ συνοδείᾳ τοῦ Ἀκολούθου τοῦ Τύπου ἐν τῷ ἐνταῦθα Προξενείῳ τῆς Ἀγγλίας, ἐντιμ. κ. W. E. D. Allen μετὰ τῆς εὐγενεστάτης συζύγου του καὶ τοῦ ἐντιμ. κ. John Benda, ἀνωτέρου ὑπαλλήλου ἐν τῷ αὐτῷ Γραφείῳ τοῦ Τύπου.

—Τὴν 27ην Μαΐου, τὴν Α. Θ. Παναγιότητα ἐπεσκέφθη ὁ νέος ἐνταῦθα Γενικὸς Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος, ἐντιμ. κ. Μιχαὴλ Μελᾶς, συνοδευόμενος ὑπὸ τῆς εὐγενεστάτης συζύγου αὐτοῦ καὶ τοῦ Προξένου, ἐντιμ. κ. Π. Παντερμα-

λῆ. Τῇ Α. Ἐντιμότητι, ἐπισκεπτομένῃ τὸ πρῶτον τὴν Α. Θ. Παναγιότητα, ἀπεδόθησαν, κατὰ τὴν ἔλευσιν καὶ τὴν ἀποχώρησιν Αὐτῆς, αἱ προσήκουσαι τιμαί. Ἡ Α. Ἐντιμότης περιῆλθεν, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ, τὸν πάνσεπτον Πατριαρχικὸν Ναὸν καὶ τὸ Σκευοφυλάκιον τῶν Πατριαρχείων.

—Τὴν 31ην Μαΐου, τὴν Α. Θ. Παναγιότητα ἐπεσκέφθη ὁ Φρούραρχος Κωνσταντινουπόλεως, ἐξοχ. στρατηγὸς κ. Ραγκήπ.

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

Ἐπανάληψις ἐργασιῶν Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου.

Ἐπὶ τῇ μετὰ τὰς ἑορτὰς τοῦ Πάσχα ἐπαναλήψει τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, ἡ Α. Θ Παναγιότης ηὐχήθη τοῖς σεβ. Ἁγίοις Συνοδικοῖς Ἀρχιερεῦσι τὰ εἰκότα, ἀπὸ μέρους τῶν ὁποίων ηὐχαρίστησε καταλλήλως, ἐν ἀντιφωνήσει, ὁ Α΄ τῇ τάξει σεβ. Μητροπολίτης Χαλκηδόνος κ. Θωμᾶς.

Ἑόρτιοι χαιρετισμοί.

Ληφθέντα ἀνεγνώσθησαν συνοδικῶς συγχαρητήρια ἐπὶ τῷ Πάσχᾳ τηλεγραφήματα καὶ γράμματα τῶν Μακ. Πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων, Μόσχας καὶ Βουκουρεστίου, τοῦ Προεδρεύοντος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας, τοῦ Τοποτηρητοῦ τοῦ χηρεύοντος Ἀρχιεπισκοπικοῦ Θρόνου Κύπρου, τοῦ Μακ. Ἐξάρχου Βουλγαρίας, τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Σινᾶ, τῆς Ἱεραρχίας τοῦ Θρόνου καὶ πλείστων ἄλλων κληρικῶν καὶ λαϊκῶν προσώπων, εἰς ἃς ἐγένοντο αἱ προσήκουσαι ἀπαντήσεις.

—Ὡσαύτως ἑόρτιοι χαιρετισμοὶ ἀντηλλάγησαν, διὰ γραμμάτων, μεταξὺ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος καὶ τῶν Ἀρχηγῶν τῶν φίλων Ἐκκλησιῶν, Ἀγγλικανῆς καὶ Παλαιοκαθολικῶν ἐν Ἑλβετίᾳ.

Ἐκκλησιαστικαὶ Προαγωγαί.— Κανονικαὶ ψῆφοι.

Ἐν τῇ συνοδικῇ συνεδρίᾳ τῆς 18ης Μαΐου ἡ Α. Θ. Παναγιότης, ἐκτιμῶσα τὴν πιστὴν καὶ εὐσυνείδητον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ διακονίαν τῶν δύο ἀνωτέρων κληρικῶν Τμηματαρχῶν τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς, πανοσιολ. Μ. Πρωτοσυγκέλλου κ. Μαξίμου καὶ Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου κ. Μαξίμου, διακριθέντων πάντοτε διὰ τὴν εὔορκον αὐτῶν ὑπηρεσίαν ἐν αἷς ἐτάχθησαν ἑκάστοτε θέσεσι, στοιχοῦσα δὲ πρὸς τὴν μακρὰν ἐν τούτῳ πρᾶξιν τῶν ἀοιδίμων Προκατόχων Αὐτῆς, εἰσηγήσατο τὴν εἰς Μητροπολίτας προαγωγὴν αὐτῶν.

Ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος, ὁμοφώνως ἀποδεξαμένη τὴν ὡς ἄνω εἰσήγησιν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, ἐνέκρινε τὴν εἰς Μητροπολίτας προαγωγὴν αὐτῶν.

—Ἐν τῇ αὐτῇ συνοδικῇ συνεδρίᾳ, τῆς Α. Θ. Παναγιότητος εἰσηγησαμένης τὴν πλήρωσιν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Λαοδικείας, ψήφων δὲ κανονικῶν γενομένων ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ, Μητροπολίτης Λαοδικείας ἐξελέγη παμψηφεὶ ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Μάξιμος, συνυποψηφίων τεθέντων τῶν πανοσιολ. Ἀρχιμ. κ. Ἐμμανουὴλ Καρπαθίου καὶ Ἱερωνύμου Κωνσταντινίδου, Ἀρχειοφύλακος τῶν Πατριαρχείων.

—Ἐν τῇ αὐτῇ ὡσαύτως συνεδρίᾳ, τῆς Α. Θ. Παναγιότητος εἰσηγησαμένης τὴν πλήρωσιν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Σάρδεων, ψήφων δὲ κανονικῶν γενομένων ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ, Μητροπολίτης Σάρδεων ἐξελέγη παμψηφεὶ ὁ πανοσιολ. Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου Ἀρχιμ. κ. Μάξιμος, συνυποψηφίων τεθέντων τῶν πανοσιολ. Ἀρχιμ. Ἱλα-

ρίωνος Βασδέκα καὶ Ἀλεξάνδρου Καντώνη.

Τοῖς θεοφιλεστάτοις Ἐψηφισμένοις Μητροπολίταις Λαοδικείας καὶ Σάρδεων, παραστᾶσιν ἐνώπιον τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, ἐγένετο τὸ εἰθισμένον μήνυμα, μεθ' ὃ ἐπηκολούθησεν ἡ ἐν τῷ Ναῷ νενομισμένη εὐχαριστία αὐτῶν.

—Προτάσει τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος ἐνέκρινεν ὅπως ἀμφότεροι οἱ ὡς ἄνω προαχθέντες ἀνώτεροι κληρικοὶ Τμηματάρχαι τῆς Πατρ. Αὐλῆς παραμείνωσιν, ἔν γε τῷ παρόντι, εἰς ἃς κατέχουσιν ἐν τοῖς Πατριαρχείοις θέσεσι.

Πατριαρχικὴ καὶ Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ εἰς Ἄγκυραν.

Ἀποφάσει τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, Ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν σεβ. Μητροπολιτῶν Χαλκηδόνος κ. Θωμᾶ, Πριγκηποννήσων κ. Δωροθέου καὶ Ἡλιουπόλεως κ. Γενναδίου, συνοδευομένη ὑπὸ τῶν ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Νομικοῦ Συμβουλίου τῶν Πατριαρχείων Ἐντιμολ. κ.κ. Κυριακοῦ Γκιώκα, Ἄρχοντος Μ. Λογοθέτου, καὶ Βλαδιμήρου Μιρμίρογλου, Ἄρχοντος Μ. Ρήτορος τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μ. Ἐκκλησίας, μεταβᾶσα τῇ 13ῃ Μαΐου εἰς Ἄγκυραν καὶ παραμείνασα μέχρι τῆς 15ης Μαΐου, ὑπέβαλε τῇ Σεβαστῇ Κυβερνήσει τὰς εὐχαριστίας τῆς Ἐκκλησίας διὰ τὰς πολλαπλᾶς αὐτῆς ἐκδηλώσεις τιμῆς πρὸς τὸ Πατριαρχεῖον κατά τε τὴν κηδείαν τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου Βενιαμὶν καὶ τὴν ἐπακολουθήσασαν ἐκλογὴν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος καὶ προῆλθεν εἰς ἐπαφὴν καὶ ἐπικοινωνίαν μετὰ τῶν ἁρμοδίων Κυβερνητικῶν παραγόντων ἐπὶ διαφόρων ζητημάτων, ἀφορώντων εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Κανονικαὶ ἄδειαι.

Ἐπὶ σχετικῇ αἰτήσει τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Αἴνου κ. Γερμανοῦ, παρεσχέθη αὐτῷ ἄδεια διμήνου ἀπουσίας ἐκ τῶν συνοδικῶν αὐτοῦ καθηκόντων πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν ἐν Ἀθήναις οἰκείων αὐτοῦ.

ΜΗΝΟΣ ΙΟΥΝΙΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ

Χειροτονία ἐψηφισμένου Μητροπολίτου Λαοδικείας.

Τὴν Κυριακὴν τῆς Πεντηκοστῆς, 9ην Ἰουνίου, ἐγένετο ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ, διὰ Πατριαρχικῆς καὶ Συνοδικῆς Λειτουργίας, ἡ εἰς Ἀρχιερέα χειροτονία τοῦ ἐψηφισμένου Μητροπολίτου Λαοδικείας κ. Μαξίμου, Τοποτηρητοῦ τῆς Μεγ. Πρωτοσυγκελλίας. Μετὰ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος συνελειτούργησαν οἱ σεβ. Μητροπολῖται Προύσης, Ἡλιουπόλεως, Θεοδωρουπόλεως, Χριστουπόλεως, Προικοννήσου, Περγάμου καὶ Χαλδίας. Παρέστησαν κατ' αὐτὴν ὁ Γεν. Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος, ἐντιμ. κ. Μ. Μελᾶς, ὁ Πρόξενος, ἐντιμ. κ. Π. Παντερμαλῆς, οἱ Ὑποπρόξενοι ἐντιμ. κ. κ. Α. Βλάχος καὶ Γ. Βαρσάμης, ὁ Πρόεδρος τοῦ Συνδέσμου Ἑλλήνων Πολιτῶν Σταμπούλ, ἐντιμ. κ. Δ. Βαρσάμης, ἐκ τῶν Ὀφφικιάλων ὁ ἐξοχ. Ἀρχ. Μ. Λογοθέτης κ. Κυριακὸς Γκιώκας, οἱ ἐντιμολ. Ἀρχ. Μ. Ρήτωρ, Μ. Ρεφερενδάριος, Μ. Πρωτονοτάριος, Μ. Ἱερομνήμων, Χαρτουλάριος καὶ Καστρίνσιος, πλεῖσται ἀντιπροσωπεῖαι τῶν Ἐφοροεπιτροπῶν τῶν ἱερῶν Ναῶν τῆς Ἁγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς, τῶν Ἐφορειῶν τῶν Σχολῶν, τῶν Διοικητικῶν

Συμβουλίων τῶν Συσσιτίων καὶ τῶν λοιπῶν φιλανθρωπικῶν στεγῶν, πλεῖστοι καθηγηταί, ἐπιστήμονες καὶ ἄλλοι φίλοι τῆς Α. Σεβασμιότητος.

Μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν, κατὰ τὸν Ἑσπερινὸν ἡ Α. Σεβασμιότης ἐχοροστάτησε, κατὰ τὴν τάξιν, μετὰ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, καὶ εἶτα ἀνῆλθεν εἰς τὴν Αἴθουσαν τῶν Ἀρχιερέων, ἔνθα ἐδέχθη τὰ συγχαρητήρια τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, τῶν λειτουργησάντων Ἁγίων Ἀρχιερέων καὶ τῶν λοιπῶν φίλων Αὐτῆς.

Χειροτονία ἐψηφισμένου Μητροπολίτου Σάρδεων.

Τὴν Κυριακήν, 16ην Ἰουνίου, ἐγένετο ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ, διὰ Πατριαρχικῆς καὶ Συνοδικῆς λειτουργίας, ἡ εἰς Ἀρχιερέα χειροτονία τοῦ ἐψηφισμένου Μητροπολίτου Σάρδεων κ. Μαξίμου, Ἀρχιγραμματέως τῆς Α. καὶ Ι. Συνόδου. Κατὰ τὴν θείαν λειτουργίαν μετὰ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος συνιερούργησαν οἱ σεβ. Μητροπολῖται Προύσης, Θεοδωρουπόλεως, Χριστουπόλεως, Κυδωνιῶν, Περγάμου, Χαλδίας καὶ Λαοδικείας, παρέστησαν δὲ ὁ Γεν. Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος, ἐντιμ. κ. Μ. Μελᾶς, ὁ Πρόξενος ἐντιμ. κ. Π. Παντερμαλῆς, οἱ ἐντιμ. κ. κ. Ὑποπρόξενοι, τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ Συνδέσμου Ἑλλήνων Πολιτῶν Σταμπούλ, ἡ Κεντρικὴ Ἐφορεία καὶ αἱ λοιπαὶ ἐκκλησιαστικαὶ Ἐπιτροπαὶ τῆς Ἐπαρχίας Χαλκηδόνος, πλεῖστοι ἐκ τῆς ἀνωτέρας κοινωνίας τῆς Πόλεως καὶ πολλοὶ φίλοι τῆς Α. Σεβασμιότητος.

Τὴν Α. Σεβασμιότητα, μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν, ἀνελθοῦσαν εἰς τὴν Αἴθουσαν τῶν Ἀρχιερέων, συνεχάρη ἡ Α. Θ. Παναγιότης, οἱ σεβ. Ἅγιοι Ἀρχιερεῖς καὶ πάντες οἱ προσελθόντες. Ἡ Α. Σεβασμιότης ἐχοροστάτησε τὸ πρῶτον, κατὰ τὴν τάξιν, μετὰ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος κατὰ τὸν ἑσπερινὸν τοῦ Σαββάτου, 22 Ἰουνίου.

Χοροστασίαι τῆς Α. Θ. Παναγιότητος.

– Ἡ Α. Θ. Παναγιότης, κατόπιν εἰδικῆς προσκλήσεως τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τῶν Ἁγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης Σταυροδρομίου, ἐχοροστάτησεν ἐν τῷ ὡς ἄνω ἱερῷ ναῷ, προσελθοῦσα μεθ' ἁπάσης τῆς Ἀκολουθίας Αὐτῆς. Τὴν Α. Θ. Παναγιότητα ὑπεδέχθησαν ἐν τῷ ναῷ ὁ σεβ. Μητροπολίτης Εἰρηνουπόλεως κ. Κωνσταντῖνος, ἀρχιερατικῶς Προϊσταμενεύων τῆς Κοινότητος καὶ ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἐπιτροπὴ μετ' ἐξαιρετικῶν ἐκδηλώσεων τιμῆς καὶ εὐλαβείας. Τὴν θείαν λειτουργίαν ἐτέλεσεν ὁ πανοσιολ. Μ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Καλλίνικος, διακονούμενος ὑπὸ τοῦ Τριτεύοντος τῶν Πατριαρχικῶν Διακόνων κ. Χρυσοστόμου, τὸν θεῖον λόγον δὲ ἐκήρυξεν ὁ Κωδικογράφος πανοσιολ. διάκονος κ. Ἰάκωβος. Ἡ Α. Θ. Παναγιότης πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως Αὐτῆς ἐπεσκέφθη τὰς λειτουργούσας ἐν τῷ αὐλογύρῳ τοῦ ἱεροῦ ναοῦ δύο φιλανθρωπικὰς στέγας, τὸ Συσσίτιον καὶ τὸν Παιδικὸν Σταθμόν, ἐκ τῆς ἀρίστης τῶν ὁποίων ὀργανώσεως ἀποκομίσασα ἀγαθωτάτας ἐντυπώσεις, ἐπεδαψίλευσε τοῖς μοχθοῦσιν ἐν αὐταῖς τὰς Πατριαρχικὰς εὐχὰς καὶ εὐλογίας Αὐτῆς.

— Τὴν Δευτέραν, 10ην Ἰουνίου, ἑορτὴν τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐχοροστάτησεν ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Τριάδος Σταυροδρομίου, προσελθοῦσα μεθ' ἁπάσης τῆς Συνοδείας Αὐτῆς. Τὴν Α. Θ. Παναγιότητα ὑπεδέχθησαν πρὸ τῶν προπυλαίων τοῦ ἱεροῦ ναοῦ ὁ σεβ. Μητροπολίτης Εἰρηνουπόλεως κ. Κωνσταντῖνος καὶ ἡ Ἐπιτροπὴ τοῦ ἱεροῦ ναοῦ, εἶτα δὲ μετὰ τὸ πέρας τῆς θείας λειτουργίας, τελεσθείσης ἐν μέσῳ πυκνοῦ ἐκκλησιάσματος καὶ μετὰ δεξίωσιν ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Μαθητικοῦ Συσσιτίου τοῦ ἱεροῦ ναοῦ, ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἀνεχώρησε προπεμφθεῖσα μετ' ἐξαιρετικῶν τιμῶν. Κατὰ τὴν ἱερὰν λειτουργίαν τὸν θεῖον λόγον

ἐκήρυξεν ὁ πανοσιολ. Μ. Ἀρχιδιάκονος κ. Μελέτιος.

— Τὴν Κυριακήν, 23ην Ἰουνίου, ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐχοροστάτησεν ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τῶν Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν, ἐν Μεγάλῳ Ρεύματι. Μετὰ τὴν χοροστασίαν, ἡ Ἐπιτροπὴ ἐδεξιώθη τὴν Α. Θ. Π. ἐν τῇ μεγάλῃ Αἰθούσῃ τῆς Κοινότητος, ἔνθα καὶ ἀντηλλάγησαν αἱ προσήκουσαι προσφωνήσεις. Ἡ Α. Θ. Π. ἐπεσκεύθη τὸ Συσσίτιον καὶ ηὐλόγησεν τὴν ἐκεῖ ἐξασκουμένην καρποφόρον φιλανθρωπίαν.

Πάνσεπτος Πατριαρχικὸς Ναός.

— Τὴν Κυριακήν, 23ην Ἰουνίου, ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ ἐχοροστάτησεν ὁ σεβ. Μητροπολίτης Λαοδικείας κ. Μάξιμος, Τοποτηρητὴς τῆς Μεγ. Πρωτοσυγκελλίας.

— Ἡ Α. Σεβασμιότης ἐλειτούργησεν ἐν τῷ πανσ. Πατριαρχικῷ Ναῷ τὴν Δευτέραν, 24ην Ἰουνίου, ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τοῦ γεννεσίου τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου. Ἡ Α. Θ. Παναγιότης παρέστη καὶ παρηκολούθησε τὴν θείαν Λειτουργίαν ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ Βήματος.

Χειροτονία.

Ἐγκριθέντος συνοδικῶς ἐγένετο τὸ μὲν Σάββατον, 15 Ἰουνίου, ἐν τῷ πανσ. Πατριαρχικῷ Ναῷ, ἡ εἰς διάκονον, τῇ δὲ Κυριακῇ, 23ῃ Ἰουνίου, ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τῆς Παναγίας, ἐν Ἐγρή-καποῦ, ἡ εἰς πρεσβύτερον χειροτονία τοῦ Θεοδώρου Ν. Χ''. Μιχάλογλου. Ἀμφοτέρας τὰς χειροτονίας ἐτέλεσεν ὁ σεβ. Μητροπολίτης Προύσης κ. Πολύκαρπος.

Ἑορταὶ — συγχαρητήρια.

— Τῷ ἑορτάσαντι σεβ. Μητροπολίτῃ Πριγκηποννήσων κ. Δωροθέῳ (5 Ἰουνίου), τὰς Πατριαρχικὰς προσρήσεις καὶ εὐχὰς διεβίβασεν ὁ θεοφιλ. ἐψηφισμένος Μητροπολίτης Λαοδικείας κ. Μάξιμος.

— Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐπεσκέφθη κατ' οἶκον καὶ συνεχάρη ἐπὶ τοῖς ὀνομαστηρίοις αὐτοῦ (19 Ἰουνίου) τὸν σεβ. Μητροπολίτην Θεοδωρουπόλεως κ. Λεόντιον.

— Πρὸς τὸν ἀγαγόντα τὰ ὀνομαστήρια αὐτοῦ Πρόξενον τῆς Ἑλλάδος ἐντιμ. κ. Π. Παντερμαλῆν (29 Ἰουνίου), τὰς Πατριαρχικὰς εὐχὰς διεβίβασεν ὁ σεβ. Μητροπολίτης Λαοδικείας κ. Μάξιμος.

Ἐπισκέψεις.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης κατὰ τὸν μῆνα Ἰούνιον ἐδέχθη τὰς ἑξῆς ἐπισκέψεις:

— Τὴν 1ην Ἰουνίου προσῆλθεν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα καὶ ὑπέβαλε τὰ σέβη αὐτοῦ ὁ ἐντιμ. κ. Ἰωάννης Σταυρόπουλος, Νομικὸς Σύμβουλος τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος.

— Τὴν 3ην Ἰουνίου, τὴν Α. Θ. Παναγιότητα ἐπεσκέφθη ὁ ἐν Ἀγκύρᾳ Πρεσβευτὴς τοῦ Λιβάνου, ἐξοχ. κ. Muhtar Mukkayer.

— Τὴν 11ην Ἰουνίου, κατόπιν εἰδικῆς ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος προσκλήσεως προσῆλθον εἰς τὰ Πατριαρχεῖα καὶ παρεκάθησαν εἰς τὴν Πατριαρχικὴν τράπεζαν τὰ ἔντιμα μέλη τῆς Μ. Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς.

— Τὴν 15ην καὶ 17ην τοῦ μηνός, προσῆλθον εἰς τὰ Πατριαρχεῖα καὶ ἠσπάσθησαν τὴν Δεξιὰν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος οἱ παῖκται τῆς ἐξ Ἑλλάδος ὁμάδος «Σπόρτιγκ» καὶ οἱ ποδοσφαιρισταὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Συλλόγου «Ἀστήρ».

— Τὴν 18ην Ἰουνίου ἐπεσκέφθη τὴν Α. Θ. Παναγιότητα ὁ Βουλευτὴς Ἀγκύρας, ἐξοχ. κ. Μ. Καγιάογλου.

— Τὴν 25ην Ἰουνίου ὁ σεβ. Μητροπολίτης Λαοδικείας κ. Μάξιμος μετέβη, σεπτῇ ἐντολῇ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος καὶ ἐπεσκέφθη τὸν παρεπιδημοῦντα ἐπί τινας ἡμέρας ἐν τῇ Πόλει ἡμῶν Πρόεδρον τοῦ Λιβάνου.

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

Παραίτησις Μητροπολίτου Ρόδου Ἀποστόλου.

Ὁ σεβ. Μητροπολίτης Ρόδου κ. Ἀπόστολος διὰ γράμματος αὐτοῦ, ἀναγνωσθέντος ἐν τῇ συνοδικῇ συνεδρίᾳ τῆς 4ης Ἰουνίου, ὑπέβαλε τῇ Ἐκκλησίᾳ, διὰ λόγους γήρατος, σωματικῆς ἀσθενείας καὶ τῆς ἀπὸ τῶν καιρικῶν περιστάσεων θλίψεως, τὴν ἀπὸ τῆς θεοσώστου Ἐπαρχίας Ρόδου κανονικὴν αὐτοῦ παραίτησιν.

Ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος, ἐν βαθείᾳ συγκινήσει, ἀπεδέξατο τὴν ὑποβληθεῖσαν ὡς ἄνω οἰκειοθελῆ παραίτησιν τῆς Α. Σεβασμιότητος, ἐν ἐκτιμήσει δὲ τῆς ἐπιδειχθείσης καθ᾽ ἅπασαν τὴν τεσσαρακονταπενταετῆ διακονίαν Αὐτῆς ἀγάπης καὶ ἀφοσιώσεως πρὸς τὴν Μητέρα Μεγάλην Ἐκκλησίαν καὶ τῶν πρὸς αὐτὴν μακρῶν καὶ εὐδοκίμων ὑπηρεσιῶν τῆς Α. Σεβασμιότητος, ἐνέκρινεν ὅπως γένηται Αὐτῇ τὸ προσῆκον σεπτὸν Πατριαρχικὸν Γράμμα.

Παραίτησις Μητροπολίτου Λέρου Ἀποστόλου.

Καὶ τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Λέρου καὶ Ἀστυπαλαίας κ. Ἀποστόλου διὰ γράμματος ὑποβαλόντος οἰκειοθελῆ παραίτησιν ἀπὸ τῆς Ἐπαρχίας αὐτοῦ, ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος ἀπεδέξατο τὴν παραίτησιν τῆς Α. Σεβασμιότητος, ἐνέκρινε δὲ ὅπως γένηται αὐτῷ τὸ προσῆκον διὰ τὴν μακρὰν αὐτοῦ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ διακονίαν σεπτὸν Πατριαρχικὸν Γράμμα.

Διορισμὸς Πατριαρχικοῦ Ἐξάρχου Δωδεκανήσου.

Ληφθέντος ὑπ᾽ ὄψιν ὅτι διὰ τῆς παραιτήσεως τῶν σεβ. Μητροπολιτῶν Ρόδου καὶ Λέρου σύνολος ἡ τῆς Δωδεκανήσου περιοχὴ ἀπεστερήθη ἀρχιερατικῆς προνοίας καὶ προστασίας καὶ ὅτι ἐπεβάλλετο, ὡς ἐκ τούτου, σύντονος καὶ ἄμεσος ἢ ἀπὸ μέρους τῆς Ἐκκλησίας φροντὶς καὶ μέριμνα πρὸς ἀνασυγκρότησιν καὶ προσήκουσαν διευθέτησιν τῶν κατ᾽ αὐτήν, πολλαχῶς ἐπὶ ἔτη δοκιμασθεῖσαν καὶ ταλαιπωρηθεῖσαν, ἐνεκρίθη συνοδικῶς ὅπως ἀποσταλῇ εἰς Δωδεκάνησον, ἐν τῇ ἰδιότητι Πατριαρχικοῦ Ἐξάρχου Δωδεκανήσου, ὁ σεβ. Μητροπολίτης Ἐδέσσης καὶ Πέλλης κ. Παντελεήμων, ἵνα μελετήσῃ ἐκ τοῦ ἐγγὺς τὴν ἐν Ρόδῳ καὶ ταῖς λοιπαῖς Ἱ. Μητροπόλεσιν ἐκκλησιαστικὴν κατάστασιν καὶ ἔχῃ, μέχρι τῆς πληρώσεως αὐτῶν, τὴν ἐπ᾽ αὐτῶν ποιμαντορικὴν ἐπιστασίαν καὶ πρόνοιαν.

Τῇ Α. Σεβασμιότητι ἐγένοντο τὰ προσήκοντα Πατριαρχικὰ Γράμματα.

Γενικὰ Ἐκκλησιαστικὰ Ζητήματα.

Ληφθεῖσαι ἀνεγνώσθησαν συνοδικῶς καὶ παρεπέμφθησαν τῇ ἐπὶ τῶν Γενικῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ζητημάτων Ἐπιτροπῇ ἐκθέσεις τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Θυατείρων κ. Γερμανοῦ, Ἐξάρχου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐν τῇ Δυτικῇ καὶ Κεντρῴᾳ Εὐρώπῃ, περὶ τῆς ὡς ἐκ τοῦ πολέμου διαμορφωθείσης ἐν Ἐσθονίᾳ καὶ Λεττονίᾳ ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως.

Πατριαρχικὴ καὶ Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ εἰς Ἄγκυραν.

Τῇ 15ῃ Ἰουνίου μετέβη καὶ αὖθις εἰς Ἄγκυραν ἡ ἐκ τῶν σεβ. Μητροπολιτῶν Χαλκηδόνος κ. Θωμᾶ, Πριγκηποννήσων κ. Δωροθέου, Ἡλιουπόλεως κ. Γενναδίου καὶ τῶν ἐντιμολ. κ. κ. Κυριακοῦ Γκιώκα, Ἄρχοντος Μ. Λογοθέτου, καὶ Βλαδιμίρου Μιρμίρογλου, Ἄρχοντος Μ. Ρήτορος τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μ. Ἐκκλησίας, Πατριαρχικὴ καὶ Συνοδικὴ Ἐπιτροπή, ἵνα ἐπικοινωνήσῃ πλατύτερον μετὰ τῶν ἁρμοδίων Κυβερνητικῶν παραγόντων ἐπὶ τῶν θιγέντων

κατὰ τὴν πρώτην αὐτῆς εἰς Ἄγκυραν μετάβασιν καὶ ἀφορώντων εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ζητημάτων.

Χειροτονία.

Εἰσηγήσει τῆς Π. Κ. Ἐκκλησιαστικῆς Ἐπιτροπῆς, ἐνεκρίθη συνοδικῶς ἡ εἰς διάκονον καὶ πρεσβύτερον χειροτονία τοῦ Θεοδώρου Ν. Χ''. Μιχάλογλου, προοριζομένου διὰ τὴν θέσιν ἱερατικῶς Προϊσταμένου τῆς Ἱ. Κοινότητος τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Ἐγρῆ Καποῦ.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ

Ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Ρουμανίας κ. Νικόδημος, συνεπλήρωσε κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο τὸ ὀγδοηκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας Αὐτοῦ, τὸ πεντηκοστὸν τῆς ἱερατείας καὶ τὸ ἕβδομον τῆς Πατριαρχείας Του.

Ἡ ἱστορικὴ αὕτη ἐπέτειος τοῦ Πρωθιεράρχου τῆς Ὀρθοδόξου ἀδελφῆς Ρουμανικῆς Ἐκκλησίας ἑωρτάσθη τῇ 27ῃ Μαΐου ἐ. ἔ. ἐν ἐξαιρετικῇ λαμπρότητι, κλῆρος δὲ καὶ λαὸς διετράνωσε τὴν πρὸς τὸ πρόσωπον Αὐτοῦ εὐλάβειαν καὶ τιμήν.

Τὴν πρωΐαν τῆς ἐπετείου ταύτης ἐτελέσθη ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Ναῷ Βουκουρεστίου ἐπίσημος δοξολογία, εἰς ἣν παρέστησαν τὰ μέλη τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, αἱ στρατιωτικαὶ καὶ πολιτικαὶ Ἀρχαί, ἐκπρόσωποι τῶν διαφόρων ἐν Ρουμανίᾳ ξένων δογμάτων καὶ θρησκευμάτων καὶ πλῆθος πολὺ εὐλαβοῦς λαοῦ.

Ἐπηκολούθησεν ἡ ἐπίσημος τελετὴ ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ θρόνου, ἔνθα ὁ γηραιὸς Πατριάρχης, ἐνδεδυμένος κατάλευκον στολὴν μετὰ λευκοῦ ἐπανωκαλυμμαύχου καὶ φέρων ἐπὶ τοῦ στήθους τὰ Πατριαρχικὰ ἐγκόλπια καὶ τοὺς ἀστέρας τῶν παρασήμων Αὐτοῦ, ἐδέχθη τὰ συγχαρητήρια τῆς Ρουμανικῆς Κυβερνήσεως, τῆς Ἐκκλησίας, τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἐπισήμων.

Τῇ Α. Μακαριότητι ἐπεδόθη ὑπὸ τοῦ Ρουμάνου Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας καὶ τῶν Θρησκευμάτων τὸ ὑπὸ τῆς Α. Μεγαλειότητος τοῦ Βασιλέως τῆς Ρουμανίας ἀπονεμηθὲν Αὐτῷ ἀνώτατον Ρουμανικὸν παράσημον.

Κατὰ τὴν τελετὴν ταύτην, προσκληθείς, παρέστη καὶ ὁ ἐν Βουκουρεστίῳ Αἰδεσιμολ. Πρωτοπρεσβύτερος Κωνσταντῖνος Μωραϊτάκης, Ἀποκρισιάριος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου παρὰ τῇ Ἐκκλησίᾳ Ρουμανίας, ὅστις καὶ διεβίβασε τῇ Α. Μακαριότητι τὰ συγχαρητήρια καὶ τὰς εὐχὰς τῆς Α. Θ. Παναγιότητος.

Τῇ Α. Μακαριότητι, διὰ σεπτοῦ Πατριαρχικοῦ Γράμματος, διεβιβάσθησαν τὰ συγχαρητήρια καὶ αἱ εὐχαὶ τῆς Μ. Ἐκκλησίας.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ

Ἐπὶ τῇ συμπληρώσει, κατὰ τὸ τρέχον ἔτος, χιλιετίας ἀπὸ τῆς μακαρίας τελευτῆς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῆς Ρίλας, τοῦ Θαυματουργοῦ, ἡ Ἐκκλησία τῆς Βουλγαρίας ὥρισεν ὅπως γένωνται ἱεραὶ ἀκολουθίαι καὶ τελεταί, εἰς ἃς προσεκλήθησαν τὰ ἐν Ἀνατολῇ Ὀρθόδοξα Πατριαρχεῖα καὶ αἱ λοιπαὶ Αὐτοκέφαλοι Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι.

Εἰς τὸν ἑορτασμὸν τοῦ Ἰωβηλαίου τούτου μετέσχεν ἡ Ρωσσικὴ Ἐκκλησία, μεταβὰς δ' ἐπὶ τούτῳ εἰς Σόφιαν παρέστη εἰς τὰς ἐπισήμους τελετὰς ὁ Μακ. Πατριάρχης Μόσχας κ. Ἀλέξιος, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Λένιγκραδ καὶ Νοβγορόδου Γρηγορίου τοῦ Πρωτοσυγκέλλου Αὐτοῦ Ἰωάννου, τοῦ Ἀρχιδιακόνου Αὐτοῦ Γ. Ἀντωνένκο, τοῦ διακόνου Σεργίου Κολτσίσκι καὶ τοῦ Γραμματέως τοῦ Πατριαρχείου Μό-

σχας Νικολάου Ἀλεξίεβιτς Σαμουΐλωφ.

Τῇ 26η Μαΐου, ἡμέρᾳ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἑορτῶν, ὁ Μακ. Πατριάρχης Μόσχας κ. Ἀλέξιος καὶ ὁ Μακ. Ἔξαρχος Βουλγαρίας κ. Στέφανος ἀπηύθυναν τῇ Α. Θ. Παναγιότητι τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα :

«Παναγιώτατον Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην κ. ***Μάξιμον***,

Φανάριον.

Μονὴ τῆς Ρίλας, 26.5.946

Πανηγυρίζοντες χιλιετηρίδα μακαρίας τελευτῆς Ἁγίου Ἰωάννου τῆς Ρίλας, τοῦ Θαυματουργοῦ, ἐν τῇ διασήμῳ αὐτοῦ Μονῇ καὶ πρὸ τῶν θαυματουργῶν αὐτοῦ λειψάνων, ἀναπέμπομεν θερμὰς εὐχὰς ὑπὲρ ὑγιείας καὶ εὐημερίας τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος, ἀγαπητοῦ ἡμῖν ἀδελφοῦ, καὶ ὅλων τῶν Ἀρχηγῶν τῶν Ὀρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν καὶ πρὸς δόξαν τῆς Μιᾶς Ἁγίας Ἀποστολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Πατριάρχης Μόσχας καὶ πάσης Ρωσσίας ***Ἀλέξιος***.

Ἔξαρχος Βουλγαρίας ***Στέφανος***.

Διὰ σεπτοῦ Πατριαρχικοῦ Γράμματος διεβιβάσθησαν ἀπαντητικῶς αἱ εὐχαὶ τῆς Μητρὸς Μεγάλης Ἐκκλησίας.

ORTODOKSİA — Ahlâkî ve Dinî Resale

İmtiyaz sahibi ve Umum neşriyat Müdürü : MELETİOS LUKAKİS

Mahal İdare: Tahta Minare, Vodina Sok. No.: 42 İstanbul-Fener

Basım tarihi : 10/10/946

[illegible] Νικολάου [illegible] [illegible] καὶ ὁ Μέγ. [illegible] [illegible]
[illegible]

Τὸ [illegible] [illegible] τῆς [illegible] [illegible] [illegible] τῆς [illegible] [illegible] Μεγάλης [illegible]:

[illegible], [illegible] [illegible].
[illegible].

Κατὰ τὴν Ρόδον, 26.5.946

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], Ἄγιος [illegible] τῆς [illegible] [illegible] ἐν τῇ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] καὶ [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] ἐν [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] καὶ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], καὶ [illegible] τῶν [illegible] τῶν [illegible] [illegible] [illegible] καὶ πρὸς [illegible] τῆς Μεγ. [illegible] [illegible] [illegible] Ἐκκλησίας.

[illegible] Μέγας τοῦ [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] Στέφανος.

Ἐκ τοῦ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας

ORTHODOXIA — Ahlâkî ve Dinî [illegible]
İmtiyaz sahibi ve Umumî neşriyat Müdürü: MELETIOS [illegible]
Matbaa [illegible] Tahta Minare, Vefaba Sok. No: 12 İstanbul-Fenar
Basıldığı tarih: 10/10/946